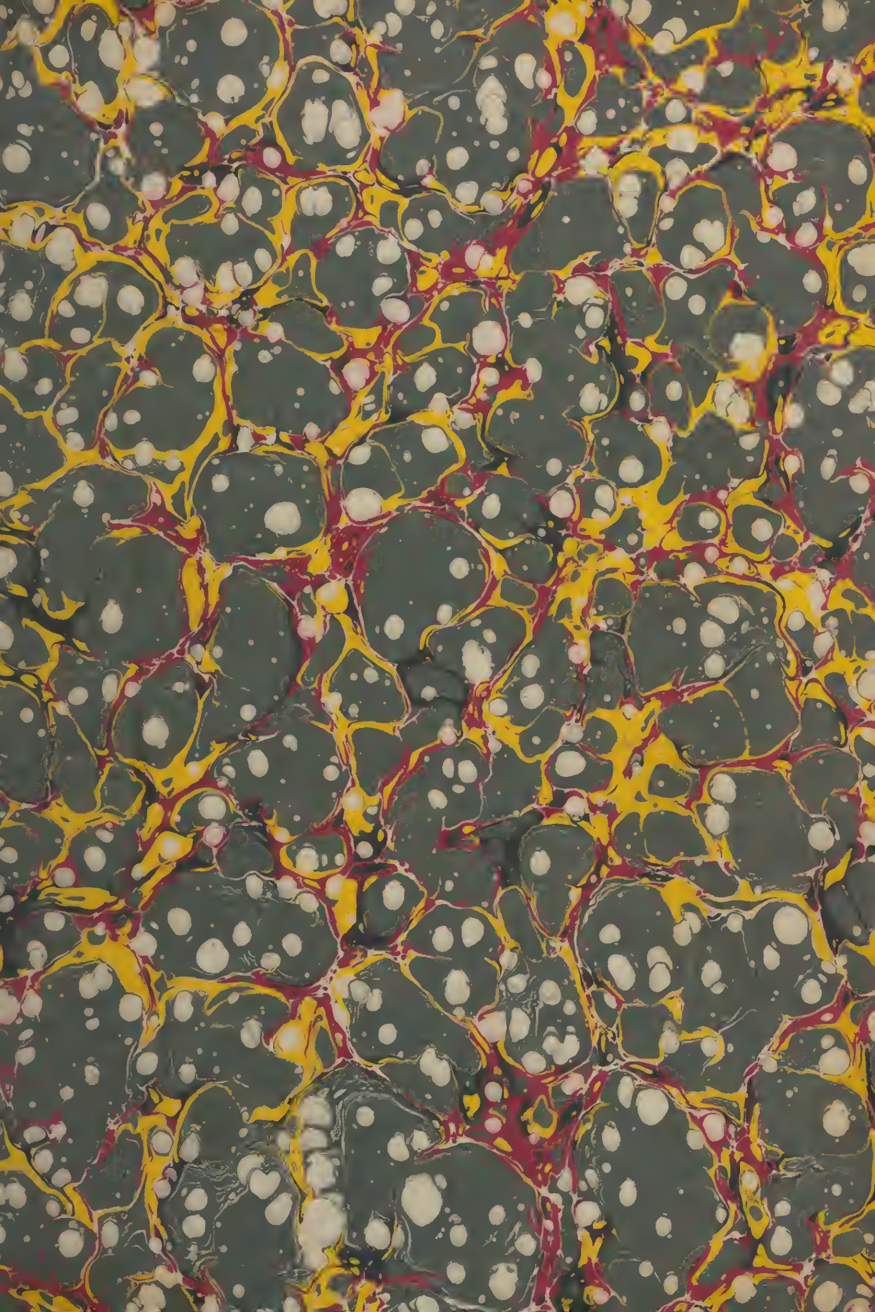

Paris, 1500

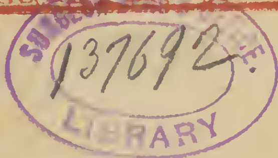
Copinger 625

JHB

Pell. 1145

Problemata Aristotelis determinantia multas questiones de variis corporum humanorum dispositionibus valde audientib⁹ suaues. cum eiusdem: Aristotele vita et morte metrice descripta. subiūctis metrorum cum interlineali glosa sententialibus expositionibus.

Probleumata arestotelis

OMnes homines naturaliter scire desiderant (vt scribit Arestoteles princeps philosophorum primo methaphisice) Cuius causa potest reddi talis: quia omne ens naturaliter appetit suā perfectionē; et similiter conatur se assimilare primo enti diuīo, et immortali inq̄ʒtū potest. sed quia sciētia est de perfectione intellectus. ergo oēs hoīes naturaliter scire desiderāt. Rursus ⁊ alia ratio est. nā quodcūqʒ ens naturaliter appetit bonū, vt se cōseruare posset in rerū natura, sed q̄ʒ omnis noticia scientifica est de numero bonoꝝ honorabilium (vt patet primo de anima) ergo naturaliter omnis homo desiderat scire. et ex consequenti omnis scientia inq̄ʒtum intellectui humano est possibilis, est appetenda. Quāuis igitur quelibet sciētia sit per scrutāda; magis tamē illa, que est nobilior, ⁊ cōmunior aliis scientiis. Sed quia phica scientia confert maximas delectationes, vt patet decimo ethicorum, ergo pre ceteris scientia philosophica diligentius est inquirenda. Etiā propter alias causas. nam presens scientia est similis scientie phice. quia ipsa clarificat animam. ipsa facit delectari in hoc seculo. vt dicit Arestoteles in libro de pomo ⁊ morte. qui etiam in tantum clarificat hominē. vt ipsum primo enti diuino, et immortali assimilari laborat: teste Seneca in epistola. in talia prorumpēte verba: Hoc michi philosophia promittit, vt summopere me deo parem reddat. Libet igitur de animalib⁹ corporalibus, presertim de corpore humano ex pluribus artificialibus codicibus probleumata colligere. Et est primū tale.

Queritur, quare inter omnia animalia homo habet faciem versus celum eleuatam? Respōdetur multipliciter. Primò q̄ est ex volūtate ipsius creatoris. Et q̄ʒuis illa respōsio sit vera: nō tamē videtur valida in proposito. quia sic facilè est omnia soluere. Secūdò respondetur q̄ omnis artifex op⁹ suū primū cōmuniter facit deterius: et post hoc opus suū secundū facit melius. et sic deus creauit bruta aīalia primo quib⁹ dedit faciem depressam ad terrā inclinatā et secūdo creauit homines, vt patet in Genesi, quibus dedit figurā honestā, et ad celū eleuatam. Sed illa responsio nō videtur iterū valere ad propositum. ex quo ē theologicalis et in primo derogat bonitati dei. que sua opera (q̄ʒtum est ex sui natura) semp facit bona. Tertio respōdetur q̄ inter oīa aīalia solus homo est ordinat⁹ ad regnū celorū. ⁊ ideo habet figurā eleuatā ad celū. q̄ʒ cōtēptis terrenis cōtēplari deberet celestia et in

diuinis. Quarto respondetur quod anima rationalis est similis intelligē
tie et finaliter in deum ordinata. vt patet per Auerroim primo de aīa
ergo habet figuram eleuatā sursum. Quinto respōdetur quod homo exi
stit microcosmus. i. minor mūdus sicut vult Aristoteles. vii. phisicoꝝ
ideo oībus aliis animalibus habet precipere et sibi obediūt. Sexto
respōdetur et vltimo quod naturaliter cuilibet rei ⁊ operi talis figura est
deputāda. qua suo motui fiet apta. vt celo cōpetit rotūditas. igni aūt
competit figura piramidalis: que motui sursum est apta. ergo rei bi-
pedali: vt est homo figura diametralis et figura piramidalis est aptis
sima. ergo inter oīa aīalia solus homo capite est eleuatus.

Quare caput est pilosum. Rūdet̄ scdʒ ꝯstātinū quod pili sūt ornamēta
capitis ⁊ cerebri. ⁊ cerebrū p gnatōes piloꝝ euacuat̄ de grossis vapo
rib⁹ a supmo; vsqȝ ad ptes īferiores: q̇ exeūt p poros carnis exterio-
ris; ⁊ exsiccant̄ ⁊ in pilos ꝯuertūtur. Pʒ qr in toto hoīe nichil siccius
pilis est. qr sicciores sūt ossib⁹. vt pʒ p Albertū magnū qr aliqua aīalia
nutriunt̄ ex ossib⁹: vt canes. sed nullū aīal p̄t digerere plumas vel pi
los: qr īdigesti eiiciunt̄. ⁊ oīno sicci sūt ⁊ inepti ad nutrimētū. Scdo
rūdet̄ quod cerebrū quatuor modis purgat̄. primo ab aquaticis humori
bus superfluis per oculos. a melancolia per aures. a colera p nasum.
a flegmate per pilos. et illa est intētio medicorum.

Quare hoīes habēt lōgiores crines in capite q̄ȝ aīalia. Rūdet̄ scdʒ
Aristotelē. iii. de generatōe. quod homo īter oīa aīalia habet cerebrū hu
midissimū a quo egredit̄ sudor, q̇ ī crines lōgos capitis ꝯuertit̄. Scdo
rūdet̄ quod humores in hoīe sunt pingues nō cito exsiccabiles. ergo pili
in eo ꝓlōgātur, in aliis autē aīalibus humores sunt faciliter exsicca-
biles. ergo cessat ab eis prolongatio pilorum.

Queritur ad idē: quare in aliis animalib⁹ pili solū infigūtur cuti:
sed in hoīe profundius radicātur in cute. Respōdet̄ quod ideo: quia pl⁹
habēt de nutrimēto. ergo etiā magis ad interiora prolonganter. Et
hec etiā est ratio: quare pili in aliis aīalibus variātur ad variationem
cutis: et non in hoībus. nisi aliqn̄ in cycatrice.

Queritur: quare mulieres habēt longiores crines q̄ȝ viri. Rūdet̄
qr mulieres sunt humidiores q̄ȝ viri, et magis flegmatice. ergo in eis
plus est de materia piloꝝ. ⁊ p consequēs sequit̄ longitudo pilorum.
Et cū hoc talis materia cerebri magis augetur a mēbris interiorib⁹.
et maxime tēpore mēstrui: qr tūc materia ⁊ ascēdit: et augmētat̄ hūor
piloꝝ. vt dicit Alber. Si pil⁹ mulieris mēstruose ponat̄ sub fimo: ex
illo generat̄ serpēs venenosus. Scdo rūdet̄: qr mulieres nō sunt bar
bate. et sic materia barbe trāsit in materiā piloꝝ. ergo ⁊c.

Querit̃ quare aliq̄ hoĩes habẽt crines molles ⁊ aliq̄ duros. R̄nr scd̃m. Ari. q̄ cutis pil⁹ sunt ẽmini analogi. mõ q̄dã cutis est dura. q̄dã spissa. q̄dã subtilis. et q̄dã grossa ergo pil⁹ q̄ egredit̃ p̄ poros sup̄ficia les grosse cutis fit grossus. et q̄ p̄ poros subtiles fit subtilis. Etiã quã do pori sũt aperti tunc exit multus humor ergo pili duri generantur. Et vbi pori sunt angusti ibi molles et subtiles crines generãtur. Et hoc Ari. in hoĩb⁹ declarat. Hui⁹ signũ habem⁹. p̄rĩo q̄ mulieres ha bẽt molliores crines q̄ viri. q̄ cõtingit ex eo q̄ in eis pori sunt clausi propter frigiditatẽ. Secũdo q̄ colerici ꝑut frequẽter hñt duriores et grossiores pilos aliis ꝑpt̃ caliditatẽ ĩporũ. ⁊ ĩ eis pori valde sũt ap ti ergo ẽt barbescũt p̄ aliis. ergo dicit p̄hs ĩ phisionomia. q̄ aĩalia du ros pilos habẽtia sũt audaciora. q̄ tales pili ordinati sũt p̄ calorẽ ⁊ p̄ colerã. et colera sẽper facit pugnare. Etiã ari. ponit exẽplũ de vrso ⁊ apro. Ex opposito aĩalia molles crines habẽtia sũt timida. q̄a frigi da. vt lepus ⁊ ceru⁹. Jtẽ Arist. dicit aliã rõnẽ molliciei ⁊ duriciei pilo rũ q̄ in regione calida grossiores pili generãt̃. vt hñt ethiopes. p̄ op positũ est de regione frigida. vt versus septentrionẽ.

Querit̃ quare q̄dã hoĩes habẽt crispos crines ⁊ q̄dã planos. Re spõdet̃ q̄ cã crispitudinis est sup̄abũdãtia caloris. vt si in hoĩe est mul tus calor tũc generant̃ pili crispi. q̄ tũc mouetur sursũ. Et hui⁹ signũ est. qñ aliq̄s intrat balneũ l₃ h₃ crines planissimos. postea tñ acq̄rit a liquos crines crispos. ergo balneatores ꝑut freq̄nter habẽt crispos crines. Similit̃ ethiopes ⁊ colerici. S₃ cã planiciei est multa humidi tas fumi diametraliter tendens deorsũ. Et hui⁹ signũ est. quia mulie res prout vt frequẽter habẽt planos capillos. quia sunt multe humi ditatis et pauce caliditatis.

Querit̃. quare mulieres pubescũt circa aluũ et nõ alibi s₃ viri ĩ pec tore barbescũt. R̄nr medicinaliter: q̄ in viris et mulierib⁹ est fluẽtia hũiditatis ibidẽ. et magis in mulierib⁹ q̄ ĩ viris est os vesice in illo lo co in quo tenet̃ vrina. ex qua generãt̃ pili in pectore ⁊ circa vmbilicũ Sed de mulierib⁹ sic dicitur quod hũiditas vesice ⁊ matricis ibi cõiũ gitur ergo multus fumus ibi resoluitur q̄ est materia pilorũ. q̄ eodẽ mõ fit sub humeris et in aliis locis hirsutis.

Queritur quare mulieres nõ barbescũt. R̄nr q̄ in eis est defect⁹ caliditatis. vt etiã in aliquib⁹ viris effeminatis. qui sũt ĩberbes ꝑpter eãdẽ causã: q̄ habẽt cõplexionẽ muliebrẽ.

Querit̃ quare suspẽsis crescũt crines. R̄nr q̄ corp̄a eorũ sũt expo sita soli. qui calore suo totũ humidũ resoluit in fumũ. ex quo generan tur et augmentantur crines.

Queritur quare pili barbe sunt grossiores aliis. et quãto plꝰ abradũtur tanto plus indurescunt. Respõdetur per vnã regulã medicinalẽ. quãto plus de aliquo liquore humor separatur. tãto plus ad talẽ locũ humor cõtrahitur. ergo quãto plus pili abradũtur tãto magis ibi cõfluũt humores. et ex eis crines generãtur. et ibidẽ indurescunt.

Queritur quare mulieres sunt valde plane et formose respectu virorũ. Rñdetur scd̃m Aristotelẽ primo de gñatõe aĩaliũ. qz in mulieribꝰ tota humiditas et supfluitas que est materia pilorũ corporis expellitur cũ materia mẽstruali. que manet in viris euaporabiliter trãsiẽs in pilos Et huius signũ est. qz mulieres raro habẽt fluxũ ex naribus. vel apostemata et vlcera. qz talis materia eiicitur cũ mẽstruo. Item illud signũ qz videmꝰ aliquas vetulas barbescere in senectute. s. post. xl. vel. l. annos cũ cessant mẽstrua. vt dicit Aristo. ix. de aĩalibus.

Queritur quare inter oĩa aĩalia soli hoĩes canescũt. vt vult Porph. et Aristo. primo de gñatiõe. Rñdetur scd̃m phm̃ qꝫ canities causatur in hoĩbꝰ: qz inter oĩa aĩalia habet calidissimũ cor. ideo natura sagax ne ꝑ calorẽ cordis hõ suffocaretur cor calidissimũ supposuit frigidissimo cerebro. vt caliditas cordis tẽperaretur frigiditate cerebri et econuerso: sic qꝫ tẽperamentũ adderetur vtrobiqꝫ. Hec etiã pꝫ ex tali signo. qz inter oĩa aĩalia hõ hꝫ turpissimũ odoratũ. scd̃o de aĩa. Etiã homo quasi mediũ vite sue consumit dormiendo. et hoc contingit ex superabũdantia cerebri frigidi et humidi. et sic indiget calore naturali illud humidũ digerẽte et consumẽte. Et illũ calorem sufficiẽter habet in iuuentute: ideo nõ efficitur canus. Tẽpore vero senectutis deficit in calore naturali. Et sic vapores ascendẽtes a stomacho manẽt indigesti propter defectũ caloris naturalis: et sic cõsequẽter putrescunt. et illã putrefactionẽ humorũ sequitur albedo que dicitur canities. Ex illo pꝫ qꝫ canities nichil aliud est q̃ albedo criniũ ex putrefactione humorũ circa radices pilorũ ex defectu caloris naturalis tẽpore senectutis cãta. Etiã canities causatur ex malitia cõplexionis aliqñ: et illa bene cõtingit in iuuẽtute. Aliqñ etiã ex hũido indigesto. Aliqñ ex nimio timore vel cura. vt pꝫ de mercatoribꝰ nauigãtibꝰ et raptoribꝰ. vñ v̄sus. Cura facit canos q̃uis homo non habet annos.

Queritur quare crines ruffi citius albescũt q̃ꝫ alii. Rñr scd̃ꝫ Aristo. qz rubedo est ĩfirmitas pilorũ. nã generatur ex materia infirma et debili. s. ex materia mẽstruali. ideo citiꝰ canescũt q̃ꝫ crines nigri.

Queritur quare lupi grisescunt. Pro quo nota differentiam inter canitiem et grisitiem: quia canities causatur ex defectu caloris naturalis: sed grisities ex voracitate et comestione. vt pꝫ ꝑ Aristo. vii. de ani

malibus. Cum lupus est animal multũ vorax: qꝛ multum comedit: et guloſe ſine maſticatione: et ſemel deuorat intantũ ꝙ cõtentatur ꝑ triduũ. Et tũc ille cibus cauſat vapores groſſos in corpore ipſius lupi. et per conſequens griſities ex ipſis generatur. Item griſities et canities ſecundo differũt: quia griſities fit per totum corpus. canities vero ſolum modo fit in capite.

Queritur quare equi griſeſcũt. Rñdetur ſcõm Ariſt. in libro de aĩalibꝰ. qꝛ eorũ corpa plurimũ ſunt in ſole: ⁊ ſcõꝫ eũdẽ quarto metheororum Calor etiã qñqꝫ accidẽtaliter facit putrefacere ergo ex tali calore materia pilorũ putreſcit. ⁊ ꝑ ꝯſequẽs etiã valde cito caluãtur.

Queritur quare hoĩes calueſcũt: et arbores in hyeme defoliãtur. Reſpondetur ſcõm Ariſt. vbi ſupra de aĩalibus: ꝙ eadẽ de cauſa hoĩes calueſcũt et arbores defoliantur: qꝛ defectꝰ humiditatis vtrobiqꝫ eſt cauſa defectꝰ tã pilorũ ꝙ̃ foliorũ et hoc pulchre declaratur: qꝛ ꝑ actũ venereũ homo calueſcit: qꝛ luxuria eſt emiſſio naturalis humiditatis ⁊ caliditatis: ⁊ ſic per luxuriã humidũ cõſumitur quod eſt nutrimentũ pilorũ. ergo ſeq̃tur caluicies. Et hoc declaratur euidẽter de eunuchis et mulieribus qui nõ calueſcũt: qꝛ tale humidum ab eis nõ ſeparatur. vnde eunuchi habent cõplexionẽ femineã. Sed qñ queritur quare eunuchi nõ calueſcũt: nec habẽt podagrã .i. infirmitatẽ pedum: vt dicit Ipocras .vi. ꝑticula amphoriſmorũ. Reſpõdetur ſcõm Galienum in cõmento ibidem ꝙ cauſa caluiciei eſt ſiccitas: et ſiccitates non ſunt in eunuchis: quia carent teſticulis: qui ſupplẽt calorẽ per oĩa membra: et calor ipſe aperit poros: quibꝰ apertis cadũt pili.

Queritur quare mulieres nõ calueſcũt. Reſpõdetur qꝛ frigide et humide ſunt: et hoc vtiqꝫ operatur ꝑmanentiã pilorum: nã humiditas dat nutrimentum pilis: ⁊ frigiditas poros conſtringit.

Queritur quare calui ſunt fallaces: vt dicit metrũ. Si nõ vis calui fugias conſortia calui. Reſpõdetur qꝛ caluitas atteſtatur ſupra cõplexionẽ colericã: que eſt calida ⁊ ſicca: ⁊ colerici naturaliter ſunt fallaces iuxta illũ verſum. Hirſutus fallax iraſcẽs prodigus audax. ergo ſeq̃tur a primo ad vltimũ caluos eſſe fallaces.

Queritur: quare ceci naturaliter nõ calueſcũt. Reſpõdetur ſcõm Ariſt. qꝛ oculus habet multũ humiditatis: et talis humiditas que trãſire deberet ꝑ ſubſtãtiã oculorũ tranſit in nutrimẽtum ſufficiens pilorum: et ergo raro calueſcunt.

Queritur quare omnibus timẽtibus cõtingit criniũ erectio. Reſpõdetur qꝛ tẽpore timoris calor vadit in interiora ab exterioribꝰ mẽbris volens ſubuenire cordi. ⁊ ſic pori in quibꝰ pili figuntur clauduntur.

ad quam clausionē sequitur erectio pilorū. ⁊ hoc maxime pȝ in aīalibus brutis.s.in porcis et in apris et in pauonibus.

De capite

Queritur quare caput hoīs est rotūdū. Rñr q: hec figura est aptissima ad capiēdū in se aliquid: vt pȝ p arist.s.cōo celi.cū ipm caput capit i se quinqȝ sensus.vt etiā declaratur in spera materiali

Queritur quare caput sit durū. Rñr p Ari.q: cōtinet in se humidissimā partē aīalis.vt cerebrū p ipsū tāqȝ per clipeū tueatur.

Queritur quare caput nō est directe rotundū sed oblongū. Rñr vt i ipso tres cellule apti⁹ possint distingui.s.fantasia in fronte.legistica siue rōnalis in media:et memoria in posteriori cellula.

Queritur quare hō ymaginādo erigit caput sursū siue versus celuȝ. Rñr q: imaginatio est in anteriori parte capitis siue cerebri. ideo erigitur sursū vt cellule imaginationis aperiantur ⁊ vt spūs aīalis concurrendo facere possit imaginationē.

Queritur quare hō cogitās ⁊ recogitās de p̄teritis caput suū incliat ad terrā. Rñr ꝙ iō q: cellula posterior est memoratiua.ergo illa erigitur versus celū cū caput inclinatur ad terrā.et sic aperitur illa cellula vt spūs aīales perficiētes memoriam intrent.

Queritur quare caput nō est carnosū sicut alia mēbra. Respondetur secundū aristotelē in de aīalib⁹: quia caput nimiū aggrauaretur et moueri nō posset.ergo est sine carne Etiam caput carnosum designat complexionē malam.

Queritur quare caput sepe patitur dolores. Rñdet secūdū constātinū in libro de stomacho:ꝙ quādoqȝ patitur dolores ex ascensiōe malorū vaporū ꝓueniētes q̄ de stomacho ad caput extollūtur/ ⁊ ipȝ cerebrū perturbāt.et sic causatur dolor. Etiā dolor capitis maxime ꝓuenit a stomacho propter nimiā repletionē ipsius stomachi.q: secundū Galie. duo magni nerui transeūt de cerebro ad orificiū stomachi. et sic ista duo mēbra sp simul cōpatiūtur. Etiā dolor capitis quādoqȝ prouenit propter vinū forte vel alium potum fortem: vel propter cibaria fumosa et acuta. sicut alleū et cepe: Etiā quandoqȝ cōtigit ex fleumate in stomacho cōtēto.de quo possūt venire febres cotidiane

Queritur quare mulieres sepi⁹ habēt dolorē capitis.q̄ viri. Respōdetur scōm Albertū.q: mulieres patiuntur menstrua et nō viri.⁊ sic fumus immūdissim⁹ et venenosissimus resoluitur.qui sursū petēs exitū ipsum caput dolere facit.

Queritur quare cerebrū sit albuȝ. Rñr dupliciter: primo quia frigidum est.et frigiditas est mater albedinis.vt pȝ per phm. Secundo

respondetur q ideo. vt posset in se recipere similitudinem omniũ colorũ. modo color albus est maxime simplex.

Queritur quare omnes sensus sunt in capite. Respondetur secũdum Albertum. quia ibi est cerebrum a quo omnes sensus depẽdent et dirigũtur. Et per cõsequens omnes spiritus sentire facit et ab ipso omnia membra reguntur.

Querit quare cerebro leso vel corde: hõ nõ põt euadere mortem. Rñdet q2 cor et cerebrũ sunt duo mẽbra vitalia et p̃ncipalia in aĩalib9. ergo ipsis lesis nullũ remediũ est quo curari poterit.

Querit quare cerebrũ est hũidũ. Rñdet q ideo. vt eo facili9 recipiat impressionẽ. q2 hũidũ faciliter est receptiuũ impressionũ. vt patet de cera: que facile recipit in se figuram sigilli.

Queritur quare cerebrũ est frigidũ. Respondetur dupliciter. primo vt sua frigiditate clarificet et subtiliet intellectum hominis. Secundo vt eius frigiditate temperetur calor cordis. et hoc est de intentione Aristo. in libro de animalibus.

Queritur quare habemus vnũ nasum et duos oculos. Respõdet q ideo. quia visus est magis necessarius homini q̃ olfactus. et ergo ꝯuenit ex benignitate nature. s. vt si in vno oculo offensio fiat siue destructio: q tũc alter maneat. et sic certe videmus q spirit9 visiuus ad vnũ oculũ dirigitur: vt patet in perspectiua cõmuni.

Queritur quare pueri in iuuẽtute habẽt magnos oculos et in etate graciliantur. Respondetur scdm Aristotelẽ secũdo de generatiõe q hoc est propter maximam cerebri humiditatem et propter hãc causam etiam pueri sunt multum somnolenti.

Queritur quare oculi nigri de die bene vidẽt. de nocte vero male. Respondetur secundum Aristotelem q propter indigentiam ignis: et propter luminis et humoris in oculis congregationem qui illuminant humorem glacialem.

Queritur quare oculi glauci de die male vidẽt: de nocte vero bñ. Rñdet per Aristotelẽ q glaucedo per se est lucida. et spirit9 visibiles de die debilitãtur: et in nocte confortantur.

Querirur quare homines habent oculos diuersos Respõdet per Aristotelẽ q hoc est propter diuersitatem humorum. Unde oculi habent quatuor tunicas et tres humores. Prima dicitur consolidatiua. que est exterior fortis et pinguis. Secũda dicitur cornea ad similitudinem cornu: et illa est perspicua. Tertia dicitur vuea ad similitudinẽ vue magne. Quarta dicitur tela aranee. Sed secũdum alios oculus constat ex septem tunicis et tribus humoribus. Primus humor dicit

albugineus ad similitudinē albuginis in ouo. Secūd⁹ est glacialis .i. glaciei similis. Terci⁹ est vitreus .i. ad modū vitri clarus. et illa diuersitas humorū facit diuersitatē oculorum.

Queritur. quare hoīes lusci et monoculi sunt boni sagittarii. Et quare sagittarii boni cōmuniter claudunt vnū oculū. Et quare speculantes astra vidēt vno oculo per cānos. Ad hoc dicendū q̄ hec materia habetur in perspectiua et ratio est secundū q̄ patet in libro de causis q2 oīs virtus vnita fortior est seipsa dispersa. ergo tota virtus visiua dispersa in duobus vno oculo clauso congregatur ad alium. et sic visus in ipso fortificatur. et per consequens certius videt vno oculo clauso q̄ ambobus apertis.

Queritur quare fortiter bibētes et ridentes lachrymantur. Respōdetur. q2 dū bibūt aer inspiratus nō exit per vocalē arteriam ꝛ sic cū īpetu ad oculos dirigit̄ per poros exeundo. et sic hūores oculorū expellit. et isti hūores sic expulsi adducūt lachrymas

Queritur quare multum flentes parum mingunt. Respondetur per Aristotelem. quia humidum radicale lachryme et vrine sunt vnius et eiusdem nature: ergo vbi fletus multiplicatur ibi vrina diminuitur. Et q̄ sunt eiusdē nature et materie patet in sapore. quia ambo salsa sunt.

Queritur quare aliqui habētes claros oculos nichil vidēt. Rn̄r q̄ hoc est propter opilationē et destructionē neruoꝝ visiuorū. nā ipsis destructis virtus visiua ad oculū a cerebro deferri non potest. vt ptz per philosophū in de sensu et sensato.

Querit̄ quare ocul⁹ sit clar⁹ et politus instar speculi. Rn̄r q2 res visibiles reuerberant̄ melius super rē tersam et politā. ergo oculus est politus vt ex hoc visus cōfortetur. Secūdo respondet̄. q2 oculus est maxime humidus inter oēs partes corporis et aquaticie nature. mō sicut aqua est clara et bene polita ita et oculus.

Queritur quare hoīes habētes ꝓfundos oculos acute et longinque vident. et similiter alia aīalia. Rn̄r scd̄m Arist. scd̄o de generatōe aīaliū. q2 virtus visiua ī eis nō dispgit̄. sed ꝓcedit diametraliter ad rē visā. Et hoc declaratur in simili q2 quando aliquis stat in ꝓfunda fouea aut in fonte profundo stellas celi et firmamēti in clara die speculatur vt dicit Arist. in tractatu de forma speculi. q2 tūc virtus visiua et radii non disperguntur.

Queritur quare hoīes habentes altos oculos et non profundos indeterminate vidēt et male. Rn̄r per Arist. q2 radii qui transeunt ad visum disperguntur ad latus. et non directe procedunt ad rem visam

ergo visum debilitāt.

Queritur. quare multa aīalia nascūť ceca. sicut catuli leonū ꝛ canis. Rñr qꝛ talia aīalia nō sūt adhuc perfecte maturitatis: et in eis nō opatur flux⁹ nutrimēti. Et hoc declaratur in simili de hirūdinib⁹. vt si illis in nido auferātur oculi aliī recrescūt eis ꝛ hoc pꝫ in multis aliis aīalib⁹ que etiā īmature generātur quasi mortua: vt catuli vrsi. Et ista rō est magis perspectiua ꝙ naturalis materia.

Queritur quare oculi mulieris mēstruose inficiūt speculū nouum vt dicit Arist. in libro de somno et vigilia. Et consimile ꝓbleuma est istud Quare basilisc⁹ interficit hoīes visu. Ad primū respōdeť. ꝙ p talē modū. qꝛ qñ mēstrua fluūt de muliere. tunc aer venenosissim⁹ resoluitur ab ea. qui ascendit caput mulieris. et ipsa multū dolēs cooperit ipsum cum multis velis ꝛ peplis. et quia oculi sunt porosi ergo petit ibi exitum. Et sic inficit oculos. qui pleni sunt sanguine ꝛ apparēt in eis oculi guttosi et lacrimosi ꝓpter malū vaporē in eis existētē: et illi euaporātur et multiplicāť vsqꝫ ad obiectū speculi et qꝛ tale speculum est multū solidū mūdū ꝛ politū. ergo faciliter īmundū accipit. Ad secūdū respōdetur. ꝙ basiliscus est aīal multū venenosū. et p oculos illius vapores venenosi exeunt et multiplicātur vsqꝫ ad rē visam: et vsqꝫ ad oculū hominis qui vapores venenosi seu humores intrātes corpora inficiūt et taudē homo interficitur. Et hec rō est quare basilisc⁹ inspiciens clipeū cū bitumine perfecte factū aut aliā rem firmā et politā interficit seipsum qꝛ ab ista re polita et solida isti humores reflectuntur et percutiuntur vsqꝫ ad basiliscū. ex qua percussione īterficiť. Et similiter est dicēdū de muliere mēstruosa. Correlariū est ꝙ quedā vetule quādo tpe mēstrui inspiciūt specula aut alias res solidas et firmas seipsas ledunt et offendūt.

Quare scintillatio oculorū in cattis et lupis non apparet in luce. sed in tenebris. Respondetur ꝙ in luce maius lumē offuscat et extinguit minus lumē. sic ꝙ tunc extraneus color apparet scintillare ꝙuis habet aliquam materiam lucis per quam tempore tenebrositatis apparent splendidi. ex quo est corpus politum. et sic illa materia lucis quodammodo obfuscatur in die. ita ꝙ nō apparet splēdida: sed magis colorata propter lucis obfuscationem. vnde ꝙto maiores sunt tenebre de tanto talis natura lucis (que est in obiecto visibili) plus fortificatur: quia de tanto minus impeditur per maius lumen extrinsecum quo posset obfuscari.

Quare hō se vidēs in speculo mox obliuiscit suā dispositionem. ꝛ non scit qualiter est dispositus. Respondetur in libro de forma spe=

culi q̄ idolum visum per speculū debiliter et reflexe representat se po tentie visiue. et ex quo debiliter se representat tunc debiliter apprehē ditur. et per consequens non diu retinetur.

Quare visus recreatur per viridē colorē. vt patet p̄ versum istum. Fons speculum gramē. oculis dant alleuiamen. Rn̄det̄ q̄ viridis color mediocrit̄ mouet organū visus. ⁊ ideo cōfortat visum. hoc autē nō facit color alb⁹ vel niger: q̄r isti fortiter mouēt ⁊ īmutāt organū vi sus. ideo pl⁹ faciūt violētiā. Cui⁹ rō est: q̄r magis tēdūt ad excellētiā seu violentiam. sed q̄nto sensibile est magis excellēs. tanto magis de struit et debilitat sensum. vt pꝫ p̄ Aristotelem in secūdo de anima. qui dicit q̄ sensibile excellens corrumpit sensum.

¶ De naso.

Queritur quare nasus extat et excedit vltra alias partes capitis. Rn̄det̄ dupliciter. Primo q̄r nasus est quasi cloaca cerebri. per quam flegma cerebri expurgat̄. ergo excedit alia mēbra ne īmūdicia macu lētur. Aliter rn̄det̄ scd̄m constātinū: q̄r nasus est maxime decor faciei eminens seu splendens cum naturaliter odorat et faciē decorat. vt te stat̄ Boetius in de disciplina scholarium.

Quare homo inter cetera aīalia habet malū et turpissimū olfactū seu odoratū. vt pꝫ scd̄o de generatiōe. Rn̄det̄ p̄ cōmentatorē ibidē. q̄ homo inter cetera aīalia quo ad sui q̄ntitatē habet cerebrum maxime humidū et frigidissimū. et ergo ex tali excellēti hūido et frigido cere brū indisponit̄. et p̄ ꝯsequēs olfact⁹ organo indisposito impedit̄ sensa tio. vt pꝫ p̄ Aristotelē et Temistiū. ii. de aīa. ⁊ ergo quidā hoīes oīno non odorant: et hoc est signū male sensationis ⁊c.

Quare vultures: vt vult ꝯmētator. ii. de aīa optie odorāt. Rn̄det̄ q̄ hn̄t cerebrū valde siccū: et ergo aer deferēs odorē nō īpedit̄ ab hu miditate cerebri. sed subito tāgit suū organū. ⁊ ergo dicit cōmentator sup̄ tertiū de aīa q̄ vultures ⁊ tigrides et alia aīalia (p̄lio facto in gre cia) venerūt a quingētis miliarib⁹ ad cadauera mortuorum.

Quare natura fecit nares. Rn̄det̄ ꝓpter triplicē vtilitatē. Primo q̄r clauso ore inspiram⁹ p̄ nares in refrigeriū cordis. Secūda vtilitas est: q̄r aer ꝓcedens ex ore fetet. q̄r fumi stomachi sunt ei adiuncti. sed aer respiratus ad nares minus fetet. Tertia est: q̄r flegma procedēs de cerebro per nares purgatur.

Quare homines sternutant. Respōdetur vt virtus expulsiua ⁊ vi siua per hoc purgetur et cerebrū a sua sup̄fluitate purget̄. q̄r sicut pul mo purgatur p̄ tussim. sic virt⁹ visiua et cerebrū p̄ sternutationē. Etiā qui sternutat frequenter dicit̄ hr̄e forte cerebrū ⁊ ergo medici sternu-

toriã dant vt purget cerebrũ et qui dolẽtes nõ potẽtes sternutare ci to moriũt qꝛ signũ est ꝙ cerebrũ est totũ ĩpletũ malis humoribus qui non possunt expurgari.

Quare appopletici.i.in quibus sanguis cito effunditur nõ possũt sternutare. Rñr ꝙ meat⁹ seu vẽtriculi cerebri sũt eis opilati ⁊ obdurati.et si possent sternutare forte appoplexia solueretur

Quare calor solis ꝓuocat sternutationẽ et non calor ignis. Respondetur ꝙ calor solis tantũ resoluit.et non cõsumit.ergo vapor resolutus expellitur ꝑ sternutationẽ.sed calor ignis resoluit ⁊ cõsumit et ergo magis cõsumit sternutationẽ ꝙ prouocat

De auribus.

Queritur quare oẽ aĩal mouet aures ꝑter hoĩem. Rñr ꝑ Ars. ꝙ quidã musculus est circa mãdibulã in hoĩe qui ꝓhibet motũ ĩ aurib⁹ et ergo eo extẽso hoĩes mouẽt aures.vt visũ est in plurib⁹ hoĩb⁹.sed alia aĩalia illis carent.ergo aures eorũ mouent.

Quare ex erectione auricularũ asini pluuia ꝓnosticat̃. Rñr qꝛ asinus ẽ aĩal valde melãcolicũ. et ex melãcolia est sentiẽs pluuiã futurã modo tempore pluuioso aures oĩm aĩaliũ erigũtur.ergo asinus sentiens pluuiam futurã aures erigit.

Quare auicule nõ hñt aures. Rñr per Ars. ꝙ ideo qꝛ natura dat vnicuiqꝫ quod sibi ꝯgruũ est.sed si dedisset aujb⁹ aures impedirẽt eas in volatu. Similiter pisces carent auribus ꝓpter natationẽ.et soluꝫ habent paruas foueas et poros per quos audiũt. vt declarat Arist. de boue marino.

Quare vespertiliones aures habẽt.cũ tñ vident̃ eẽ aures. Rñr ꝙ partĩ habẽt naturã auicularũ in volãdo rõe cui⁹ habẽt alas: ⁊ ꝑtĩ habẽt naturas quadrupedũ. eo ꝙ sũt pilose.qꝛ mures sunt: ideo natura sagax disposuit eis auriculas.

Quare hõ ĩter cetera aĩalia hꝫ aures rotũdas. Rñr qꝛ figura toti⁹ et figura ꝑtiũ in toto ꝓportionãt̃.⁊ maxĩe inter hõ genia.qꝛ sicut vna gutta aque rotũda est: ita et tota aqua.vt ꝓbat Johãnes de sacrobusco in spera materiali.sed qꝛ caput hoĩs est maxĩe rotũdũ. ergo et aures declinãt se ad eandẽ formã siue figurã.sed capita aliorũ animaliũ sũt valde oblõga.ergo et aures exinde ꝓlongãtur.

Quare natura formauit aures ĩpis aĩalib⁹ Rñr ꝙ fecit ꝓpter duo Primo vt aĩalia per aures audirẽt ⁊ vt res audibiles pertingerẽt ad pelliculã auris. Secũdo qꝛ ꝑ aures caput purgat̃ a colerica superfluitate. sicut eñ caput purgatur per nasum flecmatica sup̃fluitate. sic ꝑ aures a superfluitate colerica

Quare os hz labia ip̄.n circūstācia. Rn̄r scd̄m cōstantinū. q2 labia tegūt et muniūt dētes. q2 nō eēt pulchrū sp dētes apere Alit̄ rn̄r q dē tes sūt frigide nature. et ergo citi9 lederēt ab aere exteriori si p labia nō tegerent. Sed tn̄ alia pōt eē rō euidentior. q̄ est moralis sc3 q hō debet se moderare in loquendo rc.

Quare hō hz duas aures et vnū os r silr duos oculos. Rn̄detur q hoc est ex ista cā. sc3 q hō dz esse ꝓuisior tā in videndo q̄ in loquē= do: et copiosior in audiendo. vt sapiētior sit. q2 vt dicit Arest. sens9 auditus est sensus discipline. Et de visu dicit q sensus visus multarū rerū nobis differentias ostendit. Et cū illa cōcordat seneca dicēs. du as aures a natura recepimus et tantū vnū os: et ideo natura sagax aures fecit patentes. linguam vero duplici clausura circundedit. sci= licet labiis et dentibus.

Quare hō hz os. Rn̄r ꝓpter multas vtilitates. Prima est. q2 os ē ostiū stomachi. Scd̄a q2 cibus in ore masticat̄ r p̄paratur ad primā di= gestionē: q̄uis auicenna voluit q scd̄a digestio fieret in ore. Tercia quia in cōcauo oris aer inspiratus ꝓ cordis refrigerio subtiliatur. et propter alias multas causas que postea patebunt.

Quare labia sūt mobilia. Rn̄r q hoc fit ꝓpter formationē vocis q2 sine ipsis vox pfecte formari nō pōt. nā sicut sine istis litteris. a. b f. p. voces litterales nō possunt formari ita nec ipse sine labiis.

Quare hō ossitat. Rn̄r scd̄m glosam vltime particule āphorismo rum ypocratis. q hoc fit aliquādo a tedio. vt cū homo sedit cū igno= tis quibus libenter careret. Secundo fit ossitatio ex fumis grossis re plentibus maxillas. ex quorū expulsione fit maxillarū extēsio r oris apertio: et tunc fit ossitatio.

Quare hō videns aliū ossitare etiā ossitat. Rn̄det̄ q hoc fit ex ima ginatione. Et hoc declarat̄ ex simili: cū asinus est aīal valde sensibile ratione melācolie: q2 superfluitates diu retinet. et nūq̄3 vrinaret vel comederet nisi audiret alium vrinare: sic etiam hō ex imaginatione ossitat alio homine ossitante

Quare soli dentes inter oīa ossa sentiūt sensu tactus. Rn̄r secūdū Auicēnā r Gallienū. vt possēt discernere inter calidū et frigidū ipsis nocius. quo nō īdigēt alia ossa. q2 vtūtur illis solū ad saporē cibi.

Quare viri hn̄t plures dētes q̄3 mulieres. Rn̄r q hoc est ꝓpt̄ mul titudinē caloris r sanguīs. qui abūdat in viris plus q̄3 in mulieribus.

Quare inter oīa ossa dentes crescūt vsq3 ad finē vite. Rn̄r ex secū do de generatione. q alias cōsumerēt masticando et molendo.

Quare inter omnia ossa soli dentes recrescūt eis ablatis. alia ossa

ablata nõ recrescũt. Per arestotelẽ respõdet q̄ oĩa alia ossa gñant ex hũido radicali. ⁊ sic generant in vtero matris. sed dẽtes gñant ex hũido nutrimẽtali. quod de die in diẽ renouatur ⁊ augmẽtatur.

Quare dentes anteriores in iuuenibus cadunt ⁊ recrescunt ⁊ non molares. Respondetur q̄ hoc est ꝑpter defectũ materie ⁊ figure. q2 dentes anteriores sunt acuti. ⁊ alii lati. s. posteriores. Aliter respõdetur scd̃m Arestotelẽ in scd̃o de generatione aĩaliũ. q̄ dẽtiũ anteriorũ est ꝑscindere cibũ. ergo sunt acuti. sed posteriorũ est comedere ⁊ masticare cibũ. ergo hñt figurã latã: que est ad hoc apta.

Quare dẽtes ãteriores citi⁹ crescũt. Respõdet ex eo q̄ ipsis citi⁹ indigemus scindendo q̃ꝫ posterioribus masticando.

Quare in aĩalib⁹ dẽtes in senectute nigrescũt. Rñdet q̄ hoc est putredine cibi ⁊ corruptõe flegmatis cũ paruo humore colerico ⁊c.

Quare dẽtes equi in iuuẽtute sunt crocei coloris et in senectute albescũt. Respõdet ꝑ arestotelẽ q̄ equus abũdat ĩ humore aqueo. q̄ in iuuẽtute digerit ⁊ ꝯuertit in croceitatem. sed in senectute calor diminuitur ⁊ remanet ibi aqueus humor cui⁹ ꝓprius color est albedo.

Quare natura dedit animalib⁹ dẽtes. Rñdetur ꝑ Arestotelẽ scd̃o de generatiõe animaliũ. q̄ quibusdã dedit ꝓpter pugnare seu defendere vitã ipsorũ. vt lupis apris. quibusdã vero propter voracitatem: vt leporibus. quibusdã vero ꝓpter formationẽ vocis: vt hominib⁹. vt patet per cõmentatorem in de anima.

Quare aĩalia cornuta carẽt dentib⁹ in supiori mandibula. Rñdet scd̃m Arest. in libro de aĩalib⁹. q̄ eadẽ est materia cornuũ ⁊ dentiũ. s. hũidũ nutrimẽtale. ergo materia q̄ trãsit in cornua nõ trãsit in dẽtes. et sic deficiũt dentes in superiori mãdibula. et talia aĩalia scd̃ꝫ Aristo. nõ possunt bene masticare cibũ. vñ ꝓpter defectũ dẽtiũ ex consequẽti habẽt duos stomachos. igit̃ sequitur correlarie q̄ bis masticãt cibũ vnde primo mittunt cibũ in primũ ventrem de nocte autem reeciprocant ruminando.

Quare quedã aĩalia nascũt cũ dentib⁹ vt hedi et agneli ⁊ q̃dã sine dẽtib⁹ vt hoĩes. Rñdet q̄ natura nõ deficit in necessariis. nec abũdat in supfluis vt pꝫ. iii. de aĩa. ergo ex quo ista aĩalia stati post exitũ ventris indigẽt dẽtibus. ideo nascũtur cũ dẽtib⁹. sed hoĩes mamillis matris nutriũtur ad tẽpus. ideo dẽtibus ad tẽpus carent.

Quare auicule nõ habẽt dẽtes. Rñr. q̄ materia dentiũ trãsit in rostrum ergo digestio est in eis. Uel aliter respondetur q̃uis dentibus nõ masticãt, tamẽ per instrumenta ipsorũ masticant.

¶ De lingua.

Quare lingua est porosa. Respondetur per Aristotelem .ii. de aïa q lingua est mediũ gustus et per poros lingue sapor puenit ad sensum iust⁹. Aliter respõdetur q saliua spumalis dirigitur ad os per linguã a pulmone madefaciendo cibum ad primã digestionẽ preparando. et ergo lingua est porosa vt saliua per eam exeat.

Quare lingua febricitantiũ oïa iudicat amara. Respõdetur medicinaliter: quia stomachus corporis ipsorũ est replet⁹ colerico humore: et colera est maxime amara. vt patet ex felle. ergo fumus amar⁹ inficit linguã. quapropter lingua impleta saporibus iudicat eos amaros. q̃uis amaritudo non sit in cibis: sed in lingua.

Quare nobis audiẽtib⁹ acida nomïare lingua aquescit. Rñdet q virt⁹ imaginatiua ẽ supior virtute gustatiua. et cũ imaginamur aliquẽ saporem. tũc ipm cõcipim⁹ mediãte virtute gustatiua. qr nichil gustu pcipit nisi mediãte saliua. ergo tunc lingua aquescit.

Quare aliqui sũt drauli. aliqui blesi. et balbuciẽtes. Rñr q hoc est plurib⁹ de causis aliquãdo. s. ppter lingue et cerebri hũectatõem vt i pueris. q defectuosi sunt in lingua. vt pz in pferendo multas litteras Scdo hoc est ppter extractionẽ neruorũ ex flegmate qr tales sũt nerui eũtes ad linguas. qui nerui corrupti sunt.

Quare lingue serpẽtũ et canũ rabidorũ sũt venenose. Rñr ppter maliciã et fumositatẽ humoris venenosi in eis predominãtis.

Quare lingua canis est medicinalis. et ecõuerso eq sit pestilẽtialis Rñr q hoc est ex aliqua pprietate occulta. Potest dici q iõ qr ligua canis est multũ porosa. et sic in se attrahit et colligit viscositates vulneris. Alii dicũt q canis ex natura hz quosdã humores in lingua quibus sanat linguẽdo vulnera: oppositũ est de equo.

Quare saliua est alba. Rñdetur q hoc est ex cõtinuo motu lingue quia in cõtinuo modu generatur color. qui dealbat istã superfluitatẽ. que est saliua. vt patet in spuma aquarũ

Quare saliua sit insipida. Rñdet si haberet determinatũ saporem tunc lingua non saperet. quia solũmodo haberet saporẽ saliue: et sic alios sapores apprehendere non posset.

Quare saliua ieiuni sanat apostemata. Respõdetur scdz Auicẽnẽ. quia est bene digesta et subtiliata.

Quare aliqui hoïes abũdãt plus in saliua p aliis Rñr secundũ medicos q hoc ppter flecmaticã cõplexionẽ fit. que in illis predominatur. et ideo medici dicũt q abũdãs in saliua dz se cauere a quotidiana febre surgente ex dñatione flegmatis. Per oppositũ est de illis q deficiunt in saliua: quia calor in eis superabundat. qui cõsumit humidũ

saliue. et ergo defectus saliue est signũ febris

Quare saliua hominis ieiuni est subtilior et albior q̃ saliua homĩs saturati. Respondetur q̃ illa saliua est sine viscositate cibi que solet ĩgrossare ipsam saliuam hominis pleni

Queritur vñ ꝓuenit saliua hoĩs Rñr q̃ ꝓuenit a spumatib⁹ ipius pulmonis. vbi secũdũ medicos est sedes flegmatis

Quare aĩalia multũ coeũtia vt apri: sunt multũ sputosa. Rñdeť q̃ tunc pulmo et cor sunt in maximo motu libidinis. ergo generatur in eis multũ de materia sputosa.

Quare auicule nõ habẽt saliuã. Rñr secũdũ Ari. in li. de aĩalibus. q: habẽt pulmonẽ valde siccũ. ergo nõ habẽt sputum.

Quare expellẽtici. i. q̇ submergũť ꝓprio sanguine et caducis puteſcũt. Rñr scõm medicos. q: materia peccãs est in cerebro: sed si vomit tũc materia peccãs est in stomacho sed si multũ mingũt tũc materia peccãs est in viis vrine sed si spermatescãt tũc est in vasis seminalib⁹ et ergo medici secũdũ hoc faciũt euacuare materiã

Quare lingua aliqñ perdit viũ loquẽdi. Rñr ex vltima ꝑticula amphorismorũ ypocratis. q̃ ex paralisi vel ex appoplexia. i. ex subita sãguinis effusione hoc euenit scʒ de hũore grosso. Et etiã aliqñ ex infectiõe spũs aĩalis in media cella cerebri q̇ nõ mittiť ad linguã: vt ꝑ vocis expressionẽ varie passionis actus declarãt. vt patet in glosa ibidẽ et hoc intendit Galienus.

Quare fructus añ maťatõeʒ sũt insipidi vel amari et post maturationẽ sũt dulces. Rñr q̃ sapor insipidus causatur ex frigiditate et defectu caloris in humido grosso. sed sapor dulcis causatur ex sufficiẽti calore: vnde in fructib⁹ maturis humidũ est subtile et per calorẽ solis subtiliatũ. ideo ꝓut frequẽter fructus tũc sũt dulces: sed ante maturationẽ hũidũ est adhuc grossum et non subtiliatũ a calore solis. ergo tunc fructus sunt amari.

Queritur. quare magis delectamur in dulci sapore q̃ amaro vel ĩ alio. Rñr q: natura iocũda delectať in dulcedine. Rõ q: dulce est calidũ et hũidũ. et ꝑ caliditatẽ hũiditates superfluas dissoluit. et ꝑ humiditatẽ abluiť ĩmũdicia. Sed sapor acetosus siue stipticus vel põticus ꝓpter frigus in ipso predominãs nimiũ constringit et pungit et mẽbra offendit in purgatione. ergo nõ delectamur in illo sapore. quia medici volũt q̃ hoĩes in estate et in vehemẽti calore nõ debẽt comedere aliquid amarũ. Rõ est q: amaritudo generat calorẽ: sed solũmõ ĩ hyeme debem⁹ comedere amara. ergo dicit Arist. in de nutrimẽto et nutribili. q̃ dulce est amicũ nature et maxime nutrit.

Queritur. quare sapor acetosus plus incitat ad appetitũ q̄ aliꝰ. Respondetur q sapor acetosus est frigidus et infrigidat. modo frigidi ē appetere et attrahere. et ideo causat appetitũ. Nota q nouē sunt species saporum. quorũ tres sunt a calore. et tres a frigore. et tres a temperato medio.

Queritur. quare de spiritu aereo plus attrahitur q̄ emittitur Rñr per Arist. ad Alexandrũ magnũ in lib. de motu cordis. q multe ptes aeris ĩspirãtur et ptranseũt nutrimẽtũ cũ spiritibꝰ vitalibꝰ qui ĩter pulmonē cõtinẽtur et ergo tam diu aĩal nõ suffocatur q̄ diu aerē in pulmone ꝑcipit. et sic aliqua pars in ea cõtinetur.

Queritur. quare aer expiratꝰ et expulsus videatur. cũ tñ aer ꝑ se sit iuisibilis ꝑpter sui raritatē. Rñr q2 aer inspiratꝰ admiscetur fumositatibꝰ ĩpius cordis. rõe quarũ efficitur grossus et sic videtur. Cuiꝰ expiẽtia est q2 tp̄e hyemali maxime videmꝰ anhelitũ. q2 frigꝰ aeris ꝯstrĩgit anhelitũ mixtũ fumositatibꝰ. et sic ingrossatur et cõdẽsatur. et ꝑ ꝯñs videtur.

Queritur. quare aliq̃ hoĩes habẽt fetidũ anhelitũ. Rñr scõm medicos q aliq̃n fit ꝑpter malas fumositates stomachi. Aliq̃n ꝑpter corruptiõez spũaliũ mẽbrorum vt pulmõis. et ergo anhelitꝰ leprosorum ē ita infectꝰ q inficit auiculas ꝑpinquas: q2 interiora ipsorum sunt maxime corrupta vt p3 ex diffinitiõe a Cõstãtino data. q2 lepra ē nutrimẽtũ oĩm membrorũ cum putrefactione eorundē. et incipit in sanguine. et terminatur in membris.

Queritur. quare leprosi sunt rauci. Rñr q iõ. quia in eis instrumẽta vocalia sunt corrupta sc3 pulmo ꝛc.

Queritur quare hoĩes raucescunt Rñr q ꝑpter reuma descẽdẽs de cerebro replens cãnalia pulmonis. vel aliquãdo ex apostematibꝰ in gutture vel ex reumate in collo cõgregato.

Queritur. quare cães femelle inter oĩa aĩalia graciliores ꝛ subtiliores habẽt voces q̄ viri dẽpta sola vacca. Rñr scõm Ari. i q̃nto de generatione aĩaliũ. q ꝑpter ꝯstrictionē viarũ et arterearũ vocaliũ. i. vbi aer intrat ꝑ quas vox formatur: vt p3 in simili. q2 fistula pua acutius sonat q̃ maior. Sic ẽt est ĩ mulieribꝰ q via vocalis ꝑpter frigiditatez cẽstringitur et artatur. q2 frigidi est cẽstringere sed in viris illa via ex calore viri aperitur et ampliatur. et ergo in viris grauiꝰ sonat q2 caloris ē aperire seu dissoluere. Etiã dicitur q mulieres habẽt voces molliores ꝑpter hũiditatē pulmonis et ꝑpter debilitatē caloris cordis. Etiã iuuenes et infirmi eadē de causa habẽt acutas voces. Et est causa naturalis quare masculus in pñcipio sue natiuitatis ꝓfert a. i. vocē grossiorē sed femella ꝓfert e. i. vocē leuiorem vt vult Laborintus cum dicit

Masculus a profert &c.

Queritur. quare in viris et mulierib⁹ vox mutat̄ tp̄e pubertatis vt dicimus iste est in mutatione: et maxie cōtingit tp̄e spmatis ī viris et tp̄e crescēdi māmillarū in mulierib⁹ vt dicit Ari. q̄nto de aīalib⁹ Rn̄r per eūdē q2 tūc remittit̄ p2īcipiū vocis seu relaxat̄. Et hoc declarat ī simili de corda remissa q̄ grauiter sonat. Etiā declarat ex alio. q2 anīalia castrata vt capones spadones et eunuchi habēt voces molliores propter p2iuationē testiculorū.

Querit̄. quare hoīes raucescūt inspectione lupoz Rn̄r scd̄m Ari. q2 lupus est aīal valde et maxime frigidū in cerebro. vn̄ h3 caput graue. si ergo vidētis hoīs sp̄us visibilis dirigit̄ ad eū tunc attrahit aliq̄d de frigiditate ad pect⁹ eius mō ex illa frigiditate pect⁹ constringit̄ vbi sunt instrumēta vocalia: q2 lupus nō pōt dirigere illas famositates s3 expirātur ab eo in aerē. et sic ille aer circūstās inficitur. et alius aer iterū inficit̄ ab illo et sic vsq3 ad hominē p̄uenit et tūc ille aer sic infectus ab hoīe attrahitur/ & facit eū raucū. Etiā dicit̄ q̄ lupus est aīal multū vorax vt p3 in lib. de aīalib⁹. q2 auide sumit cibū. et comedit vna vice tantū q̄ contentat̄ per tres dies. & sic lupus aperiēs os suū emittit humores crudos et grossos et indigestos. a q̄b⁹ aer inficit̄ propinquus qui aerē aliū iterū inficit. et sic deinceps donec p̄ueniat ad hoīe3 quo inspirato hō inficitur. Eodēmodo sicut basiliscus qui emittit hūores venenosos ob oculis homines inficiētes.

Queritur quare homine lupū inspiciente lupus nō raucescit Rn̄r q2 hō nō est ita maliciosus et frigidus vt lupus. Et propter similē rationē mouetur hic tale p̄bleumata

Quare interfect⁹ interfectore p̄sente sanguinescit. Rn̄r q̄ hoc est opus diuinū et nō naturale. q2 sanguis clamat vindictā cōtra interfectorē. S3 tn̄ si esset aliqua naturalis cā maxime eēt ista q̄ p̄petrator huius sceleris recolens maxie dolet pnīa duct⁹. & sic maxie estuat p̄pt̄ fortē imaginationē quā desup h3. sic q̄ oēs sp̄us eius ebulliūt. & sic ad instrumēta visus accedūt. et ibi exeūt per radios visuales oculorū vsq3 ad obiecta. s. vulnera que si recētia fuerit statim sanguinē emittūt. Scd̄o hoc fit cū iuuamine aeris inspirati. sic q̄ talis aer expirat̄ p vulnus educēs sāguinē. Et simile est de oculo mēstruoso. vbi postea macula ta appet dūmō p cū speculū est infectū. Sed alii dicunt q̄ hoc fit a natura cōi ad manifestandū homicidiū.

Querit̄. quare p̄ue auicule plus vociferāt et cantant q̄3 magne. vt p3 sensibiliter de aleuda & philomena. Rn̄r per Ari. q2 sp̄us paruaz auiū est leuior et mobilior q̄ magnarum. ergo parue auicule faciliter

procedũt in quodcũq̧ desideriũ. et sic frequẽter cantant.

Queritur. quare masculi pl⁹ cãtãt q̄ femelle vt pꝫ in oĩbus aĩalib⁹ Rñr q̧ hoc est propter desideriũ coitus et ergo scd̃m Constan. in lib. de coitu dicit. q̧ tunc spũs maxie mouet in corpe. et fit appetit⁹ coit⁹ Etiã respondetur q̧ generaliter loquẽdo de quolibet anĩali femelle sunt frigidiores q̄ masculi.

Queritur quare apes vespes musce et locuste et multa talia aĩalia vociferãt cuꝫ nõ habeãt pulmonẽ nec instrumẽta vocis. Rñr secũdũ arist. in lib. de inspiratõe ⁊ respiratõe: q̧ in eis est q̄dã pellicula ad quã spiritus pulsans facit talẽ sonũ. et ergo mirabiliter sonat talis sonus.

Queritur. quare pisces nõ vociferant. Rñr scd̃m Arist. in scd̃o de aĩa q: pisces nõ habẽt pulmonẽ: sed solũ brãcas nec etiã cor. ergo nõ indigent ĩspiratione aeris. et p ꝯñs nõ vociferãt. q: secũdũ Arist. scd̃o de aĩa Uox est repercussio aeris inspirati.

Decollo

Querit. quare aĩal hꝫ collũ. Rñr scd̃ꝫ arist. in li. de aĩalib⁹. q̧ collũ est sustẽtamẽtũ capitis. Unde secũdũ ipsũ collũ est mediũ inter caput et corp⁹ vt p ipm et eius ceruices et neruos tanq̄ p vias medias mot⁹ et sensus corporis transfegantur. et per ipsũ tanq̄ p quandã distantiã cor maxime calidũ a cerebro elongatur.

Queritur. quare aliqua aĩalia carẽt collo: vt pisces serpẽtes ⁊ alia reptilia. Rñr q: talia aĩalia carent corde. ergo nõ indigẽt tali distãtia de qua dictũ est. aliter respõdet. q̧ immo habẽt collũ: sed nõ est valde distinctum a corde et capite.

Querit. quare collũ sit osseũ. Rñr scd̃m Arist. vt eo fortius posset caput sustẽtare. Etiã ideo. q: spina dorsi in collo cõiũgitur in cerebro et inde recipit medullã. que est eiusdẽ substancie cũ cerebro.

Querit quare q̄dã aĩalia habẽt lõga colla vt grues et cyconice. et sic de aliis Rñr scd̃m Arist. q: talia aĩalia acquirunt sua nutrimenta in profundo aquaꝝ. ergo indigent longis collis. Sic etiã quedã animalia habẽt breuia colla. vt nisus et accipiter. q: talia animalia sũt rapacia. ergo propter fortitudinẽ breui collo indigẽt. vt etiã pꝫ de boue. q̃ est breuis colli. et ergo fortis.

Querit. quare collũ sit concauũ. et maxie in anteriori ꝑte circa linguã. Rñr q: ibi sunt duo meatus. vnus deferẽs cibũ ad mẽbra nutritiua. vt ad stomachũ et ad epar. ⁊ talis secũdũ medicos dicit ysofag⁹ a fagin grece quod est comedere latine.

Quare arteria vocalis sit annulosa. Rñdet q̧ est ꝓpter flexibilitatem: que ꝓducit bonam resonantiam.

Quare pullus decollatus diu mouet. et homo decollat⁹ stati imo bilis est. Rñr q pullus et similia aīalia habent neruos strictos. et sic in eis spūs motiu⁹ moraṫ diuti⁹ post decollatiōez. sed hoīes ꝛ similia aīalia habēt neruos longos et āplos ꝛ ergo spūs motiu⁹ ab ipis cito recedit. et per ꝯñs nō possunt mouere corpus.

De humeris et brachiis

Quare hō habet humeros ꝛ brachia. Rñr scđm Ari. in li. de aīali bus. q ꝓpter delationē et portationē oneris.

Quare brachia sunt rotunda. Respōdetur q hoc est propter ma iorem velocitatē mot⁹ et operatiōis qꝛ talis figura motui est apta. vt pꝫ per Arist. primo celi.

Quare brachia sūt valde grossa. Rñr per Arist. q hoc ē ꝓpter for titudinē ad leuādū et ad portādū onera. cōstringēdū seu pugillanduꝫ sic etiā ossa eoꝝ sūt valde grossa. qꝛ ibi est multū de medulla seu mate ria medullosa. ne cito corrūpāṫ brachia. sed medulla in paruis ossib⁹ nō pōt ꝯtineri ita bene sicut in magnis.

Quare dolentes vel infirmi denudāt vel detegūt brachia ꝛ etiā la borantes in agone. Rñr scđm ypocratē in libro ꝓnosticorū. q in tali bus mors est ꝓpinqua. et est signū mortis. qꝛ ibi ē dolor maxim⁹. qui facit brachiorū denudationem.

Quare in aliquib⁹ infirmātibus brachia graciliantur. i. subtiliant. vt in ydropicis et freneticis: Respondetur secūdū medicos qꝛ mem bra sibi cōpatiūtur et ergo vno dolēte oēs hūores ibi concurrunt in dolorib⁹ p̄dictis. nā capite dolēte humores brachiorū currunt ad ca put et brachia graciliātur.

Quare aīalia bruta nō habēt brachia. Rñr q habēt anteriores pe des loco brachiorū vel ꝓ brachiis. Aliter rñr et melius. qꝛ oīa aīalia habēt organa aliqua ad pugnādū et ad se defendēdū vt lupus hꝫ den tes. vacca cornua. equi pedes posteriores. volatilia rostra et alas. sed solus homo habet brachia ad pugnandū.

De manibus

Quare solus homo habet manus ꝯ aīal ei simile. vt simea. Respō detur q manus est organus organorū. vt dicit Arist. tercio de anima quibus maxime homo indiget: qꝛ multe sūt operatiōes que per ma- nus fiunt et non per alia organa.

Quare aliqui sūt ambidextri. i. vtentes vtraqꝫ manu pro dextera. Rñr q est ꝓpter multitudinē caloris cordis. et ꝓpter sufflationē ei⁹ calidā. que facit sinistrā ita habilem sicut ꝛ dextrā. et ergo tales homi nes sunt ꝓculdubio bone cōplexionis

Quare mulieres nō sunt ābidextre sicut viri. vt dicit ypocras circa vltimā particulā āphorismorū circa finē. Rñr. scōz Galienū q hoc est ideo q2 calidissima mulier sana frigidior est frigidissimo viro sano. et dicit notāter (sana) q2 si febricitaret tūc dictū nō esset veruz: q2 in tali casu mulier calidior esset viro caliditate accidentuli.

Quare digiti sunt articulosi. Rñr scōm Arist. in li. de aīalibus q ppter aptitudinē ad recipiēdū et ad tenēdū receptū.

Quare quilibet digitus tres hz iuncturas seu articulos. et pollex tātū duas Rñr q pollex etiā habet tres articulos seu iūcturas. s3 tercius iūgitur brachio. et ergo fortior est q̄3 alii digiti: vt p3 ex noīe ei9 q2 dicit pollex a polleo et a lex. i. virtus q2 scōm Arist. maioris est virtutis cū etiā maior sit in quantitate.

Quare digiti dextre man9 sūt subtiliores q̄ sinistre. vt vult Egidius Rñr q ppt calorē in tali pte dñantē qui facit maiorē subtilitatem.

Quare digiti sunt grossiores ante cibū q̄ post. vt dicit Alber. Rñr secūdū oēs medicos q hō ieiunus repletus est malis humorib9 et fumositatib9 diuersis. que ingrossant oīa mēbra et etiā digitos. sed cū illi hūores sunt per cibū expulsi: sic digiti magis graciliātur. Et eadē de causa hō ieiunus est grauior q̄3 hō cibatus. vt p3 expresse de ieiunātibus. Et pōt reddi melior ratio. quia post cibū calor a mēbris exterioribus delegatur ad interiora propter digestionē cibi. et ergo mēbra exteriora gracilātur. sed post digestionē cibi ecōuerso dirigit ad membra exteriora et ergo tunc ingrossatur.

Quare aliqui sunt hoīes magis gratiles in sinistra manu q̄ in dextera ad aliquod opus faciēdū. Rñr. q in illis cor nō influit dextero lateri calorem. sed plus sinistro et etiā operatur in sinistra manu subtilitatem et gracilitatem.

De vngulbus.

Querit vnde generātur vngues. Rñr scōm Galienū in cōmēto pnosticorū q ex fumositatib9 resolutis ingredientib9 extremitates digitorū: que aere exteriori exsiccantur ꝛ in cornu reducūtur.

Quare vngues senū nigrescūt et palescūt Rñr q2 tandē calor cordis deficit. quo deficiēte ipsorū pulchritudo deficit.

Quare hoīes iudicantur bone cōplexionis vel male secūdū dispositionē vnguiū. Respōdet q2 vngues testātur super bonitatē vel maliciā cordis. ergo etiā cōplexionis q2 si sunt rubei testātur sup colericaz bene tēperatā: sed si aliqualiter sūt inclinati cū rubeo colore ad nigredinē. testātur sup sanguineā cōplexionē. sed si sunt crociei coloris vel nigri testantur super melancolicā.

Quare aliquādo macule albe apparent siue generant in vnguib⁹. Respondet q nutrimēta vnguiū sunt diuersificata: qꝛ aliqua p̄s fleg matis est admixta. ergo ex tali fleamate macula ista causatur.

Quare omne animal gradiēs pedibus habet vngues vel vngulas vel aliquod ꝓportionabile eis. vt pꝫ in auiculis solū curuos vngues habentib⁹: ꝛ in equis quoꝛū pedes subferrātur: ꝛ illa regula secundū arist. est vera exceptis natātibus. vt pꝫ in auca vel in aneta: que carēt huiusmodi vnguib⁹: qꝛ naturaliter vngues sunt graues: ꝛ sic impedi rent natationē. Et respōsio sic potest elici ex dictis.

De pectoꝛe.

Quare pectus est cōcauū. Respōdet scđm arist. qꝛ ibi est sedes spi ritualiū mēbroꝛū: que mēbra sunt nobilissima. vt coꝛ et pulmo. vt er= go ista custodiant a lesione. necessariū est vt pectus sit concauū.

Quare hō inter oīa aīalia habet latissimū pectus. vt dicit Aristo. Respōdet q spirit⁹ in hoīe sunt debilioꝛes ꝛ subtilioꝛes: ergo reqrūt regionē amplioꝛē in qua possunt cōtineri: vt est pectus.

Quare pectoꝛa auicularum sunt rotunda et acuta. Respondetur quia sunt in continuo motu: modo figura acuta ꝛ oꝛbicularis motui est apta: vt pꝫ quarto phisicoꝛum.

Quare ea que diligim⁹ ad pect⁹ trahim⁹. Respōdet q pꝛopioꝛ lo cus coꝛdis est sub pectoꝛe: ergo illa que coꝛ amat ad pect⁹ trahit ꝓp= ter vicinitatē coꝛdis applicādo amatū amanti.

Quare mulieres sunt bꝛeuioꝛis pectoꝛis q̄ꝫ viri. Respondetur qꝛ in viris est caliditas que naturaliter sursum mouet. superioꝛa viri in= grossando et ea ampliando: ergo magnū pectus est signū aīositatis. vt pꝫ p Arist. in phisionomia. vbi declarat hoc de leone et tauro. sed in mulieribus frigiditas dominat: que naturaliter mouet deoꝛsum: et ergo dicit Arist. q mulieres frequenter cadūt supꝛa culum: qꝛ culi steria earū ingrossantur ex frigiditate descendente. sed vir frequēter cadit super pectus pꝛopter eius grossitiem.

De mamillis.

Quare mamille sunt posite supꝛa pectus. Respondetur q pectus est series coꝛdis calidissimi. ergo ibi mamille generātur vt mēstruum ad eas missum caloꝛi coꝛdis vicinū citius decoqueretur et in materiā lactis conuerteretur.

Quare in aliis aīalib⁹ mamille sunt infra pect⁹. sed in muliere sūt supꝛa pect⁹. Rñdet qꝛ mulier est bipes: ergo mamille existētes infra pectus impedirēt eius trāsitū: sed alia aīalia quatuoꝛ habēt pedes: er go ipsa nō impediūtur in eoꝛū trāsitu vel motu pꝛogressiuo.

Quare viri non habēt tam magnas mamillas sicut mulieres. Respondetur q2 viris non generantur menstrua: nec ibi est vas mēstruo deputatum. Tamen dicit Arist. q viri habēt paruas mamillas et mulieres paruos testiculos.

Queritur que mamille sunt magis valētes pueris lactētib9 an parue vel magne/seu mediocres. Rñdetur in magnis calor est diffusus ꝛ dispsus: ergo ibi nō est bona digestio lactis: sed in paruis est vnit9 et fortis: cū oīs virtus vnita est fortior seipsa dispersa: et ꝑ ꝯsequens ibi est bona digestio lactis. ergo parue sunt meliores q̄ magne. mediocres autē sunt optime: ex quo omne mediū est optimū.

Quare in tredecimo ꝛ in decimoquarto āno mamille iuuēcularū incipiūt crescere ꝛ ingrossari. vt dicit Alber. Respondetur per Aristo. in de generatione animaliū q ideo: quia tūc puella efficitur pubes: ꝛ menstrua incipiūt augeri in ea ꝛ fluere: vt dicit Arist. q2 in eadē etate puellarū crescunt mamille/et virorum sperma.

Quare mamille mulierū generātiū abortū .i. puerū q̄ egreditur mortu9 ex vtero matris (vt dicit Ipocras in scđa ꝑticula amphorismorū) mollescūt. Rñdetur scđm glosam ibidē: q2 tūc mēstruū non fluit ad mamillas a quo fetus deberet nutriri, ergo tūc mollescunt.

Quare mulier impregnata concipiēs masculū in vtero dexteram mamillā habet duriorē q̄ sinistrā. Respōdetur scđm Ipocratē. q2 masculi cōcipiuntur in dextero latere matricis. ergo tunc menstruū fluit ad dexteram mamillā ipsam indurando.

Quare mulieribus impregnatis lac fluēs de mamillis significat debilitatem fetus. Respōdetur scđm Arist. quia lac est propriū nutrimētum fetus in vtero: ꝛ ergo quādo lac fluit signū est q fetus nō nutritur: et ex hoc vtique debilitatur.

Quare dura mamilla dicit sanitatem in puero existente in vtero. Respondetur quia menstruū cōuertitur in lac: ꝛ tale lac sufficiēter nutrit fetū. ꝛ ex hoc arguitur eorū fortitudo.

Quare mulier hꝫ tm̄ duas mamillas: ꝛ aliqua bruta vt porca et canicula hn̄t decē vł plēs. Rn̄r q. frequēter mulier cōcipit masculū vnū vel femellā: ꝛ huic sufficit vna mamilla vel due. Sed aīalia bruta habēt multas scissuras ꝓcreantes multos fetus: ergo habēt mamillas. primo scꝫ fetui primā: secūdo scđam: ꝛ sic de aliis ꝑ ordinem.

Quare tēpore impregnationis mamille sunt dure: ꝛ alio tempore sunt molles. Repōdetur q2 tūc inflantur et tumescūt sicut vterus quia multa humiditas mēstrualis fluit ad eas q̄ alio tēpore manet in matrice. et expellitur per locum deputatum.

Queritur per quem modum lac mãmillarum venit ad matricem. Respõdetur secũdũ Jpocratẽ vbi supra q̃ mãmilla habet colligãtiã cũ matrice. et quasdã venas quas abscindũt obstetrices tẽpore ptus. et per illas lac fluit ad vmbilicũ puerorũ: et capiũt nutrimentum per vmbilicũ. Unde aliqui dicũt q̃ puer existẽs in vtero nutritur per os. sed hoc est falsum: qꝛ si sic tunc stercorizarent etiã: sed hoc est falsum. qꝛ non videtur vbi dimittãtur illa stercora.

Quare lac egrediẽs de mãmillis spissum et grossum et non multũ fluidũ est signũ masculi in vtero. sed lac tenue est signũ femelle. Respondetur quia mulier gestans masculum est fortioris caloris qui digerit ipsum lac inspissando. Sed in mulieribus habẽtibus femellam non est tantus calor: ergo manet indigestum et aquosum et fluidum supernatans si ponatur in aqua.

Quare lac sit albũ. cũ tñ mẽstruũ sit rubeũ ex quo generat̃. Rñdet̃ qꝛ sanguis nõ bene decoct⁹ recipit formã albã vt p3 de carne: cui⁹ ꝑprius color est alb⁹. Aliter rñdet̃ qꝛ q̃libet humor (qui generat̃ in aliquo mẽbro) assimilatur tali mẽbro in colore inquãtũ potest. sed quia caro mamillarum est alba. ergo et humor lactis est albus.

Quare vacca dat copiose lac pre aliis aĩalibus. Rñdet̃ qꝛ vacca est aĩal multũ vorax. ⁊ vbi multũ recipit̃ de nutrimẽto ibi multum generatur de mẽstruo. et quia lac non est aliud nisi menstruũ decoctum et dealbatũ. ergo etiam in ea multũ generatur de lacte.

Quare lac nõ sit sanũ: vt dicit Jpocras secũda pticula amphorismorũ. Rñdet̃ scd̃m glosam ibidẽ. q̃ ꝓpter multas causas est insanũ. Prima qꝛ q̃nq3 coagulat̃ in stomacho ex quo vlterius mal⁹ anhelit⁹ generat̃. Sed ypocras ponit remediũ in loco allegato. dicens si tertia pars aque admisceat̃ lacti tunc non est nociuũ: et hoc intelligit̃ de aqua fluuiali. Alia causa qꝛ lac aliq̃n in stomacho acetescit ⁊ excoquit̃. et iterũ ex eo generãtur mali humores inficiẽtes anhelitum.

Quare lac presertim dolentibus caput non valet. Respondet̃ scd̃3 Jpocratem vbi supra et scd̃m glosam ibidẽ: quia lac cito trãsit in multam fumositatem. et multũ habet de materia terrestri que fumositas ascendens ipsum facit dolere.

Quare lac est conueniens nutrimẽtum infantibus et pueris. Respõdetur quia est naturalis eorũ cibus et cõsuet⁹: quia etiã in vtero nutriebãtur tali cibo: ergo est eis conueniens.

Quare lacticiniũ tẽpore part⁹ vaccarũ sit bonũ. Respõdet̃ qꝛ tũc lac est multũ spongiosum: ergo tẽpore illo multas fumositates expellit: et quodãmodo est vna purgatio tali tẽpore.

Quare lac in mulieribus coeūtibus destruit puerum lactentem. Respondetur scd̄m aristo. in libro de aīalibus: qꝛ tēpore coitus subtilior et melior pars lactis vadit ad vasa seminalia et ad matricē. et peior pars manet in mamillis que destruit puerum.

Quare lac mulierū fuscarū sit melius ꝙ albarū. Respōdetur quia fusce mulieres sunt calidiores aliis: et qꝛ calor digerit nutrimentum sufficienter: et sic lac melioratur.

Quare in eadē mensa simul comedere lac et pisces sit prohibitum a medicis. Respōdetur qꝛ maxime disponūt ad lepram qꝛ ambe sunt flegmatice nature tam lac ꝙ pisces.

Quare auicule nō habēt lac neqꝫ mamillas. Respōdet qꝛ mamille impedirent eis volatum. Etiā pisces nō habēt mamillas vel lac: quia ipsi emittūt lactes: vt dicit aristo. in libro de generatōe aīaliū: quia femella emittit poligranū: et masculus superaddit lactes. sic eorū species eternātur per successionē indiuiduorum.

Quare aīalia habēt dorsa. Rn̄det p arist. ꝓpter tres causas. Prīa vt deorsum esset via neruorū a spina dorsi extēsorū p totū corpus. vt patet sufficiēter in suspensis: qꝛ quādo sunt lacerati tunc adhuc nerui dependent in spina dorsi. Secūda causa est: vt esset custodia mēbrorum molliū in corpore existentiū: vt stomachi epatis pulmonis: ⁊ sic de aliis. Tertia causa est: vt esset fundamentū oīm ossiū: qꝛ videmus ꝙ alia ossa vt coste figūtur in spina dorsi.

Quare hō inter oīa aīalia habet dorsū latū: ita ꝙ nullū aīal preter hoīem pōt ꝯueniēter iacere in dorso. Rn̄det qꝛ pectori lato correspōdet dorsum latū. si ergo hō haberet dorsum acutū sicut alia aīalia: illa esset indecēs ⁊ inepta dispositio. ergo reqrit ꝙ habeat dorsū latū.

Quare homo iacens in dorso habet horribiles visiones. Respondetur qꝛ tunc meatus seu neruus fantasie est apertus: qui est in anteriori pte cerebri: et ergo tūc fantasiatur. Uel alia ratio ē qꝛ homo iacēs in dorso habet se ita ꝙ humores ꝑturbātur: ⁊ mouētur sursum vbi est fantasia: ⁊ ergo fantasia ꝑturbatur.

Quare malū est iacere in dorso. Rn̄det scd̄ꝫ medicos: qꝛ hoc dispo nit ad leprā/epilepsiā/maniā/⁊ ad incubū. Ubi nota ꝙ mania est infectio anterioris ptis cerebri cū priuatōe ymaginatōis. Sed incubꝰ in ꝓposito est passio cordis cū aliqs se in somno suffocari putet. ⁊ putet aliquid iacere sup ipsum quod libēter remoueret.

Quare spina dorsi habet multos articulos ⁊ multa mēbra q̄ apud medicos spondalia dicūtur. Rn̄det ꝙ ꝓpter flexibilitatē ipsiꝰ dorsi. qꝛ sine illis articulis flexiones fieri nō possunt: neqꝫ motꝰ: vt patet p

Aristotelē in libro de motib⁹ aīaliū. Et ergo dicētes q̄ elephas non habet membra dicūt male: quia tūc nō posset se mouere

Quare spina dorsi in piscibus fracta pisces cito moriūtur. Respōdetur quia spina dorsi in piscibus est loco cordis: modo cor est primū viuēs ꝛ vltimū moriēs. vt patet in libro de longitudine et breuitate vite. ergo lesa spina dorsi pisces diuti⁹ viuere nō possunt.

Quare lesa medulla homo faciliter moritur. Respōdetur quia medulla venit a cerebro qd̄ est vnū mēbrū principale vt patꝫ in duobus. Primo quia medulla seu nucha est alba sicut cerebrum. Secūdo quia alie medulle non habent cutē neqꝫ pelliculā. sed nucha habet duplicē pelliculam sicut cerebrum. s. piam matrem et duram matrem. Et etiā circa spinam dorsi sunt quinqꝫ vene. que scđm medicos dicūtur emoroides: ab emorois grece quod est sanguis latine. ideo modicum videndum est de venis emoroidarum.

De fluxu emoroidum.

Quare aliqui viri patiūtur fluxū emoroidū. Rn̄det̄ qꝛ sunt melancolici: ergo multū generat̄ in eis melācolia: qꝛ frigidi sunt. que primo mittit̄ ad splenē. s. ad ꝓpriā sedē melācolie: ꝛ ibi ꝓpter sanguinis multitudinē retineri nō pōt: ergo mittit̄ ad spinā dorsi vbi sunt alique vene que terminātur in dorso ꝛ in collo: et qn̄ ille vene valde replentur sanguine melācolico: tunc aperiūtur vie nature: ꝛ exit ille sanguis semel in mense vt menstruū mulieris. ꝛ tales viri ꝑ talē fluxū preseruātur a magnis infirmitatibus. s. ab hydropisi peste ꝛ ceteris.

Querit̄ quare iudei indrn̄ter patiunt̄ talē fluxū. Rn̄det̄ primo theologice: qꝛ ipsi tēpore passionis christi clamabāt. Sāguis eius super nos ꝛ sup filios nostros. Ergo dicit̄ in psalmo Percussit eos deus in posteriora dorsi. Aliter respōdet̄ magis naturaliter: qꝛ iudei vescūtur cibariis flegmaticis ꝛ frigidis. ex quib⁹ cibariis generat̄ sanguis melancolicus: qui ꝑ fluxū emoroidū expurgat̄. Alia ratio naturalis est: qꝛ dicit aristo. in de celo ꝛ mūdo. q̄ mot⁹ facit calorē: et calor digestionē. vt pꝫ. iiii. metheororū. sed iudei nō sunt in cōtinuo motu ꝛ labore. nec in ꝯuersatōe hoīm. Etiā ideo: qꝛ sunt in magno timore qꝛ timent nos vlcisci passionē nostri saluatoris. et hec oīa in eis frigiditatem faciūt ꝛ impediūt digestionē: et ergo iterū in eis generatur multus sanguis melācolicus: qui in ipsis tūc tēpore mēstrui expurgatur.

De corde.

Queritur quare cor et pulmo dicunt̄ membra spiritualia. Respondetur vno modo q̄ a spiritu: qꝛ spūs vitalis in corde generatur. Sed illa responsio non videt̄ valere: qꝛ sic epar et cerebrū erūt mēbra spiri

tualia qđ est falsum: qꝛ epar est mēbꝛū nutritiuū sed cerebꝛum aīatiuū. Sed tñ ꝯsequētia pȝ: qꝛ spirit⁹ vitalis generaṫ in epate: et spirit⁹ aīalis in cerebꝛo. Et ergo respōdeṫ ꝙ coꝛ ⁊ pulmo ideo dicunṫ membꝛa spūalia: qꝛ in eis recipiṫ spirit⁹ et aer. Uel dicunṫ spūalia ꝓpter eoꝛū impassibilitatē respectu alioꝛū mēbꝛoꝛū: ergo ipsa ꝑ quādā pelliculā diuisa sunt ab aliis mēbꝛis nutritiuis. vt a stomacho.

Queritur quare pulmo sit ita rarus ⁊ spongiosus. Respondeṫ vt ibi aer melius possit recipi ꝓ coꝛdis refrigerio: et expulsione suꝑfluarū fumositatū: qꝛ scđm Arist. in libꝛo de inspiratione et respiratione. Pulmo est flabellū coꝛdis seu vētilabꝛum. et sicut follis inspirādo inflatur: et expirādo cōꝑimitur et cōtrahitur. Sic simili modo pulmo inspirat aerem dādo refrigerium coꝛdi. Et inspirat et respirat ne coꝛ suffocetur per nimiā caliditatem aeris inspirati.

Queriṫ quare caro pulmonis sit alba. Rñdeṫ ꝙ ꝓpter eādem causam. qꝛ est in cōtinuo motu. Etiā solet queri quare sola aīalia habentia coꝛ habēt pulmonē et nō alia. Rñdeṫ qꝛ pulmo nō est mēbꝛū ꝑ se: sed ꝓpter aliud .s. ꝓpter coꝛ: ergo si aīal carēs coꝛde haberet pulmonē: tunc superflue et frustra esset: modo natura nō ꝑmittit hoc. qꝛ natura non deficit in necessariis nec abūdat superfluis.

Quare aīalia nō habētia pulmonē carēt vesica: vt dicit aristoteles. Rñdeṫ qꝛ talia nō recipiūt aquā potabilē vt potū suū. vt cibū faciant feruere: sed ꝓpter tēꝑamētū cibi: ergo carēt vesica ⁊ etiā vꝛina. vt pȝ in auiculis. quarū q̄dā simpl'r nō bibūt vt falco nisus accipiter.

Quare coꝛ sit in medio aīalis. Rñdeṫ ꝙ ideo vt aliqualiter oībus mēbꝛis influat vitā. et ergo ꝯparaṫ soli qui est situat⁹ in medio planetarū: vt aliis planetis influat lumen: et ergo pitagoꝛici dicētes celum esse magnū animal dixerūt solem esse coꝛ illius aīalis.

Quare in solo homine coꝛ situatur in sinistro latere. Respōdetur vt caloꝛ coꝛdis temperet frigiditatem splenis. nā splen est sedes melācolie: qui etiam in sinistro latere collocatur.

Quare inter oīa mēbꝛa coꝛ pꝛimo generaṫ. vt dicit aristo. ꝙ coꝛ est pꝛimū viuēs ⁊ vltimū moꝛiēs. Rñdeṫ scđꝫ arist. in libꝛo de iuuētute ⁊ senectute: qꝛ coꝛ est pꝛincipiū ⁊ oꝛigo vite et oīm mēbꝛoꝛū: et sine illo nullū mēbꝛū viuere pōt. Nota scđm phisicos. de semine in matrice retēto pꝛimo generaṫ q̄dā pellicula circūdans ipsum semen post hoc generaṫ spūs foꝛmatiuus qui ex subtilioꝛi sanguine pꝛimo facit coꝛ: ⁊ de sanguine minus subtili successiue facit epar. et de sanguine grosso et frigido facit medullam et cerebꝛum.

Quare aīalia parui coꝛdis sunt audacioꝛa. vt leo. qđ est aīal valde ferox ⁊ audax. Rñdeṫ ꝙ in paruo coꝛde aīalis caloꝛ est bñ adunat⁹ ⁊

vehemēs. et sanguis adueniens in tangēdo ipsū citi⁹ calefit. et ad alia mēbra mouet spū calefactiuo. mediāte quo audacitatē eis tribuit.

Quare aīalia magni cordis sūt valde timida vt lep⁹. Rñr qꝛ calor est ibi diffusus ꝛ dispersus. et nō pōt calefacere sanguinē ad ipsū cor cōcurrentē. et sic timor ibi generatur.

Quare in corde magnorū aīaliū vt ceruorū ꝛ hoīm scōm Albertū est quoddā os. Rñr ꝑ Arist. ꝙ ideo vt sit fundamentū motus cōtinui ipsius cordis quia secūdū eundē in libro de motibus aīaliū. In quolibet motu est quidā fluxus et quies.

Quare cor cōtinue mouet Rñr scōꝫ Arist. in libro de motu cordis et ꝑ galienū et Egidiū. qꝛ ibi spiritus generat. qui est subtilior aere. q̇ propter maiorē rarefactionē querit locū ampliorē. replendo cōcauū ipsius cordis. Ex quo sequitur dilatacio cordis. et quia cor est terrestre. ergo cessante impulsione partes eius cessant. et tendūt ad cētrū Et magister Galienus ponit experiētiā de glāde. Si glans ponatur ad ignē calor ignis eius hūiditatē resoluit in fumū. qui est maior ꝛ rarior humiditate et ergo maiorē locū occupat. et sic nō potest manere in testa: ergo ipsam eleuat. et facit eā ex igne saltare: sic cōformiter est de corde. Unde nota ꝙ cor aīalis est triāgularis figure aliquo modo et ꝑtē minorē habet versus sinistrā. partē vero maiorē versus dexterā et in parte minori se continue aperit et claudit. et sic est in cōtinuo motu. Primus motus apud medicos vocatur diastole. Sed motus constrictionis siue clausionis vocatur systole. Ex quibus duob⁹ motibus fit pulsus in toto corpore. quē medici in venis arteris sentiūt.

Quare aīalia magni cordis sunt macra. Respondet qꝛ calor naturalis egrediens de corde cōsumit humiditatē aquosam. quā humiditatem oportet conuerti in pinguedinē. et vt frequēter mulieres sunt pinguiores q̄ꝫ viri. quia habent multum de humido. et sunt humidioris cordis q̄ꝫ viri.

Quare caro cordis est compacta ꝛ spissa. Respondetur quia in re densa et bene compacta calor fortiter recipitur. vt etiā patet in aliis. Aliter respondetur: vt cor sua caliditate temperet frigiditatem cerebri. ideo est compactum.

Queritur quare cor est calidissimū in toto animali. Respondetur quia ibi est materia spissa et densa et bene cōpacta. et calor fortiter recipitur in eo. vt patet in scilicib⁹. Etiā alia ratio est. quia cor sua caliditate temperat frigiditatē cerebri.

Querit quare cor est principiū vite. Rñr quia in eo generatur spiritus vitalis. qui est sedes vite. Unde secūdum Augustinū in libro de

differētia spirit⁹ ⁊ anime. cor habꝫ duos vētres scꝫ dexterū ⁊ sinistrū Dexter enim venter plus habet de sanguine ꝙ de spiritu. qui spirit⁹ generatur ad viuificandū totum animal.

Querit quare cor sit rotūdū ⁊ hꝫ figurā piramidalē. Rn̄r scđꝫ ari. ꝙ figura rotūda nō hꝫ āgulos: ⁊ ideo cor est rotūdū ne materia corpi nociua ibidē possit retineri. Aliter rn̄det scđꝫ Arist. qꝛ figura rotūda est motui apta. ⁊ ideo figura rotūda scđꝫ Ari. methaforice agonon ia dicit ab a qđ est sine: ⁊ gonos angulus: quasi sine angulo.

Queritur. quare in solo corde per excellentiam fit sanguis. Respondetur quia sanguis est in eo tanꝙ in proprio loco vel tanꝙ in efficiēte: quod alii dicūt de epate. Unde cor a nullo membro recipit sanguinem: sed alia membra ab eo.

Queritur. quare aliqua animalia non habēt cor. Respōdetur ꝙ lꝫ nō habēt cor. tamē habēt aliquid ꝓportionabile cordi vt pꝫ de piscib⁹ et anguillis qui spinas dorsi habēt ꝓ corde.

Querit. quare (vt videm⁹ ad sensum) in brutis aīalib⁹ vt in aucis et pullis. capite ipsis amputato cor adhuc pulsat ⁊ viuit. Rn̄det quia spiritus vitalis diutius manet in eo quā in aliis membris. eo ꝙ cor est primū viuēs ⁊ vltimū moriēs. vt dicit arist. in de senectute et iuuētute ergo cor diutius pulsat ⁊ mouetur ꝙꝫ alia membra.

Queritur. quare omne aīal carēs corde vel ꝓportionabili ipsi cordi caret sanguine. vt pꝫ in muscis. Respōdet qꝛ cor est principium sanguinis: mō deficiēte causa deficit et effectus.

Querit. quare pulsus cordis certius iudicat in dextro latere ꝙ in sinistro. Respōdet qꝛ calor cordis ibi facit maiorē abilitatē et calorē. ergo ibi plus sentitur ꝙ in sinistro latere.

Quare cor aliquando sincopat vt patꝫ in caducis ⁊ in epilepticis. Respōdet scđm Cōstātinū in libro de stomacho: ꝙ hoc fit ex defectu suiipsius ⁊ pelliculārū quib⁹ cooperit. quibus tūc infectis cor sincopisat. ⁊ aliqn̄ fit ex infectōe mēbroꝝ vicinoꝝ. Unde qn̄ ex orificio stomachi exit humor venenosus. ille ledit cor ⁊ mēbra sibi vicina. et tūc illa inducunt sincopisationē cordis. Notandū ꝙ scđꝫ Arist. dispositio cordis maxime cognoscitur ꝑ pulsum cordis: quia pulsus velox magno ⁊ frequens cognoscitur siue testatur super caliditatem cordis et super bonam complexionem: et pulsus tardus ⁊ debilis testatur supꝑ frigiditatem cordis ⁊ maliciā cōplexionis. vnde mulieres in ꝙtū sunt sane habent tardiorem et debiliorem pulsum ꝙꝫ viri. Et hoc etiam pꝫ per alias causas vt infra patebit.

Quare stomachus est ãplus. Rñdet scôm Arist. in libro de aĩalib⁹ q2 in eo cibus vt in olla primo decoquit̃ z digerit̃. vt purũ ab ĩpuro separat̃. Et ergo p multitudinẽ cibi natura ãpliat stomachum.

Quare stomachus est rotundus. Respõdetur secũdũ Constãtinũ in libro de stomacho: q2 si haberet angulos tũc in illis cibus nociuus maneret. z sic homo nũq̃ febrib⁹ careret. qui tñ humores eleuãtur z cõsumũtur: z nõ abscõdũtur ꝑpter eius rotũditatem.

Quare caro stomachi sit multũ neruosa z sensibilis. Respõdetur secũdũ arist. z Constantinũ. q2 nerui sunt dilatabiles z extẽsibiles. et ergo stomachus tẽpore repletiõis dilatat̃: z tẽpore famis cõstringit̃. ergo natura sagax disponit neruosum stomachum.

Quare stomach⁹ digerit. Rñdet̃ ꝑpter calorẽ in eo existẽtẽ. q2 calor ꝓuenit a mẽbris vicinis. sc3 ab epate z corde q2 videmus in fabrica arte q calor ignis sepat etrogenia: vt schoriã a ferro: aurũ a cupro argentũ a stanno. sic etiã digestione p calorẽ fit separatio puri ab impuro. z talis digestio est quadruplex secũdũ medicos.

Quare stomachus adiũgit̃ epati. vt p3 ad sensum. Rñdet̃ secundũ Constãtinũ vt supra: q2 epar est valde calidũ q2 dicit̃ a pir qd est ignis. vt ergo sua caliditate possit iuuare ad digestionẽ. igit̃ circũdat ipsum.

Quare cõiter patiamur pl⁹ frigus post prãdiũ q̃ ante. Respondet̃ q2 tũc totus calor vadit ad stomachũ ꝓ digestione faciẽda. et sic ptes exteriores infrigidãtur calore priuato.

Quare post prãdiũ ĩmediate sit malũ studere Rñdet̃ q2 cũ calor debet laborare ꝓ imaginatõe studii tũc nõ laboraret ꝓ cibo digerẽdo. z sic cib⁹ pmaneret crudus. ideo scôm medicos homo prius debet spaciari post prandiũ ad centũ passus. vel secũdũ aliquos ad mille.

Quare mulieres z maxime impregnate primo z tertio mense hñt appetitũ inordinatũ ad comedẽdũ carbones cineres zc. Respondet̃ secũdũ Constãtinũ vt supra. q2 quales sunt humores in stomacho illarũ mulierũ: talia nutrimenta appetũt. z q2 in mulierib⁹ impregnatis sunt putridi z corrupti humores replẽtes stomachũ. ideo appetũt similia. cũ omne simile applaudat sibi simili.

Quare stomach⁹ carnes valde pingues tarde digerit. Rñdet̃ q2 tales carnes natãt in stomacho. mõ optĩa digestio fit in ꝓfundo stomachi vbi carnes pingues nõ pñt venire z ergo tales sunt multũ somnolẽti post esum pinguiũ carniũ: q2 in eis digestio retardatur.

Quare stomacho infirmo oĩa alia mẽbra habẽt se male et eo sano melius sunt singula mẽbra disposita. Rñdet̃ scôm Cõstãtinũ in principio sui libri: q2 stomach⁹ colligantiã habet cũ cerebro/corde/z epate

que sunt mebra pricipalia ergo ipso dolente oia dolet. Aliter rnr. quia impedita pria digestione alie digestiones impediuntur: nam in prima digestione principium est infirmitatis. scz in stomacho.

Quare iuuenes citius esuriunt q senes. Rnr secundum ypocratem i prima particula amphorismorum: et galienum ibidem in comento: q iuuenes propter tria cibo indigent. Primo ppter incrementum. Secundo ppter restaurationem vite. Tercio ppter conseruationem vite. Aliter rnr. q iuuenes sunt calidiores senibus. eo q iuuenes sunt frigidi et sicci. vt pz secundum Aristo. in li. generatione aialium. ergo calor in iuuenibus plus digerit. et per consequens plus appetunt.

Quare medici precipiunt q existente appetitu comedendi dz quis comedere. Rnr secundum auicennam. q tolerare famem stomachum est malis humoribus et putridis adimplere quos attrahit ad se loco cibi. vt pz p experientiam cum ieiunamus de nocte appetitum comedendi habemus. sed sequenti nocte mie. ergo est signum q stomachus tunc est repletus malis humoribus et maxime orificium eius que repletio non est vera. sed mendax et ppter hoc sumpto modico cibo regreditur statim appetitus. et ergo dicunt vulgares p coi puerbio. q os est trufator. qr licet fuerit corruptum malis humoribus sumpto tamen cibo reuertitur appetitus.

Quare consilium medicorum e q ho comedere dz successiue. Rnr scdm auicennam qr quando stomachus nimium replet: tunc cibus supnatabit in eo quod est valde piculosum. Alia ca est qr sicut ligna multum frigida suffocant ignem: sic cibaria suffocant calorem naturalem. et ergo optima medicina est vti modestia et tepersmeto i cibo et potu. vn vsus Esse cupis sanus sit tibi parca manus; Pone gule metas etas vt sit tibi longa.

Quare alio et alio tpe anni appetunt alia et alia cibaria: vt in hyeme carnes bouine et vaccine et porcine: In estate appetuntur carnes subtiliores, vt vituline agnine. Rnr ideo quia coplexio variatur secundum tempus anni. vt patet per Albertum in li. sex principiorum. Aliter respondet et melius quia hoc est ppter qualitatem ipsorum temporum. qr frigus hiemis facit meliorem digestionem, quia ventres calidiores sunt in hyeme ppter frigus circunstans. vt dicit ypocras in prima pticula amphorismorum. et Arist. primo metheororum.

Quare cibus no dz ee nimis calidus, vt piper zinciber. Rnr qr cibus calidus adducit sanguinem et disponit ad lepram. sic econuerso cibus frigidus mor[illegible]cat et cogelat sanguinem. Etiam cibus non debet ee nimis acetosus. quia ille cito inducit senectutem. Item cibus non debet esse nimis conditus, quia ille adurit interiora. et post illum cibum oportet potare multum vt post aleca cruda. Item cibus non debet esse nimis dulcis

quia dulcedo maxime constipat venas.

Quare sit bona consuetudo caseū comedere post prādium, et pira, post omnia fercula imediate. Respōdetur quia caseus rōe terre sterilitatis et grossiciei tēdit ad fundū stomachi. et sic deprimit carnes. et ille cibus digerit oēs alios: seipm digere nō potest. Sic etiā dicit de piris. Notandū de caseo q caseus recens ceteris est laudabilior: sed caseus vetus, et siccus et salsus est pessimus cito faciēs dolorē capitis, et epatis facit cōstipationē, et de quāto fuerit veterior de tāto est deterior. Unde. Caseus est nequam nam dirigit omnia se que.

Quare post pisces sit bonum comedere nuces: vt dicit metrista. Post pisces nuces, post carnes caseus assit. Respōdet quia pisces aliquando sunt venenosi; quia sunt difficilis digestionis; et faciliter putrescūt et corrūpūtur: et nuces iuuāt pro digestione quia sunt mediocriter calide. Alia ratio. quia quandoque sunt venenosi vt dictū est: mō nux est remediū cōtra venenū. ergo pisces tēperant per nuces. et sic sanū est sumere nuces post pisces. Sed tamen notāda est regula de piscibus: quia pisces debent esse de aqua clara et petrosa: et nō frigida et lutosa nec quieta. Unde versus. Currant per aquā mundā clarāque petrosam. Sint cocti vino pisces, cū petrocillino. et tales pisces minus nocent.

Quare nouus cibus multū nocet stomacho. vt in festo pasche multi ledūtur ex nouo cibo. Respōdetur quia talis cibus nimis auide comeditur. ergo replet stomachū, et sic stomachus difficulter potest digerere istum cibum: et sic ex eius imoderata comestione multi moriūtur: quia est regula Galieni et ypocratis: q gula iterficit plures quam gladius. ideo sūmopere valet moderatio cibi et potus.

Quare sit malū pausare in mēsa et paulatim diuersa cibaria comedere. Rūdet quia quando vltimū presentat tunc primū incipit digeri: et sic partes in digerēdo nō equant. et cibus decoctus corrūpit. et hoc bene puidēt gallici. quia ad maius duo vel tria fercula comedūt. Est tamen notāda regula de ordine cibariorum. quia si plura habētur fercula quorum quedam sunt subtilia in digestione: sicut caro pullorum, hedorum, vitulorum, oua mollia et sorbilia et huiusmodi. tūc illa subtilia debēt precedere. Sed grossa vt caro seniorum porcorum, vaccarū assatura porcina, vel vaccina, oua dura in patella fricta debēt post comedi. Ratio est. quia si preponerētur tūc ipsis cito digestis impedirēt digestionē aliorum. et tūc subtilia iam digesta violenter retinerētur. et in stomacho corrūperētur. Ex quo sequitur eructatio naussa fastidiū et dolor capitis. dolor ventris. et magna sitis. Et per cōsequēs est valde nociuū in eadē mensa comedere lac et bibere vinū: quia disponūt ad lepram.

Queritur quid melius est stomacho cibus vel potus. Respondetur quod potus citius digeritur quam cibus: quia cibus est magis materialis quam potus: ergo cibus difficilius digeritur.

Quare bonū est potare ad prandiū. Respōdetur vt potus temperet cibū, vt reddat eū aptū digestioni. quia olla repleta carnibus aut piscibus si nō habet humiditatē: tūc sequitur illius pulmenti et olle destructio. Et stomachus habet se vt olla decoquens cibum. ergo a medicis est consultum inter prandia potare.

Quare bonū sit cenā dimittere serotinā. Rn̄r quod ideo: quia post cenā nō sequitur motus. et sic cibus nō intrat profundū stomachi: sed remanet indigestus. et sic inducit nocumēta: et ergo bonū est cenā esse breuē et modicā. Vn̄ vsus. Cena leuis cenaque breuis tibi sit. quia magna Cena nocet. medicina docet. res est manifesta. Ex magna cena stomacho fit maxima pena. Vt sis nocte leuis: sit tibi cena breuis.

Quare ieiuno stomacho vinū bibere est valde insanū. Respondetur secūdū Auicēnā quod talis sobria potatio vini dat magnū periculū in cerebro. et quandoque inducit morbū caducū, vel apoplexiam.

Quare aquā frigidā multū bibere ē valde periculosum. Rn̄detur quod vnū cōtrariorum expellit et impedit reliquū vt patet per Aristo. primo de generatione: sed quia aqua est summe frigida. ergo veniēs ad stomachū impedit digestionē et calorem digerētem.

Quare bibere de nouo musto sit valde periculosum ipsi stomacho. Respōdetur quia est indigestibile. ergo multū inflat ventrē. sic aliqualiter prouocat dissenteriam. i. fluxum ventris sanguineam. Unde versus. Impedit vrinam mustū soluit cito ventrē. Sed de vino bono bibere est cōueniens. vnde versus. Vinū sit clarum vetus subtile maturum. Ac bene limphatum. soluens moderamine sumptum.

Quare statim post prandiū laborare sit prohibitū a medicis. iuxta hūc versum. Post mēsam pausa nec eas nec stes sine causa. Rn̄detur quod huiusmodi triplex est ratio. Prima est: quia motus post prādiū ledit virtutem digestiuā: et sic cibus indigestus depellitur. Secūda est: quia motus post prādiū facit vt mēbra crudū att. ahāt cibū. quod statim est causa egritudinis. Tertia est: quia motus facit cibū descēdere antequam digeritur. et si hō inciperet ābulare post prādiū tūc motū paulatim incipiet. Sed post cenā motus est bonus quia post cenā cito sequitur somnus. ergo parū est spaciādū: vt per hoc cibus intret profundū stomachi.

Quare de mane ante prādium sit bonū spaciari. Respōdetur quia talis motus dat mēbra cōmoda et cōgrua ipsi spaciāti. quia calorē naturalē fortificat. et facit descēdere superfluitates stomachi. Et ergo dicit

Auicenna φ dimittētes exercitiū et motū incurrūt ethicā ⁊ ille mot⁹ p₃ in his v̓sib⁹. Ante cibū perge motus prim⁹ moderat⁹. Post cenā stabis. aut passus mille meabis.

Quare secūdū doctrinā Auicēne ⁊ ypocratis vomere sit valde sanū. Rñr scđm eos q₂ purgat stomachū ab oī humore nociuo. na₃ ibi expellit̃ materia passiua. s. glauca vel viridis que si in stomacho maneret febrilia pericula induceret. Etiā scđm auicen. vomit⁹ purgat oculos purgat caput. et mūdificat cerebrū.

Quare sōnus valde fortificat stomachū et virtutē digestiuā. Rñr q₂ in sōno vadit calor naturalis ad intra digestionē cōfortando. s₃ calor in vigilia manet circa loca sensuū: et in toto corpore dispersus.

Quare hō patitur infirmitates. ita vt cibus et pot⁹ a stomacho receptus in eadē qualitate et q̄ntitate per inferiora expellantur. Rñr φ hoc ē ꝑpter debilitatē virtutis naturalis sc₃ appetitiue vel attractiue digestiue retentiue et expulsiue que infirmitas lienteria vocat̃ Nota differētiā inter lienteriā dyarreā et dissenteriā. vñ v̓⁹. Cruda liex simplex dyē sed sanguine dissen.

De sanguine

Quare oē aīal habēs sanguinē necesse est habere epar. Rñr scđm Arist. φ sanguis primo generat̃ in epate eo φ epar est sedes sāguinis scđm aliquos medicos. et trahit̃ a stomacho ꝑ quasdā venas pricipales: a quo generat̃ talis sanguis.

Quare sanguis sit rube⁹ Rñr q₂ assimilatur mēbro in quo generat̃ sc₃ epati. quod est rubei coloris. Etiā sanguis est dulcis q₂ est bene digestus et coct⁹ ⁊ parū de terresteritate sanguini admixtū causat salsedinē ī eo vt p₃ per philosophū ī libro metheororū.

Quare mulieres habēt spissiorē sanguinē q̄ viri Rñr φ ꝑpter frigiditatē inspissantē. Frigiditas eñ ex sua natura ꝯdensat coadunat cōstringit. vel cōgelat. vt p₃ quarto metheororū.

Quare sāguis venit ad totū corp⁹ ab epate. Et ꝑ quē modū. Rñr φ ꝑ venas principales. vt ꝑ epaticā sephalicā medianā. ⁊ ꝑ venas capitales. de quib⁹ p₃ in libro amphorisinorū.

De vrina

Queritur quomodo vrina venit ad vesicā cū tamē vesica sit clausa Aliqui dicūt φ sudādo: et videtur eē verū cū vrina non sit mortificatiua vt p₃ ꝑ Egidiū Ergo aliter Rñr sc₃ φ semipellicula (que est in vesica) aperit̃. et per eā intrat vrina et quia illa pellicula est duplata. ideo ecōuerso clauditur. Et dicit Theophilus vrina ē nūcius nō fallax. q₂ testat̃ supra sanitatē et egritudinē aīalis. vt dicit ypocras in libro am

phorismorū q̄ hoīes habēt de mane vrinā albā. et ante prādiū rubeā et post prandiū candidā ⁊ similiter post cenā. Et multi sunt colores vrine de quibus nichil ad presens.

Quare ydropisis venit ab epate. Rñr scdm Cōstā. q: virt⁹ digesti ua in epate nō pōt maīā grossā cōuertere in quatuor hūores sed ɔuer titur solū in aqua que tumescit et inflat hoīem et maxime ventrē.

De felle

Quare aīalia habēt fel. Rñr q̄ ibi recipitur humor coleric⁹. q̄ suo acumine multū iuuat viscera ad expellēdū supflua. Etiā iuuat ipsum stomachum in digerendo

Quare ictericia venit a felle. Rñr q: humor fellis est glauc⁹ ⁊ cro ce⁹. igitur cū pori fellis obstruūtur: tūc ille humor nō pōt intrare sac cūlū fellis. ſ; miscet̄ cū sanguine vadēs p totū corp⁹ inficiēdo cutē.

Quare equus mul⁹ asin⁹ ⁊ coru⁹ nō habēt fel. Rñdet̄ secūdū Ari. in libro de aīalib⁹ q̄uis illa aīalia sic dicta nō habēt fel in sacculo ha bēt tñ fel dispersū per paruas venas.

De splene

Quare splen est caro nigra. vt p; per sensum: Rñr scdm Arist. ī lo co preallegato q̄ splen causatur ex materia terrestri. id est ex materia nigra. modo affectus assimilatur sue cause Aliter respōdet̄ secūdū me dicos. q: splen est reseruaculu; melancolie. mō melancolia est nigra. nā dicitur quasi nigra colera.

Quare hō habēs magnū splenē sit macer Rñr q: splē multā trahit ad se materiā que deberet transire in pīguedinē. ⁊ ergo per oppositū hoīes parui splenis pingues efficiūtur.

Quare splen facit ridere. vt dicit ysidorus. Splene ridemus felle irascimur. corde sapimus iecore amamus. et cerebro sentimus vt etiā tangit ebrardus capitulo de verbis. Cor sapit et pulmo loquitur. fel cōmouet irā. Respōdetur valde naturaliter quia splen attrahit ad se melancoliam. eo q̄ est proprius locus eius. que melancolia est causa tristicie ⁊ illa ibi consumitur ⁊ sic deficiente causa deficit et effectus. q̄ autem melancolia est causa tristicie p; per Ari. in prohemio de anima et ergo illa cōsumpta sequitur oppositū tristicie sc; gaudiū. Et eadē de causa fel facit irasci. quia colerici sunt iracundi. quia multum habēt de humore fellis. Et nota pro lucidiori intellectu illorum q̄ quatuor hūores sunt in homine sc; sanguis colera flegma et melācolia quorū quilibet h; speciale reseruaculū. et membrū speciale ī quo seruatur et conseruatur. Unde ex pte materie sicce et calide generat̄ colera. q̄ va dit ad fel vbi h; locū in quodā sacculo. S; ex pte maīe frigide ⁊ sicce

generatur melancolia: que vadit ad splenē tāq̄ʒ ad suū receptaculum scđm medicos. Sed ex pte materie frigide ⁊ humide generat̄ flegma quod vadit ad pulmonē tāq̄ʒ ad suū receptaculū. vel scđm medicos ad splenem. Sed sanguis (qui est nobilissimus humor) dicit̄ generari in epate. et ibi videtur esse suus proprius locus.

Sequitur de coitu.

Queritur. quare coeūt aīalia. Respōdet̄ scđʒ Auicēnā scđo de aīa sup illā litterā. Naturalissimū quidē operū in viuētibus est generare sibi simile in spē. quod fit propter cōseruationē speciei q̄r si coitus nō esset: omnes species dudum perissent.

Queritur. quid sit coitus. Rn̄det̄ q̄ coitus est mutua actio maris ⁊ femine p instrumēta ad talē actum deputata ad seruādum speciē. Et ideo dicunt theologi. quandocūq̄ʒ coitus non fit propter generatio nem sibi similis: tunc est maximū peccatum.

Quare coitus tēperatus sit conueniēs saltē quibus licitū est. Rn̄r scđm Auicēnā et Cōstātinū in libro de coitu. q̄ coitus alleuiat corp⁹: et animū exhilarat. caput ⁊ sensum ꝯfortat. ⁊ aufert multas egritudi nes melācolie. q̄r expellit fumū spermatis de cerebro: et expellit ma teriā apostematicā. Et ergo scđm Auicēnā tertio canonis ex dimissio ne coitus aliq̄n causat̄ tenebrositas oculorū ⁊ vertigo capitis. Unde sperma viri vltra debitū tēpus retentū cōuertit̄ in venenū.

Quare distēperat⁹ coitus ⁊ nimis assiduus sit nociuus. Rn̄det̄ q̄r destruit visum: ⁊ corp⁹ exsiccat. q̄r dicit Aristo. scđo de generatōe aīa liū. Luxuria est emissio pure humiditatis: ⁊ cerebrū ꝯsumit. ⁊ inducit febres acutas scđm Auicēnā: vt exptū est. ⁊ maxime abbreuiat vitam scđʒ Arist. in de lōgitudine ⁊ breuitate vite. Et hoc declarat Albert⁹ de passere: qui ꝓpter nimiū coitū tm̄ puenit ad tertiū annū.

Quare melācolicis ⁊ colericis ⁊ vniuersaliter hoībus macris val de nocet coitus. Rn̄det̄ q̄r eos multū exsiccat. cū de se sint sicci ipsis inducit siccitatē. Per oppositū flegmaticis ⁊ sanguineis multū ꝓdest coitus. vt dicit Auicēna. q̄r in eis est multū de tali materia. q̄ necessa= rio a natura expellenda est. Quāuis Arist. dicit q̄ oē aīalia pingue sit pauci spermatis: q̄r materia trāsit in pinguedinem.

Quare femelle aīaliū brutorū nō appetūt coitū post impgnationē Rn̄det̄ scđm albertū: q̄r tūc matrix femine est clausa: ⁊ mēstrua tunc sunt retenta: ergo appetitus circa illas cessat.

Quare tūc mulieres ⁊ equa post impregnationē appetūt coitum. vt dicit arist. in libro de aīalib⁹. Rn̄detur scđm Galienū de muliere: q̄ recordatio iuuat ad coitū: ⁊ q̄r mulieres recordantur ad delectationē

in coitu precedēti habitā. et sic appetūt coitū. Sed de equa rñr. q2 est aīal multū vorax. quare h3 in se multas fumositates distēperatas ergo appetit aliud sperma eo q2 oē simile appetit suū simile

Quare repleto corpore nō est coeūdū. Rñdetur scdm Arist. q2 phibet digestionē. Similiter nō bonū est ventri famelico. q2 ille coit9 valde debilitat corpus aīalis.

Quare nō sit bonū post balneū coire. Rñr q2 tūc pori sūt aperti. & calor per totū corpus est dispersus. ergo coitus sequens balneū maxime infrigidat ipsum corpus.

Quare post vomitū et post solutionē ventris minime valet coit9. Rñr q2 est valde periculosū facere duas purgatiōes in vno die. vt dicit Ipocras & Galienus Sic est de coitu et solutōe vētris. cū renes p coitū purgant. et intestina p vomitū.

Quare aīalia agrestia in coitu sunt valde furibūda. quod p3 in ceruis qui tūc maxime clamāt et vociferāt. vt etiā p3 de asinis. qui tūc solēt insanire: vt dicit Constan. ex autoritate Ipocratis. rñr q2 tūc membra sunt maxime incensa ex appetitu venereo. natura laborat ad expellēdū superflua: que in sensu disponūt ad irā et ad furorē ergo post coitū sunt statim mansueta.

Quare in coitu sit tanta delectatio. Rñr q2 coitus ē op9 despectū in se et totū malū et imūdū valde. ita q2 oīa aīalia naturalit abhorrēt illū actū. et si nō fuerit tāta delectatio in eo nūq2 fieret act9 coitus: q2 talis actus immūdus est et maliciosus & ergo natura ī tali delectatōe se libēter exercet. vt species rerū possēt conseruari.

Quare frequēter coeūtes nō habēt tantā delectatiōem sicut raro coeūtes. Rñr q2 hoc fit ppter tres rōnes. Prima rō est q2 meat9 seminis ē nimis larg9 et āpl9. ergo semē nō facit ibi morā. ex cuius mora īducit delectatio Scda rō ē. q2 in illis sēp coeūtib9 ppter cōtinuū coitū ē paucitas seminis. & sic iterū nō facit delectationē. Tercia rō ē. q2 in illis aliquādo loco seminis emittitur sanguis crudus & indigestus. vel alia materia aquosa. et quia hec materia non est calida. ergo non facit talem delectationem.

Queritur vtrū coit9 pōt fieri per os. scilicet q2 aliqua aīalia cōcipiant p os. vt dicūt quidā de cornicib9 q2 osculādo se rostro coeāt & concipiat. Et qdā dicūt q2 mustella cōcipit & parit p os. Rñr scdm Arist. in libro de animalibus. q2 ille sermo est penitus falsus et fictus. q2 lic3 colūbe rostrizāt se tamē ex hoc nō cōcipiūt. nec etiā sic coeūt. Etiam q2 mustella semper portat in ore fetū suū de loco ad locū. et ergo ipsi putāt q2 pariat per os. Unde Aristo. ita declarat et arguit. Quicquid

intrat per os hoc dirigendo cõsumitur sed si semina intrarent per os tunc digerẽdo consumerẽtur ergo ꝛc. Maior patet: quia non est dabilis instancia. sed ꝯña tenet in darii. Sed diceret forte aliquis. tamẽ beata virgo cõcepit ꝑ aurẽ. s. ꝑ verba ergo etiã possibile est. ꝙ aliqua mulier cõcipiat ꝑ os Rñr ꝙ hoc nõ fuit naturaliter ſꝫ supnaturaliter et miraculose et de illa cõceptõe nichil est ad ꝓpositũ. Unde dicit venerabilis dominus Albertus. Quid michi de theologia cum phisice loquor.

Queritur vnde generatꝰ semẽ viri. Rñr ꝙ desuꝑ sunt diuerse opiniones medicorũ et philosophorũ. Et dicũt quidã ꝙ sit humor supfluꝰ quarte digestionis. Et aliqui dicũt ꝙ sperma sit sanguis purus a cerebro fusus. ꝛ ẽ decoctũ ꝛ in testiculis dealbatum. Sed alii dicunt ꝙ sit supfluũ secũde et tercie digestionis. Sed qꝛ similia sũt sudor vrina sputũ flegma colera ergo dicit Arist. in de generatõe aĩaliũ ꝙ sperma semp est superfluũ vltimi nutrimẽti. s. sanguinis ꝑ totũ corpus dispersi. ſꝫ tñ ꝑcipue diffũditur ꝛ decidit a mẽbris principalibꝰ. s. a corde epate ꝛ cerebro: Et huiꝰ signũ est. qꝛ talia mẽbra in digestione virtutis semĩalis maxime debilitãtur. Et ex illo patet ꝙ coitus sit minime proficuus. Sed tamen aliqui asserũt ꝙ predicta sunt intelligenda de coitu excellenti. sed nõ de coitu moderato. Notande sunt alique virtutes que lucide patent in his metris de moderato coitu. vñ. vsus.
Alleuiat corpus coitus moderamine factus
Quibus sit licitus quibus non valde nociuus.

Quare semen viri sit albũ cũ tamen semen mulieris sit rubeũ. Respondetur ꝙ in viris est albũ propter magnã caliditatem. et est magis decoctũ qꝛ in testiculis dealbatꝰ quorꝫ caro est alba sicut ꝛ caro mamillarũ. Sed semen mulieris est rubeũ qꝛ est superfluũ secũde digestiõis que celebratur in epate. qui epar est membrũ rubeũ. igitur ꝛc. Aliter respondetur qꝛ mẽstruũ est sanguis corruptus et indigestus. ergo habet colorem sanguinis.

Queritur vtrũ sperma decidatur a mẽbris vel ab humoribus. Respõdetꝰ scðm aliquos ꝙ a mẽbris sicut iã dictũ est. Et hoc sic ꝓbãt. qꝛ sensibiliter videmꝰ ꝙ claudus generat filiũ. Et pater habẽs cycatricẽ generat filiũ habẽtẽ cycatricẽ vt dicit Arist. in libro de aĩalibꝰ. Et hoc nõ fieret si nõ eẽt decisio a mẽbris. Sed tñ alii dicũt ꝙ decisio fit ab humoribus. qꝛ fit ab vltimo nutrimẽto mõ nutrimẽtũ nõ ẽ mẽbrũ sed humor. Sed ad primã opinionem de patre truncato respõdetꝰ ꝙ Arist. in secũdo de generatione aĩaliũ vult ꝙ hoc fit ꝓpter ymaginationem matris tempore coitus.

Quare imaginatio matris de ethiope generat filium nigrũ. et hoc etiã est verũ de aliis opinionib⁹. Un̄ refert albert⁹ magn⁹ ꝙ q̄dã regina in coitu imaginabaẗ de vno ethiope ꝓpe lectũ depicto cũ imagine magno ⁊ distorto: ⁊ sic ꝯcepit ⁊ peperit filiũ nigerrimũ. Ad hoc respōdeẗ scd̄ȝ auicēnã. ꝙ imaginatio de casu facit hoīem cadere: et de lepra facit hoīem leprosum. sic etiã in ꝓposito. imaginatiua est supior formatiua fetus ⁊ ꝑcipit formare tale quale scȝ imaginatũ est.

Queritur vtrũ semen viri ingreditur substãtiã et materiam fetus. Respōdeẗ ꝙ vtrũqȝ semen tã patris q̄ꝫ matris materialiter intrat substãtiã embrionis. qꝛ vt lac coagulatũ intrat substãtiã casei: ita habet se sperma vt coagulũ ⁊ mēstruũ plenitudinē habet lactis. Sed illa opinio nō videẗ valere. ergo respōdeẗ scd̄m aristo. ⁊ scd̄m alios ph̄os. ꝙ semen viri non intrat substantiã fetus. Quod ꝓbaẗ sic: qꝛ sic materia et causa efficiēs coinciderēt: qd̄ est cōtra ph̄m. Tenet ꝯsequētia: quia semen viri nō intrat substãtiã fetus eo ꝙ est principium efficiēs ipsius pueri: sicut domificator est causa efficiēs ⁊ principiũ ipsius dom⁹. Itē ex alio ꝓbaẗ: qꝛ eadē est materia nutrimēti: ⁊ generatōis scd̄o de aīa: qꝛ ex eisdē sum⁹ ⁊ nutrimur. ideo sperma nō pōt esse materia nutrimēti scd̄m Auerroim. Unde scd̄m rei veritatē respōdeẗ: ꝙ semina ambo claudũtur in matrice. ⁊ semen viri disponit semē mulieris ad receptionē forme seu aīe. quo facto ꝯuertitur in humidũ: ⁊ exalatur ꝑ poros matricis. qd̄ pȝ qꝛ solũ menstruũ est materia fetus.

Quare matrix auide ⁊ cupide attrahit semen: qꝛ vt dicit auerrois. fuit q̄dã puella in balneo vbi spermatisatũ fuit. ⁊ illa puella ab attractiōe seminis cōcepit ⁊ peperit. Rn̄deẗ scd̄m Auerroim: ꝙ matrix ex natura specifica attrahit ip̄m semen vt magnes ferrũ/ ⁊ agates calibē sic attrahit ipsum ad suã ꝑfectionē propriam.

Quare mulieres habēt menstrua. Respondeẗ scd̄m medicos quia sunt frigide in respectu ad viros. ergo totũ nutrimentum non potest conuerti in eius sanguinem. ⁊ ergo magna pars transit in menstruũ: quia in omni mense a qualibet muliere debite etatis ⁊ sana expelluntẗ quia ante tredecimũ annũ non fluũt. etiam dico (sana) quia aque mulieres infirme non patiũtur menstrua.

Quare mēstrua fluũt a mulieribus. Respondetur qꝛ menstruũ est materia venenosa. nã dicit arist. in generatione aīalium ꝙ mēstruũ recens ⁊ fluens si tangit arborem vel ramũ arboris virentem: talis arbor arescit vel deficit. Item dicit Aristo. si canis gustaret de mēstruo tertia die esset rabidus: et si musce tanguntẗ ab ipso illo die moriũtur. et ergo natura sagax oī mēse expelli voluit a mulierib⁹ mēstruũ tãq̄ꝫ

inimicū vite cōtrariū. ergo retētū a mulierib⁹ vltra debitū tēp⁹ scōm Arist. inducit pessimas infirmitates. s. sincopin et extasin.

Quare āte tredecimū annū nō fluūt mēstrua. Rn̄r qꝛ iuuēcule sūt calide. ita. s. ꝙ bene digerūt totū cibū ergo mēstruū in eis nō generatꝰ ante illud tēpus et per cōsequēs nō expellitꝰ. Et hoc est verū nisi bonitas vel malicia cōplexionis impediat.

Quare mulieres post quīquagesimū annū nō patiūtur mēstruū vt pꝫ in his metris. Adde decē trinis mulierū mēstrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tota. Ibi rn̄r ꝙ mulieres veteres sunt steriles. ergo nō habēt mēstrua. Aliter rn̄r ⁊ meli⁹ qꝛ tūc natura ē debilis et sic nō pōt ipsū expellere pꝛe nimia debilitate ergo generātꝰ ī eis maxie q̄ntitates īmūdicie ī vna massa. et sic efficiūtur ita īmūde vt suo anhelitu inficiūt hoīes et ergo tūc in eis tussis abūdat ⁊ alia mala ergo secūdū cōsiliū medicoꝛū abstinēdū est a talib⁹ vetulis.

Queritꝰ quare mulieres taliter existētes venenose nō īficiūt semet ipsas. Respōdetꝰ qꝛ venenū nō agit in seipsuꝫ. sed in aliud sibi obiectū Aliter rn̄r ⁊ meli⁹ qꝛ ꝯsuetū ē mulierib⁹ talē materia habere ergo eis nō nocet. Refert em̄ Albert⁹ magn⁹ de quadā puella (que ī Colonia ad ipsū ducebatꝰ) ⁊ comedit oēs araneas nil ei nocētes. sꝫ fuerunt sibi cib⁹ aptissim⁹. Et dicit Arist. in li. de regimīe pꝛincipiū ad Alexādrū regē. et narrat sibi de quadā puella. que ī iuuētute fuit nutrita veneno ⁊ sup illo dicit cōmētatoꝛ scdo phisicoꝛū ꝙ quidā hoīes visitati fuerūt comedere venenū sic ꝙ erat ei cibus quotidianus.

Quare mulieres impꝛegnate nō patiūtur mēstrua. Rn̄r qꝛ tūc mēstruū transit in lac et in nutrimētū fet⁹. ergo mulier impꝛegnata quādo patitur menstruū hoc est signū aboꝛsionis

Quare in trib⁹ pꝛimis mensib⁹ menstruū mulieris impꝛegnate adhuc fluit. Rn̄r ꝓpter puitatē et nouitatē pueri qꝛ adhuc nō potest sumere totā materiā menstrualē.

Quare femelle aīaliū bꝛutoꝛū: vt volucrū ⁊ pisciū nō patiūtꝰ menstrua. Respōdetꝰ p Arist. et alber. ꝙ in bꝛutis gressibilib⁹ mēstruū trāsit in materiā piloꝛū in piscib⁹ trāsit in squamas ⁊ in auib⁹ in plumas Et hoc cōsiderādū est sic eē verū. qꝛ inter bꝛuta aīalia femelle frequēter magis sūt hirsute q̄ꝫ masculi et femelle pisciū magis sūt squamose et femelle auiū magis sūt pēnose ⁊c.

Quare mēstruū recipit nomē a mense. Respōdetur qꝛ est spacium tempoꝛis mensurandi motum lune quia luna motū suū perficit in viginti nouem diebus et quatuoꝛdecim hoꝛis modo luna habet dominiū super humidum. vt pꝫ secundo metheoꝛoꝛū. sed quia menstruū ē

humidũ. ergo capit denominationē a mense. nā humidũ crescit luna crescente: et ipsa deficiente: deficit.

Quare quedā mulieres diutius patiunt talē fluxũ. ⁊ quedā breui⁹ quedā p sex dies. quedā p septē. alie vero p tres: vt frequēter in oīb⁹. Respōdet ꝙ prime sunt frigidiores: ergo plus generat in eis de mēstruo: ⁊ p cōsequēs longiori tēpore expellit. ⁊ alie sunt calidiores: ergo minus generatur in eis ⁊ breuiori tēpore expellũtur.

Querit vbi reseruat mēstruũ ante fluxũ. Dicũt aliqui ꝙ in matrice Sed Auerrois hoc reprobat. ⁊ dicit ꝙ matrix est locus generatiōis sed tale mēstruũ ad generationē nichil facit. Rñdet ipse sicut dicebat de fluxu emoroidoꝝ. s. ꝙ q̄dā vena circa spinā dorsi ipsa menstrua reseruat. Et huius signũ est: qꝛ mulieres iste tpe maxime patiũtur dolorem dorsi ꝓpter eius expulsionē a natura.

Querit vtrũ mēstruũ qd oī tpe expellit. ⁊ mēstruũ de quo fetus generat sint idē. Rñr ꝙ nō qꝛ primũ est īpurũ et īdispositũ ad generationē ſꝫ secũdũ est valde purũ et clarũ et g̊ sanguis ille ē apt⁹ generatōi.

Quare mulieres īpregnate tēpore mēstrui generāt filios leprosos et ībecilles. Rñr qꝛ mēstruũ est venenosum īmo venenosissima ē mulier mēstruosa. mō vt pꝫ ī libro de causis cause relucēt ī effectib⁹ Etiā per philosophũ effect⁹ gerit aliqualē similitudinē sue cause. ergo ille natus male disponitur.

Quare mlieres ñ vniformit eodē tpe mēsis patiũt mēstrua qꝛ q̄dā in nouilunio. quedā ī plenilunio quedā in ōfectu lune. Rñr ꝙ est ꝓpter diuersas ꝯplexōes mulieꝝ. Vñ lꝫ omnes mulieres in respectu ad viros sunt flegmatice: tñ mulieres inter se sic se habēt ꝙ vna est magis sanguinea. ⁊ alia magis colerica ⁊c. mō q̄libꝫ lunatio habet quatuor quadras. ⁊ ille habēt quatuor cōplexiones. prima est sanguinea. scd̄a colerica ⁊c. Mulier sanguinea patit in prima quadra. colerica in scd̄a melancolica in tertia. ⁊ sic de aliis.

Quare mulieres sanguinee patiũtur fluxũ mēstruũ in p̄ma quadra Respondet secũdũ Galienũ in libro amphorismorũ ⁊ secundũ Guilbertum in sex principiis. ꝙ oē tale additũ suo tali facit ipm magis tale ergo prima quadra lune mulieri sanguinee augmentant sanguinē ergo tũc sic expellit. Etiam respōdetur ꝙ luna noua recipit iuuenes. quia tales sunt magis sanguinei ꝙ̄ senes. iuxta hunc versum

Luna vetus veteres iuuenes noua luna requirit.

Quare vt frequenter omnes mulieres in fine mēsis patiuntur mēstruũ. Respōdetur quia generaliter omnes mulieres sunt flegmatice modo vltima quadra est flegma. Aliter respōdet ꝙ hoc est ꝓpter de-

fectum lune. ergo in eis frigiditas operat̃ ad multiplicandũ illã materiam. ⁊ materia multiplicata tũc expellitur.

Querit̃. quare in tali fluxu mulieres patiũt̃ dolores. R̃ñdet̃ q: est similis dolori strãguinee .i. piectõis vrine paulatim ⁊ guttatim: q: sicut strãguinea que fit ex potu indigesto vias vrinales subtiles ledit sicut cõtingit post balneũ. sic etiã materia mẽstrualis que est terrestris et indigesta ledit vias p̲ quas digeri debet ⁊ transit.

Quare post fluxũ menstrui mulier faciliter cõcipit. R̃ñr q: tũc melius est disposita ad ꝯceptionem. q: est mũdata a mẽstruis. Unde legitur in Exodo cũ iudei essent in egipto in breui tẽpore augmentabantur sup̲ egyptios. Huius nõ fuit alia ratio naturalis nisi ꝙ viri iudei non coiebant cum mulieribus suis nisi essent purificate et mundate a menstruo q: tũc sunt apte ad cõcipiẽdum.

Quare color mulierũ mẽstruosarũ mutat̃ in palledinẽ. R̃ñdet̃ q: tali tẽpore calor recedit ab oĩbus mẽbris exterioribus ad mẽbra ĩteriora: ad iuuãdũ naturã ⁊ expellẽdũ mẽstrua: que priuatio caloris facit palledinẽ in facie. Aliter r̃ñr q: mẽstrua sunt crudi hũores. ergo ipis fluẽtib⁹ hꝫ decolorare faciẽ. ⁊ p̲ ꝯsequẽs inducũt palledinẽ.

Quare mulier mẽstruosa abhorret cibũ capere. R̃ñdet̃ quia natura pl⁹ laborat ad expulsionẽ mẽstrui ꝙ̃ ad digestionẽ. ergo si caperet cibũ ille maneret crudus. ergo natura sagax hoc nõ admittit.

Quare quedã mulieres sũt steriles et nõ concipiũt R̃ñr scd̃ꝫ medicos ꝙ ꝓpter multas causas. Prima est: q: aliqñ ex p̲te viri ẽ defect⁹. .s. quãdo vir est frigide nature: quia tũc semen suũ est ineptum generationi. Scd̃a causa est q: semen ei⁹ est aliquotiẽs aquosũ nõ faciẽs morã in matrice. tertia q: semina viri et mulieris sunt disproporcionata. vt si vir ẽ melancolicus et mulier sanguinea. vel si vir est colericus et mulier maxime flegmatica: q: vt patet ex primo de generatiõe animalium ex secundo de anima Agens ⁊ patiens debent esse proportionata. alias actio impeditur.

Quare mulieres pingues raro cõcipiũt. R̃ñdet̃ ꝙ hñt matricẽ lubricã p̲ quã semen receptũ labit̃ nec retinet̃. Aliter r̃ñdetur quia tales pingues habẽt orificia matricum valde stricta. ita ꝙ semẽ impeditur. et si intrat tũc tarde intrat. ita ꝙ semẽ medio tp̃e infrigidatur et sic nõ valet ad generationẽ: sed in materiã carneã resoluitur.

Quare mulieres nimis calide raro concipiunt. Respõdet̃ quia semen in eis receptũ extinguit̃ ⁊ corrũpitur ac si pauca aqua in magnũ ignem funderet̃ ergo videmus ꝙ mulieres feruenter appetentes luxuriam ⁊ libidinem minime concipiunt.

Quare mulieres publice vt meretrices nõ concipiũt Rñr ꝙ hoc ẽ propter diuersa semina. ex quibꝰ earũ instrumenta concipiẽdi destruuntur et lubrica efficiũtur. ita ꝙ natura seminalis nõ retinet. Uel etiã qꝛ vnũ semen destruit aliud ita ꝙ nullũ valet ad generationẽ. vñ vsꝰ.
Impedit et semen aliud simul et mediante
Quo impeditur sequitur destructio prolis
Item nota vt patet per albertũ ꝙ summũ remediũ est ad cõceptionẽ recipere matricẽ leporis puluerizatã ⁊ purificatã ĩ potu. que a tota natura specifica operatur ad cõceptionẽ

Quare quedam mulieres concipiunt masculos. Respõdetur secũdũ Constantinum. et Aristo. ꝙ si semen cadat ad dexterã partem matricis tunc generatur masculus. quia hec pars est calidioꝛ. et caloꝛ secundum pꝛedicta operatur ad generationem masculi. ergo secunduꝫ albertũ quando dextera pars mulieris maxime tumet est signum masculi in vtero. Sed alii assignãt aliã causã. s. quando semẽ patris habꝫ dominiũ super semen matris tũc generatur masculus. sed quando est ecõuerso tunc generatur femella.

Quare quedã mulieres cõcipiũt femellas. Respõdetur quia semẽ est lapsũ ad sinistrã partẽ matricis. que est frigidioꝛ ratiõe splenis adiacẽtis. qꝛ splẽ cooperat ad frigiditatẽ. ⁊ illa ẽ cã femelle. Itẽ vt dicit alber. quãdo mulier post coitũ iacet ĩ dextero latere cõcipiet masculũ si aũt ĩ sinistro cõcipiet femellã. qꝛ femina reclusa ad illã ptẽ matricis fluũt in qua mulier iacet. et tũc talis fetus illic formatur.

Quare mulier hꝫ matricẽ Rñr secũdũ Auerroim in libꝛo qui dicit colliget quia est ꝓpꝛiꝰ locꝰ generationis et illa est situata ĩ medio mulieris sicut cloaca in medio ciuitatis: qꝛ sicut ad cloacã fluunt omnes ĩmundicie ciuitatis. ita ad matricẽ fluit sanguis menstruosꝰ ⁊ ĩmũdꝰ.

Quare q̃dã mulieres poꝛtãt pueros longos ⁊ graciles: et alie poꝛtant bꝛeues et spissos. Rñr secũdũ Auerroim vbi supꝛa ⁊ etiã secũdũ Galienũ. qꝛ puer format secũdũ quãtitatẽ matricis sꝫ quia alique mulieres habẽt matricẽ lõgã et strictã. ergo pueri erũt longi et graciles sed alii per oppositũ dicuntur habere matricẽ dispositã ergo etiã pueri per oppositũ disponuntur.

Quare mulier aliquãdo concipit duos gemellos. Respõdet scdm Galienũ in libꝛo de natura humana qꝛ in matrice sunt septem cellule et receptacula semĩs. et tot possũt naturaliter generari pueri in quot cellulas semen ceciderit et diuisũ fuerit quia tres cellule sunt ĩ dextero latere. et in illis generãtur tres masculi: et tres sunt in sinistro latere. in quibus generantur tres femelle. sed alia est in medio illaruꝫ vbi

antiqui autentici dicũt generari hermofroditã.i.hominẽ habẽtẽ mẽbrũ vtriusqꝫ sexus. Si ergo mulier pareret vltra septem pueros hoc potius esset miraculose qꝫ naturaliter.

Quare gemelli sũt semi hoĩes et nõ ita fortes sicut alii: vt dicũt leges ipsos ꝓ medio hoĩe in duellis reputãtes. Respõdetur qꝛ semẽ et materia (que deberet trãsire in vnũ fetũ) cecidit in duos et ergo debilitãtur.et secũdũ rei veritatẽ nõ diu (vt frequẽter) viuunt

Queritur quomõ generãtur hermofrodite. Rñr per talẽ moduꝫ. qꝛ in matrice sunt tres cellule principales vna in dextro latere.alia in sinistro.tercia vero in medio in qua semẽ lapsũ dicitur generare hermofroditã ꝑ talẽ modũ quia natura sꝑ tendit ad meliꝰ. ergo intendit semꝑ generare masculũ et nunqꝫ femellã quia femella est vir occasionatus et monstrũ in natura.vt pꝫ in libro de aĩalibus ergo quandoqꝫ generatur masculꝰ quo ad oĩa mẽbra pͥcipalia sed tamen tandẽ propter indispositionẽ matricis et obiecti et secundum inequalitatẽ seminis cũ nõ posset ꝑficere masculũ perfectũ.sic generat femellã vel hermofroditã. et ergo dicũt naturales ꝙ hermofrodita sit impotens in mẽbro virili.vt patet per experientiã.

Quare natura nõ disposuit in eo duo mẽbra virilia vel duo femĩalia.sed semꝑ vnũ virile et aliud feminale. Rñr quia natura tunc faceret aliquid frustra.quod est cõtra Arist.in multis locis scꝫ in tercio de anima.primo celi.quarto metaphisice.vbi dicitur ꝙ natura nichil facit frustra.et deus

Querit̃ vtrũ ille sit habẽdus ꝓ viro vel muliere. Rñr cõsiderãda est quãtitas vniꝰ mẽbri suꝑ quãtitatẽ alterius mẽbri. et debet ꝯsiderare in quo mẽbro sit potẽs in actu venereo.et si secũdũ actũ muliebrẽ: tũc est mulier.si secũdũ actũ virilẽ tũc est vir.

Querit̃ vtrũ dꝫ baptizari noĩe viri vel mulieris. Rñr ꝙ noĩe viri. Rõ ẽ qꝛ noĩa ĩponũtur ad placitũ.et secũdũ nomẽ digniꝰ dꝫ baptizari qꝛ oĩs vir dignior est muliere.qꝛ oẽ agens ꝑstantius est suo passo vt dicit Arist.in tercio de anima:

Querit̃ vtrũ dꝫ stare in iudicio loco viri vel mulieris Rñr scdm viã iuris ꝙ primo dꝫ iurare anteqꝫ admittatur ad iudiciũ quo mẽbro posset vti et secundũ hoc est admittẽdus iuxta vsũ ⁊ potentiã illius membri.et si vteretur ambobus mẽbris equaliter tũc secundũ sanctam matrem ecclesiam non est tolerandus. Et quo etiã querit̃ ⁊ soluitur tale problеuma.vtrum ipse potest ꝓcedere ad sacros ordines. Et respondetur secundũ iam dicta.

Queritur an natura facit mõstra. Rñr ꝙ sic.vt pꝫ tercio phisicoruꝫ

qꝛ si nõ tũc priuaretur suo fine: nã ex possibilib⁹ semper intendit ꝑdu cere id quod melius et perfectius est sed tandẽ ex indispositione materie et in fluxu ↄstellationis specialis nõ potẽs est perficere ⁊ sufficienter ꝑducere intẽtũ ergo producit illud quod potest. Ut contigit tẽporib⁹ Alberti. q̃ in quadã villa vacca peperit vitulũ semihominem tunc rustici suspicãtes de pastore ipsi rei causam variam imposuerunt et tandẽ ipsũ cũ vacca volebãt cremare. sed Albertus astronomie expertus agnoscẽs rei veritatem ex constellatione speciali hoc factum esse dixit. et pastorẽ a manibus eorũ redemit.

¶ Hec sunt verba Alberti. Uidimus bicorporẽ. et corpora eorū in nullo loco erant cõiuncta nisi in dorso. et habebãt duo capita. quatuor pedes. quatuor manus. et ibant ad quãcũq₃ partem vertebantur. Uerba alberti. Uidimus hircum non habentem nisi pedes anteriores et partem posteriorem scilicet culum traxit post se super terram. Uerba Alberti. Narrauerunt nobis duo hoies fuerũt in dorso cõiũcti et erãt cõtrarie cõplexionis et cũ vn⁹ fuit furibũd⁹. alter fuit mãsuetus. ⁊ vixerũt ꝑ duos ãnos. et vnus prius moriebatur alter vero tã diu supuixit donec ex fetore infectus moriebatur.

Queritur quomõ fiẽt hec. Respondetur q̃ per talẽ modũ. quia semen funditur ad cellulas matricis: quod pro generatiõe duorũ fetuũ sufficit. tunc forte quandoq₃ cõtingit q̃ intersticiũ pellis mediãs inter duas cellulas rũpitur et in dorso ramificantur. et cõiungũtur habentes duo capita distincta.

Querit̃ vtrũ sit vn⁹ hõ vel duo. Rñr secũdũ Arist. respiciẽdũ ẽ ad cor. vnde quãdo sũt duo corda sũt duo homines.

Quare aliquãdo hõ generat̃ cũ magno capite vel cũ sex digitis in vna manu. vel cũ quatuor. Rñr scõm Alber. q̃ ẽ ꝑpter supfluitatẽ ⁊ nimiã abũdãtiã materie. vnde quãdo materia superfluit. tũc generat̃ caput nimis magnũ vel sex digiti vel quattuor pedes. vel aliorũ supabũdãtia mẽbrorũ sed quãdo materia deficit tũc generat̃ mẽbrũ min⁹ q̃ꝫ deberet vel pauciora mẽbra. Et sic Alber. et auerrois distingũt secũdo phisicorũ q̃ꝫtitatẽ discretã et continuã.

Quare mulier sit monstrũ in natura. Rñr ex secũdo phisicorũ. oẽ occasionatũ est monstrũ sed mulier occasionaliter ꝑducta ẽ. ergo ⁊c. Minor ꝓbat̃ qꝛ natura nũq̃ꝫ intendit generare femellã. sed semꝑ masculũ. Sed natura generat quandoq₃ femellam ꝑpter materie indispositionẽ. vt prius dictũ est.

Quare quidã totaliter assimilãtur patri. quidã totaliter matri q̃dã vtriq₃ quidã neutri parẽtũ. Rñdetur secundum Arist. si semen patris

totaliter superat semen matris. tunc puer totaliter assilatur patri. Si autē per oppositū tūc matri. Sed quādoqz neutri assilatur et hoc contingit variis de causis qñqz ex dispōne primarū qualitatum. qñqz ex influxu constellationis celestis. Et sic refert Albertus magn⁹ exēplū qꝫ quōdam tēporis erat bona cōstellatio pro generatione porcorum. et generabatur homo habens faciem ad instar porci. secūdū hoc producuntur monstra diuersimode.

Quare pueri frequētius assilantur patri qꝫ matri. Respōdetur qꝫ hoc est propter ymaginationē matris de dispositione patris in coitu Unde ratione fortis ymaginationis de qua memoratur tēpore conceptionis pueri maxime attrahunt eius dispositionē aut colorē vt superius patuit de regina. qua ymaginante de ymagine nigra peperit filiū nigrū. et rursus patuit de quadā regina ethiope. que tēpore conceptionis ymaginabatur de albissimo colore: et tūc peperit filiū albū Et idem habetur ex artificio iacob: qui virgas discoloratas misit in aquas tēpore admixtionis ouiū.

Quare pueri aliqñ assilantur auis et attauis plusqꝫ ꝓpriis parētib⁹ Respōdetur naturaliter qꝛ virtus auoꝝ est imposita in cordib⁹ generantiū. et potest dici qꝫ fit aliqñ ex similitudine nutrimenti. et tūc fet⁹ formatur ex similitudine auorum.

Quare mēbra pueri sunt diuersimode disposita. quedā magis dura. quedā magis mollia. Respōdet qꝫ hoc est ꝓpter dominiū diuersorū elemētorū. qꝛ ossa fiūt ex materia terrestri. ergo sunt magis dura. Sed medulla et cerebrū fiūt ex materia magis aquosa. ergo sunt magis mollia. Sed spūs vitales et aīales generant ex materia magis aerea. et hoc intelligitur de suis mēbris ex quib⁹ resultant: sicut epar et cor. in quib⁹ principaliter spirit⁹ vitales existunt.

Queritur. quomodo fetus successiue generatur. Respondetur qꝫ in primis sex diebus semina habent colorem lactis. sed in sex diebus sequentibus habent colorem rubeū: qui color est propinquus dispositioni carnis: et tunc trāsmutātur in materiā spissi sanguinis et coagulati non fluentis: sicut massa carnea. sed in duodecim diebus sequentibus post illos illa materia condensatur et consolidatur ita qꝫ posset suscipere organizationem et formalizationem. quia res fluida et humida nō tenet impressionem. vt patet per Aristo. secūdo de aīa. Sic singulis diebus vsqz ad partū aliter et aliter disponit. Sed quomō fetus per singulos menses regatur per planetas hoc ptꝫ alibi. s. in Boetio. Et ille modus transmutationis seminis patet in his metris.

Susceptum semen sex primis credo diebus

Est q̄uasi lac. reliquisq; nouem fit sanguis. abinde
Consolidat duodena dies. bis nona deinceps
Efficiat totum. tempusq; sequens ortum.

Querit. vtrū fetus stercorizat ꝛ mingit. Rn̄r ꝙ nō. ꝛ rō est q̄ non hꝫ p̄mā digestionē q̄ est in stomacho. q̄ cib⁹ nō venit ei ꝑ os: sꝫ ꝑ vmbilicū. ꝛ ergo nō vrinat. sed sudat. que vrina est ꝑue quātitatis. ꝛ reseruat̄ in quadā pellicula matricis. ꝛ in ꝑtu emittit̄ in magna copia.

Quare scd̄m vsum et cursum nature pueri exeūt vterum maternū in nono mense. Respondet̄ q̄ tūc fetus est totaliter ꝑfectus. vel hoc ideo cōtingit. q̄ tūc regnat planeta mellifluus ꝛ beniuolus. s. iupiter q̄ est amicus nature. Nā scd̄m astronomos ipse est calidus ꝛ humid⁹. et ergo temperat maliciam saturni frigidi ꝛ sicci. ideo oēs pueri generati in nono mense sunt sani vt frequenter.

Quare pueri exeuntes in octaua mense prout frequēter moriūtur et illi pueri dicūtur fetus lune. Respōdetur quia luna est planeta frigidus habens dominiū super fetum. ergo sua frigiditate stringit fetū: ita ꝙ oportet eum mori.

Quare puer exiēs statim flet. Rn̄det̄ ꝙ ꝓpter subitā separationē a caliditate ad frigiditatē: que frigiditas maxime ledit suā teneritatē. Sed alia ratio esse pōt talis: q̄ tūc pueri habēt mēbra mollia ꝛ tenera: que cōprimūtur cū exire debēt ꝑ portā matris strictā ꝛ angustam. et p̄cipue cerebrū humidū capite cōpresse de se facit stillare quosdam humores. q̄ petentes exitū ꝑ oculos causant fletū ꝛ lachrymas. Sed theologi aliā assignāt causam. videlꝫ ꝙ hoc fit ꝓpter trāsgressionem primoꝝ parentū ꝛ ꝓpter pctm̄ originale.

Quare puer cū exit ponit digitū in os. Respōdet̄ q̄ puer exiens a matrice exit a calido balneo ergo intrās frigiditatem ponit digitū in os propter defectum caliditatis.

Quare mulieres assert ꝙ puero clamāte in vtero est malū signum. Respōdet̄ ꝙ est malū eo ꝙ nō viu⁹ exiet. et ergo dicūt theologi ꝙ dū puer cognoscit se priuari diuino intuitu ꝓpter carētiā baptismi. ergo tūc clamat. Sed naturaliter respondet̄. ꝙ clamor est signū sue passionis. q̄ si maxime non pateretur non clamaret.

Queritur. quomodo puer exit de vtero. Respondetur ꝙ primo caput extendit. ꝛ si alio modo exiret. s. per crura vel brachia tūc interficeret matrem et semetipsum.

Queritur. quare mulieres comedentes cibū infectum vt puta carnes rancidas ꝛc. de facili generant obortiuū. Respōdetur quia in eis generatur semen infectum: quod anima abhorret ꝛ ꝓiicit ab agro na

ture.s.a matrice: q2 non est aptum pro forma nobilissima. s.humana: qꝫ ei anima infunderetur.

Quare corea luctatio et saltus faciunt abortiuū. vt alique mulieres astute bene sciunt ⁊ faciūt. Respondetur q2 per talem motū ligamenta embrionis soluūtur. et ꝑ cōsequens sequitur abortiuus q2 materia diutius retineri non potest.

Quare ictus fulminis et tonitrui faciūt abortiuum. Respondetur quia ille vapor est adustiuus ratione cuius faciliter ledit materiam tenerrimam ipsius fetus. intrans per poros matricis. imo dicit Albertus: si puer actualiter viueret in vtero materno: per fulmen et tonitruum interficeretur.

Quare mulieres iuuenes et non antique propter causas prius dictas abortizant. Respondetur quia corpora mulierum iuuenum sunt magis rara porosa et graciliora. ergo vapor fulminis citius corpora earum intrat procurādo abortiuū in eis. sed mulieres veteres habēt carnes grossas et compactas. ita qꝫ vapor eas faciliter intrare nō potest. ergo non sequitur talis actio in eis.

Quare multū gaudiū facit abortiuū. vt vult Arist. Respondet̃ q2 tēpore gaudii matrix depauperat̃ calore ⁊ per cōsequēs abortiuus efficitur. Eadem ratio est quare timor facit abortiuū. q2 tūc calor vadit ad cor subueniendo ipsi derelinquēs matricem.

Quare in principio impregnationis. s. primo scđo ⁊ tertio mēsib⁹ faciliter fit abortiuus. Ad hoc Galien⁹ rñdet. qꝫ sicut fructus pomoꝝ vel piroꝝ in principio faciliter cadūt. q2 ligamēta adhuc sunt mollia et debilia. ita etiam est de puero in vtero.

Quare in fine impregnationis. s. vii. viii. ⁊. ix. mēsib⁹ puer faciliter exit. Rñdet̃ scđm Galienū. q2 qñ fructus sunt maturi tūc ligamēta faciliter frangūtur. et sic faciliter cadunt.

Quare tēpore impregnationis adhuc medio. s. in. iiii. v. et. vi. mensibus difficulter fit abortiuus. Respōdet̃ q2 tūc ligamenta pl⁹ sunt fortificata vel solida. ⁊ ꝑ ꝯsequēs nō cito co᷑rūpūtur.

Quare aliquib⁹ mulerib⁹ maior accidit dolor ꝑturiēdo ⁊ aliquib⁹ minor. Rñdet̃ ꝓpter tres causas. aliqñ ꝓpter fetus magnitudinē vel q2 obstetrix est indocta. Etiā aliqñ fit q2 fetus mortuus est q2 tūc non habet flexibilitatem: sed in exeūdo est inflexibilis. Sed dolor minor contingēs in aliquibus per oppositum fit.

Quare homo non habet caudam sicut alia animalia. Respōdetur quia homo non est animal cui⁹ propriū est sedere. sed hoc nulli alioꝝ animalium caudas habentiū est proprium.

Quare balneatores cũ aqua frigida et nõ cum aqua calida expellunt calorem de fornace. Respõdetur quia ille sunt qualitates cõtrarie que maioris actionis sunt adinuicem et sic calor in lapidibus melius expellitur.

Quare aqua calefacta magis congelaẽ ꝙ frigida. Respondetur ꝙ ideo. quia talis est magis rara. et per consequẽs magis dat ingressum frigiditati.

Quare hoĩes sũt magis pingues ꝛ crassi circa vẽtres ꝙ̃ alibi. Rñr qꝛ maxia digestio est in stomacho ideo ptes que sunt magis ꝓpinque stomacho magis impinguantur et incrassantur.

Quare animal post coitũ tristaẽ Respõdeẽ qꝛ actus luxurie ẽ in se turpis et ĩmũdꝰ ꝛ sic oẽ animal aborret talẽ actũ. quia hoĩes cũ super eo cogitãt erubescunt et tristãtur.

Quare ebrii nõ habẽt discretionẽ inter sapores sicut sobrii Rñr ꝙ caro lĩgue est multũ porosa siue spongiosa. et in se multũ capit de humiditate. et magis in ebriis ꝙ̃ in sobriis. ergo lingua repleẽ malis humoribꝰ ex frequẽti potatiõe. et sic ex ista repletione caro lingue repletur ꝛ organũ gustꝰ ingrossaẽ quia organũ gustus est vena lingue subtili carne substrata. ideo ꝓpter ingrossationẽ medii. i. ipsius gustus potus ab ipsis ebriis sumptꝰ nõ perfecte sentitur. quia ad debitam sensationẽ requiritur proportio debita medii. Et ex illo eliciẽ causa quare ebrii nõ habẽt perfectũ modũ loquẽdi.

Quare aĩalia melãcolica habẽt longas aures. ꝛ quare huiusmodi hoĩes habẽtes lõgas aures vt in plurimũ non sunt ita sapientes sicut habẽtes breues aures vt pꝫ p Arist. in libro de aĩalibꝰ. Rñr ꝙ aures generantur ex materia frigida et sicca que dicitur cartilago. que est in potentia ꝓpinqua ad os vel ad ossis generationẽ ĩꝫ qꝛ aĩalia melãcolica tali materia abũdãt. ergo habẽt lõgiores aures. ex quo habẽt materiam sufficientẽ et abundantẽ ꝓ auriũ generatione ꝛ sic tunc aures abundantes generantur et magne.

Quare predicti sunt semifatui. Respondeẽ qꝛ anime sequũtur corpora nam si sensus corporis sunt subtiles. tũc anima exercet subtiles operationes tam practicas ꝙ̃ speculatiuas et per oppositum est de corpore grosso.

Queritur quomõ aĩa intellectiua cõiũgitur puero ĩ vtero matris. s. vtrũ pater generãs disponit materiã ad receptionẽ aĩe intellectiue Rñr theologice ꝙ in materia fetus sufficiẽter disposita deꝰ infundit animã intellectiuã. et hoc idẽ vult beatus Augustinus dicens. anima creando infunditur et infundendo creatur.

¶ Solutis et motis pbleumatib⁹ de ptib⁹ corpis hūani ex variis di ctis Ari. et aliorū phorum ⁊ medicorū codicibus lucide electis. sequūtur alia pbleumata vtilia quorū primū est.

Quare lepores aptis oculis dormiūt. Respondetur q: habēt oculos preeminētes et palpebras breues. et sic cū difficultate claudūtur Alia pōt esse causa q: sunt animalia timorosa. ideo vt se custodire possunt apertis oculis dormiunt.

Quare corui non cibāt pullos suos ante nouē dies Rñdet quia vident eos non esse eiusdem coloris seu non conformes colori suo ⁊ iō putant esse de alieno genere. sed tamē deus omnipotēs pascit eos p illos dies rore celi. Unde psalmista Qui dat iumētis escam ipsorum et pullis coruorum ⁊c.

Quare ouis et colūba sūt animalia mitissima. Rñr q: carent felle. et fel cōmouet ad irā vt patet supra.

Quare aues habēt testiculos ad intra. Rñr q: si haberent eos ad extra impedirēt eorū volatū et leuitatē

Quare auicule non mingūt. Rñr q: illa supfluitas que deberet cōuerti in vrinā cōuertitur in pēnas. et hoc p3 q: in pennis multa apparet humiditas. Alia rō est q: sūt in cōtinuo motu. et ergo multū humidū in eis exsiccatur per aerē et ventū.

Quare oua oblōga efficiūt mares. ⁊ obtusa femellas. Rñr vt vult ypocras. q: calidi ē mittere a cētro ad circūferētiā frigidi vnde si oua sunt longa signū est q̄ habēt multū de calore et ideo trāseūt ad materiā masculi. q: ī oī genere aīaliū mascul⁹ est calidior femella. teste philosopho. Si vero oua sūt obtusa signū est q̄ calor in eis est dispersus et remissus. et ideo tendūt ad materiā femelle

Quare melius auditur de nocte q̄ de die. Rñr secūdū Arist. q: de nocte maior est tranquillitas q̄ in die quia sol nō ita bene eleuat vaporem in nocte sicut in die ideo tūc mediū est melius dispositum ⁊ per ipsum melior fit motus qui dicit̃ esse cū sono. Alia ratio est q: ī die plures fiūt mot⁹ aeris et soni q̄ in nocte. qui se mutuo īpediūt. Etiam in nocte est magis silentiū quod est oppositū sono sed q: opposita iuxta se posita magis elucescunt ideo de quāto opposita sunt iuxta se opposita de tanto se magis notificant.

Quare hō tactus sub ascellis citius ridet q̄ tactus in alio membro Respondetur quia ibi est cōcursus pluriū neruorū. ⁊ q: etiā medium tactus sc3 caro est ibi subtilius et ergo ibi fit maior ⁊ subtilior sensatio et hoc est verum si talis locus nō nimis tāgitur quia si fieret per excellens sensibile tūc ibi nō fieret talis delectatio ⁊ quādo sic tāgit̃ tūc fit

ibi diffusio spirituũ ex multis neruis ibi collectis. tãdem venit spirit⁹ ad faciem. et sic inde causatur risus.

Quare lignũ adustum vertitur in carbonem. et os adustum vertit in corpus album. Respõdetur quia lignũ ante eius adustionẽ est suffi cienter humidum. et sic post adustionẽ acquirit in se calorem acciden taliter. et ille calor humidum in ligno totaliter consumere nõ potest. et sic remanet humidum post adustionẽ ꝛ cõuertitur in corpus nigrũ. eo ꝙ humidũ in ligno fuit satis viscosum et non potuit ab illo igne in toto consumi. Os autẽ ex sua natura est frigidũ ꝛ siccum modicũ ha- bens in se de humiditate. que adustionẽ totaliter cõsumit. et sic ꝑ acci dens humido consumpto os albescit.

Quare aliq̃ magis delectãtur in colore albo: ꝛ aliq̃ in colore nigro Similiter respondendum est vt supra.

Quare alique mulieres plus diligũt viros albos. et alique viros nigros. Respõdet ꝙ huius duplex est causa. Prima est: q2 alique ha- bẽt visum debilẽ. ꝛ iste magis delectant ĩ nigredine. q2 albedo ꝑpter sufficiẽs lumẽ sup naturã lucis quã in se habet magis ledit visum ꝙ̃ ni gredo. Secunda causa est. q2 omne simile applaudit suo simili. sed q2 quedam nature calide sunt. ꝛ iste magis delectãtur in nigredine. q2 ni gredo sequit calorẽ. sed quedã frigide sunt: ꝛ iste magis delectãtur in albedine: q2 frigiditas est mater albedinis.

Quare animalia dormiũt. Respondetur ꝙ propter necessitatem: quia ex longitudine diuersorum actuũ organa sunt fatigata. sed per requiem (que fit in somno) reformantur. vt patȝ per Aristotelem in lon gitudine ꝛ breuitate vite.

Quare studentes statim post prandium volentes studere impediũ tur per somniũ. et non tempore solacii. Respondetur quia cum aliq̃s dat mentem ad studendum: tunc calor naturalis egreditur ad intra a membris exterioribus. et sic per cõgregationem fortificatur et sic fa cit ascendere fumũ cibalem vsq3 ad cerebrum. et sic causatur somnus per ingressionem fumi. Uel potest dici ꝙ ideo: quia cum virt⁹ anima- lis intenditur. tunc naturalis remittitur. Sed quando homo est in so lacio. tunc per solacium calor naturalis diffunditur. et non permittit fumũ ascẽdere ad cerebrũ. ꝛ sic homo nõ dormit. sed dilatatur ꝑ totũ corpus: ꝛ per cõsequẽs solaciũ impedit somnũ.

Quare post labores hoĩes libẽter dormiũt. Respondet quia in la bore calor dispergitur ꝑ cõtinuũ motũ ad mẽbra exteriora: qui econ uerso post laborem ad interiora colligitur circa loca digestiua et facit digestionẽ a qua fiunt vapores. qui procedũt a corde ad cerebrũ ꝛ ob

struūt meatus per quos calor naturalis ad mēbra exteriora deberet diffundi. et sic infrigiditatis et ingrossitatis istis mēbris exteriorib⁹ ex frigiditate cerebri tunc causatur somnus. Ex hoc patet ꝙ multum comedentes et bibentes multum dormiunt et diu. eo ꝙ exinde resoluitur multus et magnus vapor. qui non potest bene digeri ⁊ cōsumi a calore naturali. ⁊c.

Quare multum dormiētes sunt indispositi et male colerati. Rñr ꝙ in somno colliguntur multe hūiditates que in vigilia expelluntur. que non possūt in corpore cōsumi. et sic petūt cito eiici. et petunt exitū per superficiem corporis. et precipue ad faciem. et sic causant malam dispositionem seu malū colorem. vt patet notanter in flegmaticis qui pre ceteris sunt longioris somni.

Quare aliquib⁹ apparet in sōno ꝙ comedūt ⁊ bibūt aliqua dulcia Rñr qꝛ flegma eleuatū stillat ad fauces ⁊ ad guttur ⁊ tale flegma quodāmō est dulce. igitur in eis hoc apparet.

Quare aliquibus apparet in somno ꝙ sunt in aqua et submerguntur. et aliquib⁹ ꝙ sunt in aqua et non submerguntur. et hoc contingit maxime in flegmaticis Rñr secundū Arist. ꝙ huius causa est. qꝛ quando materia flegmatica fluit ad superiora. tunc apparet illis ꝙ sint in aqua et submerguntur. Sed quando fluit ad inferiora tunc apparet eis ꝙ euadunt. Alia potest esse causa scꝫ nimia repletio seu ebrietas. Unde cum homo est nimis repletus tūc fumi sursum ascendūt et multiplicanť. et inde apparet ꝙ debēt submergi seu strāgulari si autem nō pōt tam maxime ascendere tunc apparet eis ac si euaderent.

Queritur vtrum aliquis potest facere somniū ab extrinseco. Respondetur secundum Aristote. ꝙ sic. scilicet per istum modum. quia si aliquis alicui remisse loquitur ad aures. sic ꝙ ipse excitaret tunc ex cōmotione spirituum in capite tonitrua fiunt vľ aliquod aliud simile. et sic de illo fieret eis somniū. Et sic sepe aliquis ex reuelatione diuina potest habere somniū de deo glorioso ipsum in somno honorādo cui siquidem conditori totius vniuersi. filioqꝫ virginis illibate condigna laus et gloria. gratiarūqꝫ actio sit nunc et semper per infinita seculorum secula. Amen.

e[illegible]

Incipit liber de vita et morte Aristotelis omniũ philosophorum principis.

naturaliũ .s.creataꝝ .i.sine mora
Nature causa rerum rector sine pausa
.i.effect⁹ dicit̃ q̃libet creatura
Cuius factura fertur queuis genitura.
entia ꝓducẽs per oĩa tp̃a
Omnia naturans. quis per secula durans.
tribue diuinã throno sapiẽtiã
Mitte michi diuam celi de sede sophiam
habitantẽ sc3 laboris et vite
Regnantem tecum. sit in isto tempore mecum
adiuuans subsidia
Me bene confortans. simul atq3 iuuamina portans
intellectus apta .i.cõgrua
Mens per que nata mea scribere sit tibi grata
sc3 de aristotele intellect⁹ stupendo
De sapiente viro: cuius cor lumine miro
illuminasti diuine .s.homines
Lustrasti diue super omnes philosophie
.s.aristotelẽ .i.corruptũ mortis dolorose
Quem si non fractum leti per flebilis actum
.i.filii dei sc3 iusticie
Aduentus prolis diui veri quoq3 solis
.s.xp̃iane luxisset
Post se liquisset. fidei q̃ vi micuisset
existimat̃ scie exp̃tis
Creditur a multis doctoribus artis adultis
.s.xp̃iane illuminãs cordis subtilitatẽ
Q; fidei lumen illustrans mentis acumen
sc3 ꝯtra hereticos cognouisset vtiliorem
Defensatorem vix sciuisset meliorem.

¶ Iste est liber de vita ꝛ morte Aristotelis. qui p̃ma sui diuisione diui dit̃ in duas ptes. In quaꝝ p̃ma deteriat de origine Aristo. q̃tũ ad pa rẽtes ꝛ locũ. ꝛ de gestis circa suũ discipulũ Alexãdrũ magnũ. In scd̃a

vero pte deteriat de multiplicib⁹ sentētiis ab eo inuētis ꝛ in diuersis voluminib⁹ collectis. ibi (Inde sua ꝓpria) Prima vero ps adhuc in duas diuidit ptes. s. in ꝓhemiū: ꝛ in tractatū. Tractat⁹ vero icipit ibi (Nomē aristotelis dat ꝛc.) Prohemiū vo a pncipio libri. in quo diui nū iplorat auxiliū: icipiēs acōmēdatōe dīne maiestatis. Dicēs ꝙ de⁹ sit oīū rex causa ꝛ gubernator ꝯtinu⁹. qꝛ si ipe suā manū abstraheret. oīa i nichilū caderēt. Propterea postulat autor sapiētiā de sede sue magnitudinis. p quā ꝯfortat⁹ posset describere vitā sapiētissimi aristotel' q̇ si nō fuisset mortu⁹. sꝫ in vita pseuerasset vsqꝫ ad vbi dei icarnationē (q̇ est ver⁹ sol iusticie xp̄s de⁹ nr̄) opinant multi doctores antiq̇. ꝙ p lumē fidei ad supnaturalia itellectū illuminātis fuisset fact⁹ fortissim⁹ oppugnator ꝯtra hereticoꝝ falsas in christianā religionē hereses.

¶ Dubitatur primo circa textū. vtrū deus sit oīm rerū cā productiua Solutio sic. pꝫ pmo autoritate Genesis pmo. In pricipio creauit de⁹ celū ꝛ terrā. Sed noīe celi intelligit vniuersoꝝ creatura. ergo oīa per ipm facta sunt. vt dr̄ Johānis pmo. Ratiōe aūt sic pꝫ. nullū agēs finitū pōt ex nichilo aliq̇d ꝓducere. sed oīs creatura est finite vtutis. sol⁹ aūt est infinit⁹. ergo nō est mūdus ꝓduct⁹ a creatura. sed a deo creāte Confirmat autē sic. qꝛ oīs creatura agit p motū. qui necessario psupponit subiectū ipsius motus. ergo ad minus illud subiectū non potest creatura producere: sed solus deus.

¶ Arguit. Dicit pmo phisicoꝝ ex nichilo nichil fit. sꝫ ante mūdi creationē nichil fit. g̊ nō potuit mūd⁹ postea ꝓduci. Dicēdū ꝙ p virtutem naturalē ex nichilo nō pōt aliq̇d fieri. sed bñ p virtutē supnaturalē.

¶ Cōtra. p virtutē supnaturalē nō fit aliq̇d ex nichilo. ergo ꝛc. Añs ꝓbat: qꝛ aīa est res supnaturalis. tñ nō pōt aliq̇d ex nichilo ꝓducere. Dicendū ꝙ licet anima excedit naturā proprie dictā. ipsa tñ est sub natura cōmuniter accepta. et est finite virtutis. ꝛ sic nō dicit simpliciter supnaturalis. ꝛ p ꝯsequēs nō pōt esse principiū ꝓductiuū alicuius ex nichilo: sed semp producit ex aliquo presupposito.

¶ Dubitat scdo vtrū in oībus operib⁹ nostris diuinū sit implorandū auxiliū. Dicendū ꝙ sic. Patet pmo autoritate Boetii in tertio de ꝯsolatōe philosophie. prosa nona dicētis. Sed cū vti in thymeo platoni inq̇t nostro placet. in minimis quoqꝫ reb⁹ diuinū debeat iplorari psidiū. quid nūc faciēdū cēses: vt illius summi boni sedē reperire mereamur. Inuocādū inquā oīm rerū patrem. quo ptermisso nullū rite fundat exordiū. Quoniā vt scribit Jacobi pmo. Omne datum optimū ꝛ omne donū pfectū de sursum est descendēs a patre luminū. apud quē nō est trāsmutatio. neqꝫ vicissitudinis abūbratio. Augustin⁹ dicit. Ne

mo tā erudit⁹. nemo tā doct⁹ est. qui superna illustratione nō idigeat Ideo inquit Gregorius Nisi intus sit qui doceat īuanū doctoris ligua laborat. Ideo auctor noster iplorauit deū ꝑ sua sapia de sue magnitudinis sede vt secū laboret. vt opus intentū in salubrē ꝛ cōsummatū finem deducat. Ubi notandū ꝙ tria requirūtur ad petitionē audiēdā. Prīo reqrit potentia. Scōo volūtas de quib⁹ in quarto de cōsolatione phie dicit Boetius. Duo sunt quibus oīm humanorū actuū constant effectus. s. volūtas et potestas quorū si alterū desit nichil expleri queat. que oīa sunt in deo verbo sue virtutis portante ad Hebreos primo. Tercio reqrit sciētia: que ē in deo quē nichil latet. vt pȝ ad Hebreos. iiii. Omnuda et aperta sunt oculis eius.

¶ Arguitur Diuinū auxiliū iplorare nō est sp necessariū hoī. qꝛ hō eū perfectior reb⁹ naturalib⁹ sȝ res naturales sine tali inuocatione pficiunt sua opa. ergo ꝛc. Dicēdū ꝙ tales opant ex necessitate nature nō habētes liberū arbitriū et intellectū p quas potētias possūt in deū tēdere sicut est ī hoīe. ergo hō iplorabit diuinū auxiliū sicut dicit Apo. scōa Chor. iii. Nō sufficiētes sumus aliquid cogitare ex nobis quasi a nobis. sed oīs sufficiētia nostra a deo est.

¶ Querit vtrū Arist. fuisset maxim⁹ fidei christiane defensor. si vsqȝ ad tps plenitudinis seu incarnatōis xpi vixisset. Dicēdū ꝙ sic. vt vult autor nr in littera. Cui⁹ rō ē qꝛ heretici insultabāt ꝯtra fidē xpianā ꝑ subtiles rōes phisicales ꝛ logicales. sȝ arist. habuit oīm rerū naturaliter cognoscibiliū noticiā. ergo si fuisset in fide instruct⁹ deprehēdisset illas rōes sp fuisse fallaciter adductas Unde intellect⁹ capit i obseqū fidei. sȝ subtilissimū ītellectū īter oēs creaturas sub sole existētes habuit Ari. ergo fuisset maxim⁹ hereticorū oppressor et destructor si ad tps xpi seu postea vixisset. Cōseqntia pȝ. qꝛ supnaturalia dāt secūduȝ dispositionē naturaliū cū conatu hominū

¶ Arguit vbicūqȝ ē equalitas ibi nō sūt grad⁹ maioris vel mīoris pfectōis. sȝ ītellect⁹ Arist. ē equalis ītellectui aliorū hoīȝ. ġ ꝛc. Minor pȝ qꝛ intellect⁹ arist. et aliorū hoīm sunt eiusdē species. q̄ ē athoma ꝛ indiuisibilis. Dicēdū ꝙ licet specie ꝯueniāt. differūt tñ in gradib⁹ īdiuidualibus in quibus Arist. alios hoīes incōparabiliter excellebat.

s. propriū ꝓbet copia
Nomen Aristoteles dat virtutum sibi moles
s. virtutū cultor
Quarum cultiuus fuerat ipse modo diuus
s. ꝑ excellētiam s. aristoteli
Anthonomasia dat ei de philosophia

arisfo. accipit scīētijs iuuamen
Qui capit nomen per amoris in artibus omen
sic dictus ꝓpter quā rōnem
Philosophus quare signatur nomine clare

¶ Hic autor ponit duplicē noīationē Arist.s. ꝓpriā aut cōmunē ⁊ rōnes earūdē dicēs. ꝙ Arist. illo noīe noīat⁹ ē ꝓpter cōstanciā virtutū et multitudinē qd̄ p₃ ex īterp̄tatione hui⁹ noīs arist. Dicit ei ab ares qd̄ ē virt⁹ ⁊ sto stas stare. q̄si cōstās in virtutib⁹ quaꝝ precipuus erat cultor. Tūc ibi (Anthonomasia) Dicit ꝙ idē Arist. appellat⁹ ē philosophus qd̄ quidē nomē l₃ plurib⁹ ꝯueniat tn̄ ipsi soli ꝯuenit p āthonomasiā q2 ipē (quare noīe phi designatur) maximus sciētiarū fuit amator. vt p₃ in suarū scientiarū traditionibus.

.s. aristoteles ex gente virtutū splendente
Grecus qui gente laudum titulis redolente
virtuosus .i. ex paterna ciuitate a stragería
Preclarus vita. patrioq₃ loco stragerita
illius viri natus sciaꝝ fulcitus
Nichomachi filius. artis gratuitate probatus
magister .s. alexandri .i. iure belli
Doctor erat regis magni moderamine legis
.s. rex celeriter totū orbē latum
Qui propere mundum totum vastumq₃ rotundum
iuste subegit imperio suo prudentia
Pulchre subiecit sibi. quod sapientia fecit
.s. aristotelis vbiq₃ cōsuetudinis
Huius doctoris. cuius fuit vndiq₃ moris
alexādrū informare documētis ornare
Regem munire doctrinis. seu redimere
dono .s. boni in ꝓpinquo in lōginquo
Consilij dote sani prope siue remote
in lōginquo .i. lr̄is in ꝓpīquo .i. p verba aspa
Longe scriptura prope sed per verbula dura
.i. doctrinas .s. arist. tradiderat .s. alexandro exn̄ti
Dogmata qui menti dederat iuueni tamen enti

¶ Hic autor ponit occasionē dicti prioris: sc₃ quare arist. dict⁹ ē amator sapiē. ideo sc₃ q2 natus est de gente grecorū. a quib⁹ sapiētia orta ē de quadā ciuitate nat⁹ q̄ dicit stragiira siue strages cuius pater fuit

Nycomachus. Tūc ibi(Doctor erat)dicit q̄ Arist. ppt mltas doctrinas et v̄tutes erat fact⁹ magister Alexandri magni. q̄ paucis tpib⁹(vt ei⁹ narrat hystoria)totū mūdū sibi subiecit p sapiētiā sui magistri ari. Tunc ibi(Cuius fuit vndiq3 moris)notat diligētiā ari. circa suū discipulū Alexādrū dicēs q̄ dedit regi bona cōsilia presenti ꝛ absenti. ī ppinquo vel in remoto. absēti quidē p litteras. p̄senti vero p dura v̄ba cui⁹ doctrinas(q̄uis alexāder eēt iuuenis)mēorie tenacit̄ ꝯmēdauit

dicta illius phi fideli considera

Carmina pithagore fido circumspice more

illius phi auctoritates vide tradita

Empedoclis dicta nobis concerne relicta

sicut intelligis illius phi doctrinis

Altere ceu sentis anaxagore documentis

attende illi phi

Conspice. leucippus socrates democritus hyppus

oīne illud quod dixerūt sciuim⁹ scia splendere

Quicquid dixere. quos nouimus arte nitere

ille phs ille phs intende

Quod scripsit plato et heraclitus ipse probato

.s. phi sciarū pleni

Vel reliqui cuncti doctrine nectari puncti

¶ Hic cōfirmat qđ supra dictū est. q̄ antiq̄ nichil sētēcialiter tradiderūt dicēs hoc posse patere inspiciēdo dicta diuersoꝝ phorū q̄ nobis aliquā noticiā tradere intendebāt. s Pithagore Empedoclis Anaxagore Leucippi Socratis Democriti. ꝛ Hyppi. ꝛ q̄ꝝcūq3 alioꝝ scripta in q̄b⁹ nihil nobis certitudinaliter relictū inuenire possumus.

.s. phis inuenire

Nil poterit scire de dictis vel reperire

.s. arist. sapientis scriptis poterit ꝯpari

Huius quod gnari dictis queat assimilari

.s. commentū .s. dictis adiunctū

Immo maritatum sit eius simul associatum

referam .s. arist. .i. monstrū

Ut dicam vera. dici valet vna chimera

.s. hoīb⁹ .s. arist. .i. cōiter

A multis vnde manet ipse vocatus abunde

.s. phos sapientes .i. precipuus

Quos gnaros scimus preceptor scribaq3 primus

¶ Hic autor ɔmẽdat Aristotelẽ ab excellẽti ordine in suis doctrinis obseruato. dicens ꝙ nichil cõpilatũ vnq̃ʒ ab antiq̃s philosophis põt dictis Aristotelis cõparari. in quib⁹ tã ornat⁹ ꝓcessus est atq̃ʒ firm⁹. quasi esset matrimonialis copula in suis dictis: que nũq̃ꝙ dissolui põt nisi ꝑ mortẽ: cui⁹ dicta se habẽt in cõparatõe ad alioꝝ philosophorũ doctrinas. sicut chimera (qd̃ est aĩal fictũ) se habet in cõparatiõe ad cetera aĩalia in rerũ natura subsistẽtia: quoꝝ cõparatio est sicut entis ad nõ ens. que in infinitũ sine cõparatõe distãt. Et tanq̃ʒ primus oĩm philosophoꝝ in dignitate scientiarũ erat dictator.

.s. alexandri .i. multiplicis v̓tutis
Regis pellei diuerse maneriei
liber approbat illius poete .s. codex vocat̃
Codex testatur. galteri qui recitatur
aperte operũ modus alexãdri diuersoꝝ
Clare gestorum series regis variorum
.s. fuit dñs quia mũdi ille troianus
Quod mirum. rector quoniam fuit orbis vt hector

¶ Hic ɔseq̃nter dicit: ꝙ liber gestoꝝ regis pellei (.i. Alexãdri magni q̃ dr̃ pelleus a q̃dã ciuitate: quẽ librũ Gualter⁹ poeta ɔscripsit) ɔmendat variis modis ip̃ʒ Aristotelẽ: in quo q̃si miraculose dicit fore factũ: ꝙ ip̃e Alexãder velut ille fortis ac magnanim⁹ Hector: totũ sibi subiugauit mũdũ ꝑ ɔsiliũ ⁊ prudentiã magistri sui Aristotelis.

.s. alexãdrũ gubernat .s. aristotel̃
Quem rexit tanta vere sapientia. quanta
pacta .s. hoĩm habita
Preterita vita nunq̃ʒ fuit antea scita

¶ Hic ɔmẽdat Alexãdrũ ex sapiẽtia sui magistri quẽ sibi elegit dicẽs: ꝙ tãta erat sapiẽtia ipsi⁹ Aristotelis: ꝙ priorib⁹ tempori b⁹ nullus sibi sil̃is extiterat: de quo habet̃ memoria hoĩʒ. ꝓpterea solet dici. ꝙ tria maxima ingenia naturaliter loquẽdo fuerũt in istis trib⁹. s. Aristotele Salomone et Alberto. qui oĩm alioꝝ philosophoꝝ cognitionẽ excedebãt. dempto solo xp̃o cũ eius matre.

.s. arist. originẽ dĩne adhibuit finem sapientie
Hic ortum diue dederit portumq̃ʒ sophie
.s. sophie intellect⁹ p̃t .s. aristotel̃
Inuentrix cuius dici mens quit satis huius
antiquoꝝ sapientũ
Predecessorum nullus quoq̃ʒ philosophorum

vllo tpe aliqd scripsit scie pncipia stabiliuit
Unq̄ quid dixit. artis q̄ limina fixit
.s.scie aliqd esse poterat
Vel vere partis. quod quid fore quiuerat artis.
¶ Hic autor cōmēdat Aristotelē ex sua ordinata intētione dicēs q̄ in pncipio vite sue dedit operā philosophie. quā vsq̄ ad finē vite sue cōtinuauit. Qui p suā sapiētē diligētiā cōscripsit omniū scientiarū ꝛ artiū pncipia. de quib⁹ null⁹ philosophoꝝ (qui ante aristotelē fuerūt) fixe et firmiter aliqd tradiderat in aliqua scientiarū.
.i.ꝯsummationē fecit scientiis .i.phoꝝ
Et complementum dedit artibus ipse scientum
artes impleuit .s.phs excessit
Quas consummauit ita q̄ cunctos superauit
scia ornatus .s.philosophoꝝ scꝫ pfecte
Arte decoratus. quia nullus cum comitatus
aristotelis causa ꝯpositis
Ipsius dictis specie breuitatis amictis
.s.aliqd potuit
Addere quid sciuit. preualens quod dicere quiuit
capi .s.arist. rerū naturas
Sumi quin possit ab eo qui res bene noscit
aliquo tpe inuenta sua dicta
Unquam comperta nec sunt sua verbula certa
in se hēre falsitatis
Errorem sapere. falsi quicq̄ vel habere
oē illud qd̄ ꝯposuit pbauit
Quicquid contexit rationis lumine rexit
tā magnā sapiētiā supremā
Tantam virtutem summam quam dico salutem
habere.s.aristo. mirabile
Posse tenere virum constat super omnia mirum
ꝯsuetos cursus
Super mortalis solitosq̄ status animalis
quare magis sine pctō diuinus
Cur dici potius debet sine crimine diuus
p vītate manifesto
Quam mortalis homo. quod pro vero tibi promo

asserere
Non est humanum. non est quoq3 dicere vanum
nullo tpe errare deficium
Nunq3 peccare. diuinum disce vocare
ↄgregatio phoꝝ
Sicut errorum tota caterua virorum
.s.ignorantie ābulasse v̄itatis parum sciuisse
In tenebris isse. veri modicum quoq3 scisse
splenduit .s.aristoteles disposuit
Sed postq3 luxit preciosa diecula direxit
.s.aristotelē sapientia
Hunc que prudentem nobis helicona tenentem
pplo gētili erranti
Lux patuit genti tenebrarum fece furenti
successio
Posteritas nota nobis est etiam sua tota
adiuta aristotele
Tanto fulta duce fruitur tantum modum luce

¶ Dicit autor q Aristoteles tanto lumine sciētie erat instruct⁹ vt sciē tias impfecte ab aliis traditas ipse cōsummaret artificialiter in scriptis relinqueret posteris. ita q nullus philosophoꝝ post eum suis dictis aliquid valeret addere: aut etiā aliquid dicere qd ex suis scriptis originē non haberet. In cuius etiā dictis non potest inueniri aliqua falsitas: qr semp sua eloquia firmissimis rationib⁹ stabiliunt. Qui ,pp ter illi⁹ v̄tutis excellētiā sup ceteros mortaliū hominū status appellari debet deus q3 homo: qr in suis dictis nō errauit. qd poti⁹ est diuinū q3 humanū. ¶ Et hinc est q ei⁹ elucēte doctrina ignorantiā gentiliū phoꝝ effugauerit. Cuius ducis helicona ab helicon mōte (in quo studebāt) dicta sapientia ducit nos sine errore in viam veritatis.

originalis turbis
Lux est fontalis riuos sapientibus alis
riui
Effundens multos. qui contemnant bene stultos
.s.valde nobilis splendens
Est nimis insignis ardens lucens simul ignis
sol splendorem
Titan feruorem summū sapiensq3 nitorem.

sol splēdet.i.planeta splendere nescit
Qui dum lucescit venus ipsa nitescere nescit
dulci
Flos suaui more quo flosculus omnis odore
letatur esse
Gaudet perfusum fore se sapientis ad vsum
frondibus pinguibus
Arbor pulchra nimis ramis insignis opimis.
pducunt
Diuinum poma distillant. cuius aroma
pulchrū fructū pducens preciosum
Partum formosum germen tribuens generosum
recreans .s.hoiem sociatū
Oblectans cunctum spaciando pie sibi innctum

¶ Hic autor dicit q Arist. habet se adinstar fōtis scaturiētis int turmas sapiētū. qui in eius pparatione riuuli dicūt. Ipse ei ē vt ignis lucēs. reliqui vero igniculi ab eo splēdorē scientiarū capiētes lucet inquā in perspicua veritatis traditione ardet ī errorū extirpatōe iō sol cōgrue appellatus est. qr sicut ceteri planete lumē a sole p se lucēte recipiūt. ita oēs alii philosophi veritatis noticiā ab Aristotele suscepe rūt. ipe ei arbor est in quo ceteri tanq in arbore rami radicātur cuius poma redolētia sūt sciētie fructificātes magnā felicitatē. Qui ē partū formosū diuersitate florū. idest sciētiarū plenū germinās sūme et vltime felicitatis cognitionem

norma splendida
Regula nature diuino fulgida iure
paradigma aptū
Exemplar gratum dante natura creatum

In rebus factum summū q noceret actum
regula vitatis ornatissima specie
Iusticie norma veri pulcherrima forma
camera excellentis thesaurus
Cellula virtutis supreme gaza salutis
peritorum
Gloria doctorum seu gratia discipulorum

Artis dulce deus fuit iste omnia grecus

plura propter quid dicā tribuam
Certa quid referam laudem sibi si dabo veram
deficiet dicendo tremet
Lingua vacillabit narrando stilus trepidabit
ob id virtute dicatur
Cur concludatur plenus ꝙ laude feratur
.s.virtutē loqui
Plus habens ꝙ̄ fari poterit scripto ve notari

¶ Hic dicit ꝙ Arist.diuino sui intellectus lūine exēplar ꝑfectissimū iter oēs creatās rōales fuit creat⁹ q̇ iusticia ꝑpollebat in cui⁹ cōspectu neq̧ lucifer neq̧ hesper⁹ ꝑclarioꝛ existit foꝛma veritatis īpmutabilis ab oīb⁹ desiderate.camera oīꝫ virtutū.thesaur⁹ salutis supme gaudiū doctoꝛū et solamē discipuloꝛū.splēdoꝛ oīs artis.q̇ de grecis oꝛtū sus cepit cui⁹ laudē si q̇s enarrare intēderet līgua balbuciet. stil⁹ deterio rabiť qua ꝑpter ei⁹ laudis plenitudinē īgenio cōphēdere.vel sermōe explicare seu calamo scribere nulli vnq̄ moꝛtaliū hoīꝫ cōuēit potuit.

I post hec .s.dicta
Nde sua pꝛopꝛia referam de philosophia
obsequia secretarii tribuit
Numina summiste cui donauit pater iste
dei fine
Cuius secreta penetrans.que sunt sine meta
ꝯgnitione
Veri noticia dici vult philosophia

Vel diuinoꝛum scitus simul inferioꝛum
fessos
Que lassos animos solamine pꝛestat opimos

¶ Hic autoꝛ incipit determinare de multifoꝛmi sciētia tradita ab aristotele dicens.ꝙ deus omniū rerū pater aristoteli tāq̄ secretario suo cōtulit potestatē cognoscēdi secreta ipius nature. Et etiā illarū rerū que sunt in fine vt celū angeli de⁹.Ideo dictus est ph̄us a ph̄ia. cuius verā ipe habebat noticiā.qꝛ dicit autoꝛ ꝙ habuit veritatis noticiā vł scientiā superioꝛū et inferioꝛū qꝛ dicit hunc mūdū superioꝛib⁹ latiōib⁹ necessario gubernari.Cui⁹ philosophie eff ect⁹ est aīas lassatas ꝑ tenebꝛas ignoꝛantie difficere lumine veritatis.
diuisa .s.hoīb⁹ ꝯscita
Ista bipertita multis poterit foꝛe scita

familiaris precipiens
Instrumentalis simul est ac imperialis
diuisa tantūmō esse
Prima bifurcata dumtaxat vult forte nata

Grammatice partes logiceqȝ nouit artes
illā sciētiā subsidiū
Grammaticam lingue dic auxilium dare pingue
dum esse loquēdo
Subtilis quando fore debet verbula fando
faciēdi lras .s.vba noscendi
Est ars scribendi bene seu prolata sciendi
secreta ꝯmunia
Istius archana ꝙuis sunt quotidiana
aristoteles auxilium
Noster scriba tamen dat exile iuuamen
turpe
Nullum nam bellum fedum dat ei vel libellum
illi autorē
Ipsam donato commisit numere grato
antecedit
Grammaticus veros. qui precellit velut heros
priscianus doctrina diuinus
Priscius ipsius est solum dogmate plenus
finem principiū
Ipsius ad porum scribens qui dixerat ortum
egregie qn̄ sequere
Istos preclare fari dum vis comitare.

¶ Hic autor posita ipsius phie diffinitiōe diuidit eā dicēs ꝙ phie alia quidē est impialis. alia vero istrumētalis seu organica: que aliis est in obsequiū. sicut organa corpis famulant ipse aīe. Tūc ibi (Prima bifurcata) Dicit ꝙ ars instrumētalis diuidit in grāmaticā et logicā tāꝙ in ptes suas totū partit. Tūc ibi (Grāmatice) Dicit ꝙ grāmatica est scia dirigēs linguā ad cōgrue pferēdū verba nostre locutiōis. docēs cū mō pnūciādi cōgrue rectū modū loquēdi q̄ ꝙuis sit habēs difficultatē tn̄ est in cōi vsu p quē ei9 difficultas tollit. Ideo aristoteles nullū librū de eo ꝯscripsit.sȝ ipsi donato scribere ꝯmisit: q̄ vt aristoteles iter

phisicos)supra grāmatic⁹ dicit eē princeps excellētissim⁹. Cui⁹ dicta imitat⁹ est priscian⁹ initiādo ex illis. et iterū ei⁹ doctrinā in suis dictis tiando. quos cōgrue volēs loq̄ imitabit in suis regl̄is ꝛ doctrinis

grāmatice magis ꝯsuetudo
Huius diffusus plus arte valet vsus
accepta scia
Philosopho grata cur non est ars sua nata
qñ loq̄tur solus dirigitur
Sed dum quid fatur. vsus sibi nudus amatur
grossa .s. cleric⁹ rēnuit scꝫ sit ille
Rustica subtilis vitat. q̄uis iuuenilis
Talis artis īuenit familiaris
Raro grāmaticus logico reperitur amicus
oculos lippētes hn̄tib⁹ tediosa
Ut sic formosa lippis lux est odiosa

¶ Hic dicit ꝙ vsus cōis ip̄ius gramatice sciētie ē pho magis grat⁹ q̄ ip̄a grāmatica: quā solū ph̄s diligit ꝑpter modū loquēdi. Et dicit cāꝫ illis eē. qꝛ subtilis cleric⁹ sp nauseat in grossis et turpib⁹ traditionib⁹ sciarū sꝫ ph̄s multū subtilis reperit in cōparatiōe ad eūdē grāmaticū q̄ ad modū pice hūanū eloq̄ū ꝓferētis suoꝝ dictorū (sicut nec stult⁹ nō potēs) est reddere rōnē. Et iō pur⁹ grāmatic⁹ ꝛ logic⁹ nūq̄ vl' raro sūt boni amici. sicut lux pulchra egrotātiū oculis est inimica.

talis scia valde amicabilis
Philosopho logica multū reperitur amica
ꝓ qꝛ vtiliter famulat
Tantum namq̄ ꝑ ei deseruit philosophie
ītellect⁹ practic⁹ doceat ꝓ qꝛ vita spernit
Praxis quid dicat. per eam quoniā mala vitat
mēdacia certe refutat ꝯgnitio vitatis
Falsaq̄ reuera refugit speculatio vera
ordinat scꝫ speculatio aīam intellectū cupiētē
Digerit hec mentem ratione vigere volentem
posset deuiare falsitate defedare
Ne queat errare vel falso se maculare

¶ Hic dicit autor ꝙ ph̄i ꝛ veritatis amatores multū diligūt logicalē sciam cui⁹ hāc dicit eē rōnē qꝛ subseruit ītellectui ad hn̄dū cognitionē toti⁹ naturalis ph̄ie. Diuidit ei intellect⁹ ī practicū q̄ docet bonū opari ꝛ mala vitare. et speculatiuū cui⁹ ē veroꝝ cognitionē acceptare. ꝛ

errorē falsitatis fugere. Et q̄tū ad vtrūq₃ logica est ītellect⁹ directiā q₂ h₃ viā ad pn̄cipia oīu aliarū sciaꝝ ⁊ sic in operabilib⁹ nō deformāt affectū nec in speculabilib⁹ defedat intellectū.

.s. logica tribuit
Ista modū dedit. cui tota scientia credit
capere cū aliis
Sumere discendo quam cum reliquis reprehendo
cognoscunť difficili⁹ scia pariter
Noscuntur peius ars in simul et modus eius
quare interrogeť scia .s. logicā .s. scia imiteť
Cur si queratur. ars istam; quecq₃ sequatur
splendescat logica
Ordine. vexillo fulgescat et ista sub illo
sciam dimittere nequit
Qui logicam suescit postponere discere nescit
logicum parē stulto esse refero
Hunc similem modico non frunito fore dico
medicus sanat inspicit in vltimo
Qui curat primo librū sed visit in ymo
intueť infirmū esse
Conspicit egrotum rediens mortis fore totum
adest in foribus ista deceptio
Mors est in cista. quotiens res luditur ista

¶ Hic dicit q̄ logica tradit modū sciēdi ī acq̄sitōe oīm aliaꝝ sciaꝝ q₂ mod⁹ sciēdi ē p̄ponēd⁹ an̄ actualē acq̄sitōe₃ sciarū. q₂ absurdū ē sil' q̄rē scia₃ ⁊ mod̄ sciēdi. Et iō volēs hēre scia₃ imiteť artis logice p̄cepta q₂ sicut vexillū ē signū victorie ita exn̄s īstruct⁹ ī logica h₃ ī se signū ptā tis ī colligēdo oēs alias scientias hūanit⁹ haberi possibiles. Hec aūt logica ē talis nature q̄ eruditū ī ea sp facit velle studere. sn̄ q̄ si q̄s vellet accedere alias scias phisicas v₃ metaphicas. medico ī expto sil'is ē q̄ p̄rio visitat egrotū volēs ip̄m curare ⁊ postea īspicit libros medicināles. rediēs āt īualuit morb⁹ ⁊ īfirmo īcurabili effecto postulat pecūiā p̄mittēs ei sāītatē asserēs de fi'a recupāde sāītatis dispōe ita q₃ deludēs hoīe₃ Sic ī aliis sciētiis p̄ficē volētes absq₃ logica n̄ p̄ueniūt ad sanitatē p̄fectā ītellect⁹ sicut nec medic⁹ p̄uenit ad sanitatis recupationē.

sc₃ arist. .s. scie dedit modū amicabiliter
Philosophus logice tribuit moderamen amice

·s·logicā implevit inchoauit ꝯtinuauit
Quam consummauit inceperit et mediauit
ꝯposuit pciosas in pīcipio ·i·lib·pdicamētoꝝ
Edidit eximias in primis cathegorias
denario terminat
Sub numero deno causat in ordine pleno
·i·substācia esse q̄ntitas qualitas relatio
Est substans natum fore quantum quale relatum
actio passio qn̄ vbi habitus positio
Tangens passiuū nunc hic retinens positiuum
¶ Hic dicit autor ꝙ logical' scia ē q̄si gubernatrix nō p modū pcipiēt[is]
sʒ famulātis ī ꝯpatōe ad oēs al's scias quā ari·īcepit ꝯtinuauit ꝛ finalit̄
pficiēdo eā cōpleuit·q̄ ī pmis tradidit plucide noticiā decē pdicamēto
rū q̄ sūt sba quātitas q̄litas relatio actio passio qn̄ vbi hit⁹ ꝛ positio.
quinqꝫ ·s·vniuersalib⁹ famulat̄ doctrinis
Quinis porten is horum seruit documentis
ille phs sine q̄b⁹ inscius illi⁹ scie·i·q̄libet·s·est
Porphirius·sine quis ignarus logice quinis
·i·spēs accn̄s differentia
Forma genusqꝫ cadens proprium differreqꝫ cadens
·s·vr̄ia ·i·mōstra platonis doctrinā
Hec sunt portenta platonica per documenta
¶ Hic dicit ꝙ Porphir⁹ tradidit noticiā q̄nqꝫ vniuersaliū q̄ sūt gen⁹
spēs dr̄ntia ꝓpriū ꝛ accn̄s quoꝝ noticia vtilis ē ad hn̄dū pdicamēto
rū noticiā vt pʒ ī pīcipio sui libri sn̄ quoꝝ vniuersaliū cognitōe nihil
pōt sciri ī logica·hec aūt vniuersalia scōʒ Platōis doctrinā sūt mōstra
qꝛ deficiūt a suis pfectōib⁹ qꝛ s̄m ipʒ sūt p se subsistēta: ꝛ ita n̄ pn̄t sigl'ari
b⁹ dare eē nomē ꝛ rōeʒ qd̄ tn̄ s̄m v̄itatē eis ꝯuenit s̄m diffinitionē vni
uersalis·q̄ dr̄ Ul'e ē vnū versū in multis·s·singl'arib⁹ seu inferioribus.
·i·sex ·i·stilo
Principiis senis subtili scemate plenis
poritanus famulari iuuentus
Istis gilbertus est deseruire repertus
illa terra ·i·episcopalis
Anglia natalis sua patria·pontificalis
dignitatis ·s·gilbertū
Culminis ornatū.in quem dedit atqꝫ probatum

fū

¶ Hic dicit q Gilbert⁹ poritan⁹ ꝯposuit libꝝ sex pꝛīcipioꝝ q̄ Petrus hyspan⁹ appellat postp̄dicamēta in sūmulis quoꝝ intelligētia maxīe difficultatis ē ꝑpt̄ debilē entitatē taliū pꝛīcipioꝝ naturis reꝝ ꝯueniē‑tē. Iste aūt Gilbert⁹ fuit anglia nat⁹. q̄ ꝑpter vite sue ꝓbitatē ꝛ doctrine excellētiā ibidē ad pōtificalis stat⁹ dignitatē fuerat exaltatus.

post hec scitatur ille liber
Hinc vt noscatur perihermenias habeatur
scꝫ lib. ꝑiherme. difficilis intellectū ꝯfortat
Qui licet obscurus mentem solidat quasi murus
.i. obscura documēta .i. difficilia
Barbara per verba quia dogmata reddit acerba
.s. v̄ba integra ꝯstruitur
Per que totalis oratio fit logicalis

¶ Dicit q postea Arist. edidit librū ꝑihermeniaꝝ: cui⁹ traditio q̄uis sit ꝑ v̄ba obscura ꝛ difficilia multū tn̄ vtilis ē. qꝛ docet quō orō logicalis q̄ veri vel falsi ē significatiua ex q̄busdā ꝑtib⁹ orōis cōbiari debeat

.i. noua logica statim .i. in quattuoꝛ libꝛis
Ars noua mox sequitur quadrangula que reperitur
.s. noue logice sic dictus
Cuius libꝛorum pꝛimus vult esse pꝛiorum
.s. libꝛi pꝛiorū regula ꝯtinet syllogismi formatio
Sub cuius norma pausat syllogistica forma
forma generalis syllogismi
Simplex et pura. triplex distincta figura
scꝫ libꝛorū appellatus
Alter et ipsorum liber extat posteriorum
demōstrationē facere ꝯgnoscere manifeste
Tu demonstrare poteris quo discere clare
causatiuus
Demonstratiuus syllogismus erit genitiuus
scie .i. debite
Artis perfecte fuerit tibi tradita recte
scꝫ scia demōstratiua
Gaudet hec innatis veris ac immediatis
manifestis .i. a ꝯdicione ꝑticulariū
Pꝛincipijs notis a patris lege remotis
.i. a quib⁹ ꝓduci exigit
A quis causari conclusio vultqꝫ pꝛobari

¶ Hic autor dicit q Arist. edidit nouã logicã q diuidit i qttuor libros pncipales inter quos pm9 oim ẽ liber prioꝝ q tractat de formis sillo gismoꝝ. s. de modis z figuris. q figura distiguit i tria mẽbra. s. i primã scdãz z tciã in qrũ pria mediũ subiicit i vna ppõe z pdicat i alia. et in scda bis pdicat mediũ i tercia vo bis subiicit. vñ9. Pria pri9 mediũ su biicit. p9 pdicat ipm. Altera bis pdicat tcia bis subiicit. Tũc ibi. Altr ipoꝝ. autor dicit q scds liber noue logice vocat liber posterioꝝ trac tãs de sillo demõstratiuo q est generatiu9 scie pcedẽs ex ppriis pri mis imediatis veris z vniuersalib9 pncipiis sepatis a lege ptlclariuz Ex qb9 qdẽ pncipiis pbat z inducit cõclusio de qua est scia.

.i. dyletica vl liber thopicoꝝ muneri9 .i. p9 scias iã dictas letatur

Thopica de donis post hec gaudet rationis

.s. thopice causat efficax

Cuius vi fortis generatur opinio fortis

.i. liber sic dictus

Tandem tractatus fit elenchorum numeratus

.s. libro elẽchoꝝ .i. deceptoria

Cui ratio tota vult esse sophistica nota

.s. rõ apparẽtiã hz dubitat

Que satis apparet per eam sed mens nimis aret

esse aliqd veritatis appetit .s. sophistica

Quam fore quid veri nam plus amat ipsa videri

hoim appetitiua deceptõis

Humane laudis est quesitiuaqz fraudis

intellectui supba venena

Cuius dat vita menti turgens aconita

satis documẽtis terminus

Hec sat doctrinis logice propriis data finis

¶ Hic dicit q liber thopicorũ docet formare rões pbabiles. ex qb9 colligit sillogism9 dyalecticus opinionis generatiu9. Tũc ibi Tandẽ tractat9 dicit q vltim9 ẽ liber elenchorũ q tractat de sillogismo sophi stico deceptionẽ i ipitis causatiuo. Et iõ solũ facit apparere mẽtẽ. q apparẽtia est ei9 finis z nõ scia. quare pmittit mẽtẽ aridã z vacuã solũ fouẽdo mẽtis supbiã Et in hoc finit9 est nũer9 libroꝝ noue logice.

oratoris facundia .s. arist.

Rhetoris ornatus dignos dat ei famulatus

pedisseeq̄ pulchre sicut famulat̄ dn̄e sue
Abra sue belle velut obsequitur domicelle
illi⁹ scie acceptā esse oratoris sciam
Dic logice partem gratam fore rhetoris artem
.s. rhetorica cognoscit veraciter
Que persuadere scit per commu nia vere
.s. rhetorice rhetoꝝ excellentissimus
Cuius erat fautor scribarum summus et autor
triplici illi⁹ scie codice .s. librū
Trino rethorice libro. quem scripsit amice

¶ Hic dicit autor ꝙ rhetorica pedisseq̄ seu ancilla ē sequēs logicā scientiā sicut pedisseq̄ seu ancilla seq̄t̄ suā domicellā Et ipa rethorica hȝ veritatē hoīb⁹ ꝑsuadere ꝑ cōia ꝛ vera pn̄cipia ad alliciēdū ipos vt postulata cōsentiāt Cui⁹ rethorice scie p̄cipu⁹ autor fuit Arist. de qua ꝯscripsit tres elegantissimos libros

.i. scia .i. oratoꝝ .i. logice scie
Ars ꝗ poetarum doctrinarum variarum
.i. finis .i. infim⁹ .s. terminus
Terminus est ymus. vltra quem non magis ymus
.s. scia poetarū
Utitur hec signis exemplis se quoqꝫ dignis
aliqđ ꝯmēdādū gestū vilipendendum
Ad quod laudandum factum vel vituperandum
quare .s. poesi difficilis
Fabula cur rara sibi non extat vel amara
.s. fabula multociens
Non fieret sine qua ratio persepuis equa
augmētū p̄bet doctrinā
Nostro fomentum dat ei scribe documentum
.s. poesim ꝯposuit .i. duob⁹ codicib⁹ ornauit
Hanc qui tractauit binisqꝫ libris decorauit

¶ Hic dīt autor ꝙ poesis ē finis logice sciē. sicut dīt trāslator poetrie arist. in ꝓlogo eiusdē. Gaudeāt viri studiosi se ꝯplementū logice inuenisse. Hec aūt poetica scia vtit̄ signis ꝛ ꝯueniētib⁹ exēplis ad laudandū vel vituperādū aliqđ factū q̄ ipsius poesis finis ē scđm quā poesiȝ cōueniētes laudādi vel vituperādi pn̄t capi orōes. q̄b⁹ ꝓcedit ī effectū quā Arist. tradit in duobus libris sue poetrie

scie diuisio
Instrumentalis est artis sectio talis
speculatiua practica .i.philosophia
Altera theorica praxisque scit esse sophia
.i.naturalis metaphisica tres scie
Phisica diuina mathematica numina trina
.i.in quibus donata .i.scia speculatiua
In quis dotata remanet speculatio grata.

¶ Hic autor artē seu sciētiā (qua vtimur tanq̄ instro intellect⁹.quo vadit in actū itelligēdi) diuidit dicēs.scia ꝑ alia ē speculatiua.alia vo pratica.Speculatiue scie finis est scire.praxis vo operari finaliter.Sub speculatiue scie notitia cadūt phisica seu naturalis philosophia.z metaphisica q̄ dr pma philosophia.z mathematica tractās de quātitate ꝯtinua vel discreta.in quib⁹ aīa dulcit fouet in actu speculādi.

naturaliū rerū cognoscibilia rōabiliter
Phisica nature sibi prestat fulgida iure
.s.phisice
Ens bene cui notum vult esse mobile totum
.s.phisice magr dat optima fercula
Noster cui scriba predet carissima liba
.i.libris plurib⁹ docētur .s.scholarib⁹
Cartallis multis que presentantur amicis
.i.liber phisicoꝝ ornatus
Phisicus auditus forti ratione politus
animū generalib⁹ cognoscētē
Principijs mentem cōmunibus esse scientem
.s.principia plene diffinit
Nature prestat. que perfecte manifestat
.s.liber phisicoꝝ docet sine termīo durari
Hic motum spere tradit sine fine manere
.s.motū inquirit .i.primus motor
Per quem rimatur causa. que prima vocatur
.s.prime cause nō pōt .i.virtus cognita
Cuius finita nequit esse potentia scita

¶ Hic dicit q̄ naturalis phia docet de pulchritudine seu dispōne reꝝ naturaliū rōabilit.Cui⁹ naturał phie pmi libri.s.phisicoꝝ subiectū ē corp⁹ moblē scdz Alb.vł ēs moblē scdz sctm tho.tanq̄ aliqd i hac scia

p̄mo motū. in q̄ de͛minās coꝛōa nature q̄ sunt tāq̄ optīa liba .i. itelli gere volētib⁹ dulcia. descēdēs postea ad specialioꝛa q̄ describit ī diuer sis libꝛis natural' phie. Tūc ibi (Phisic⁹ auditus) Autoꝛ dicit q̄ liber phisicoꝝ vocat̄ liber de phisico auditu. & h̄ ꝓpt̄ duplicē cām. Pꝛīa qꝛ iste liber ꝯscript⁹ ē ī cōi scholariū audiētia sub aristo. Scōa qꝛ ī h̄ libꝛo tractat̄ de coīoꝛib⁹ & gn̄alioꝛib⁹ nature p̄ncipiis. q̄ n̄ ꝑcipiūt̄ alio sēsu q̄ sensu audit⁹. Tractat em̄ ille liber de p̄ncipiis reꝝ naturaliū: de na tura: de causis: de motu: de īfinito: de loco: de tꝛe: de vacuo: de ꝑtib⁹ subiectiuis & ītegralib⁹ mot⁹: & de eoꝝ dē adiuicē ꝯpatōe. int̄ q̄s mot⁹ finalit̄ ꝯcludit vnū eē motū ꝑpetuū: & vnū ꝑpetuū moꝛtē: cui⁹ potētia est infinita & īfatigabilis: sine magnitudine semꝑ mouēs.

.i. libꝛū de celo ꝑ locū ꝯtrariū
Celi tractatum dicens per vbi variatum
docere plene diuidere
Tradere perfecte poteris quod scindere recte
.i. in quatuoꝛ elemēta stellis oꝛnatā
In rem terenam simul et rem sidere plenam
.s. liber
Celi naturam docet iste poliq̄ figuram

¶ Hic autoꝛ ponit illa de q̄bus Arist. tractat in libꝛo de celo & mūdo dicēs q̄ ibi tractat de coꝛpe mobili ad vbi: qd̄ diuidit̄. qꝛ q̄dā sūt coꝛpa terrestria: q̄ sunt sub celo exn̄tia: sicut q̄tuoꝛ elemēta vt ignis aer aqua terra. & ex his ꝯposita. q̄dā sūt celestia q̄ sūt vndecim. celū empyrreū īmobile/p̄mū mobile/spera nona/celū stellatū/spera saturni/spera io uis/spera martis/spera solis/spera veneris/spera mercurii/ & spera lu ne. Et de motu & figura ipsi⁹ celi tractat Aristoteles in scōo libꝛo. Et finaliter ꝯcludit determinādo de locis elemētoꝝ in quarto.

scire multa liber .i. de generatōe
Nosce facit plura tractatus de genitura
.s. illoꝝ .s. coꝛpus regulā
Vertitur ad foꝛmam per quoꝛum mobile noꝛmam
.s. foꝛmam
Per quam mutatur coꝛrumpitur et generatur

¶ Hic dicit autoꝛ q̄ arist. ī libꝛo de gn̄atōe tractat de mobili ad foꝛmā scōꝫ cui⁹ mutationē res dr̄ gn̄ari vl' coꝛrūpi. & de illaꝝ mutationū sub iecto qd̄ ē mat̄ia p̄ma seu yle. qd̄ ē subiectū gn̄atōis & mō q̄dā oīꝫ aliaꝝ trāsmutationū. vt ibidē dicit Aristoteles. Et de mixtoꝝ & elemētoꝝ trāsmutatōe. & de causis ꝑpetuitatis generatōis & coꝛruptionis.

·s·libro scia habetur
In metheororum speculatio traditur horum:
spēs in tali elemento
Quorum natura generatur in aere pura
vides gñata antris
Uel que concernis ex terre nata cauernis
aliqua ɔponā
Quorum sunt quedam que tunc ex talibus edam
·i·cometa ·i·volans
Lactea comata· vel stella per aera lata
impssio ignita mare crescens
Ignis nix grando pontus turgens aliquando
hiatus fulmine ventus
Ros nebule scatus tonitrus cum fulmine flatus
·i·terremotus circul⁹ lune ·i.yris
Motus terrenus halo simul arcus amenus
appetat scire aliquis
Talia cum reliquis cupiat cognoscere si quis
cordis operā det doctrinis
Libri vi mentis vacet istius documentis

¶ Cōsequēter dicit: ꝙ in libro metheoroꝝ Aristo· determiat de illis impressionibus que generātur in aere· et de illis que generātur in cauernis terre· vt sunt cometa stella ardens· ignita impressio· nix· grādo tumor maris/ ros/nebula tonitrus/fulmen/ vēt⁹/terremot⁹/halo qui est circul⁹ lune circūdās ipm ī signū future pluuie galaxia: et est lactea via: que per modū vie in celo ex multitudine stellaꝝ sic apparet· que secūdum vulgares dicitur via ad sanctum Jacobum Quorum naturam si quis velit perfectius cognoscere perlegat librum metheororum: et eius cōmentatores·

mineraliū ·iuersarū
Arsqꝫ minerarum doctrix extat variarum

Rerum mixtarum que dote carent animarum

Ista dant vallum· sal· sulphur· petra· metallum
aristoteles esse
Noster scriba parum cuius fecit fore clarum·

¶ Hic docet q noster scriba Aristo. etiā determinat de mineralibus que sunt q̄dā mixta ex elemētis ꝛ inaīata. Et sunt in quadruplici differētia. vt sunt sal/sulphur/lapis/metallū: et dicūt mineralia a mīera que est q̄dā materia terre: de qua ista mineralia fluūt.

tribuēs doctrinas phisice
Librorum sextus dans dogmata phisica textus
manifestās illi⁹ forme essentiā abūdāter
Declarans anime naturam ponit opime
diffinitio illi⁹ materie forma
Terminus est factus anime bene corporis actus
.s.rei
Primus viuentis ac instrumenta tenentis
fouemur vtimur
Nos quo nutrimur motu sensuq; potimur
triplici letat vetera
Hec specie trina gaudet per dicta vetrina
.s.pot̄ia nutritiua illa pot̄ia regitur
Nutrit et armatur sensu ratione iuuatur
.s.nutritiua sensitiua
Plantis primo datur. pecudiq; sequens sociatur
.s.rōnalis inspiciat
Tertia debetur homini. qui cuncta tenetur
.s.libro de aīa oīa
Isti coniuncta dic esse volumina cuncta
cognita aīaꝝ
Ex quibus est nota viuentis passio tota

¶ Hic dicit q sextus in ordine libroꝝ natural' phie est liber de aīa q̄ tractādo de aīa declarat p̄mo eius naturā diffinitiue. dicēs q aīa ē pn cipiū quo viuim⁹ sentim⁹: mouemur scd̄m locū: ꝛ ītelligim⁹. Ex quo eliciūtur grad⁹ vite.q̄ sunt vegetatiuū sensitiuū.motiuū scd̄z locū.ꝛ intellectiuū.Cui⁹ sūt tres spēs scd̄z sentētias antiquoꝝ doctoꝝ. quarū p̄ma ē aīa vegetatiua.scd̄a sēsitiua. tertia ē ītellectiua. p̄ma ꝯuenit plā tis.scd̄a ꝯuenit bestiis.tertia hoīb⁹ tm̄. p quā quodāmō sibi possibil' ē oīz rerū cognitio natural'. Tūc ibi (Isti ꝯiūcta) dicit q oēs libri i q̄b⁹ deteriāt de passionib⁹ aīalis. siue toti⁹ aīalis. siue aīe siue corpis sunt isti libro ꝯiūgēdi. vt sunt libri de sensu ꝛ sensato. de memoria ꝛ reminiscētia. ꝛ ceteroꝝ libroꝝ: quos philosophi parua naturalia appellāt.

accepti
Entis sunt grati libri post hec animati

Cui plantis nomen animalis donat et omen
ↄsummatā talis scīa terminū
Et sic completam sortitur phisica metham
illi⁹ gētis splendida
Noster aristoteles grecorum fulgida proles
nisi philosophia cognita
Hic ni vixisset phisis male nota fuisset.

¶ Hic dicit autor ꝙ post determinationē librorum prius recitatorum sequit̄ liber de vegetabilib⁹ et plantis et aīalib⁹. in q̄b⁹ naturas diuersarum arborum et multorum aīaliū satis mirabiles (vt posset patere intuētib⁹) pulchre describit noster Aristoteles. qui ortū sue natiuitatis habuit a grecis. In quo autor ↄmēdare intēdit Aristotelē in sua sapiētia. quia ex eo ꝙ a sapiētibus natus est oīno sapiens dicit̄. quia didicit ab illis mores et prudentū ↄsilia. Et ꝓpterea si Aristoteles nō vixisset: naturalis phie notitia a nullo eēt ꝑfecte tradita: sicut ab ipso nobis docta ē. In quo ↄcludit̄ eū fuisse oīm philosophorum sapientissimū.

methaphisica supme
Ars diuina satis summe comes est bonitatis
tribuit
Entis naturam. que dat cognoscere puram
scīa inq̄rit dīna
Ista theoria vestigat culmina diija
.s.reb⁹ est cognitio
Cui de diuinis extat speculatio finis
secretario aristotelē
Ars pro summista nostrum scribam tenet ista
sciam pulcris splēdere lil ɔis
Ipsam qui bellis fecit clarere libellis
libris mathematicā scīa latens
In quibus est multa mathesis doctrina sepulta
.s.mathematica cognoscit̄ inuenitur
Que velut scitur. imperfecte reperitur
quare priuata
Ad nos translata libris cur est viduata

aristotel' celsitudinē sciuit virtutis
Nostri doctoris culmen qui nouit honoris

¶ Hic dicit autor nr̄ ꝙ scīa dīna vel metaphisical' (q̄ ē sūma īter ceťas scias) tractat de ente ī q̄ztū ens. ⁊ de ei⁹ ꝓprietatib⁹. q̄ sūt vnū. verū. bonū ⁊c. Et ēt loqͣ de reb⁹ dīnis .s. de p̄ma cā vniuersalissima. q̄ ē de⁹ et ēt de ipis ītelligētiis. ad q̄s se hꝫ ocl's nr̄e ītelligētie (vt dr̄ scōo metaphisice) sicut ocl'us noctue ad lucē solis. In q̄b⁹ libris ēt de reb⁹ mathematicalib⁹ tractat. p̄cipue ī octauo. q̄ mathematicalis scīa īpfecte nobis est tradita. ex eo qꝛ libri aristotel' tractātes de illis reb⁹ ad nos nō deuenerūt. vel saltē impfecte. vt pꝫ ī illoꝝ libroꝝ ꝓcessibus.

solū qualitate scire q̄ztitatem
Ista docet tantum sine quali cognoscere quantum
siderū ornata
Terre mensura stellarum pulchra figura

Regula formandi modulos. ratio numerandi
intrinsecas
Hinc dant internas partes seu dona quaternas.

¶ Hic autor noster manifestat de q̄b⁹ mathematical' scīētia docet. dicēs ꝙ illa ars solūmō docet naturā quātitatis scōm ꝙ sepata est a qualitatib⁹ sensibilib⁹. Nā geometria docet artē mēsurādi terrā Astronomia vero docet naturā astroꝝ. Musica vero docet modulationem in cātu: queadmodū arismetrica rationē numerādi. Et tantū de sciētiis speculatiuis Aristotel'. Sequitͬ nūc de practicis scientiis Aristotelis iuxta diuisionē prius premissam.

practica etiam
Actiuam praxis vehit actiuam simul axis
factiua operādi cū manu scias
Prima suas partes manuales continet artes
artib⁹ excelsa declarat scientia
De quibus eximia nil tractat philosophia
.s. vsum. cognoscūtur
Usu funguntur: per quem plus arte sciuntur

¶ Hic ꝯñr autor pōit diuisionē practicarū sciaꝝ ipi⁹ Ari. Cui⁹ rō ordinis est qꝛ pfectiora sūt priora. ꝫ speculatiua scia ē pfectior q̄z practica. ꝙ͛ prius de illa ⁊ ei⁹ mēbris deteriauit. Diuidit aūt praxim in practicā actiuā et factiuā Actiua est de reb⁹ agilib⁹ ⁊ talib⁹ operationibus in q̄b⁹ ꝓprie nō relinquitͬ aliqua res opata. Sed factiua est de reb⁹ fa

ctibilibus. q̄ sunt res ad extra facte. cuius ptes sunt artes manuales et ꝯphēdunt i hoc vsu. Lana nem⁹ miles nauigatio rus medicina ꝛc. de q̄b⁹ ptib⁹ phia nichil tractat. eo ꝙ taliū notitia poti⁹ habet p vsum q̄ꝫ p artē: nā eo ꝙ sunt p ꝯsuetudinē facillime. sciaꝝ traditio nō est necessaria. eo ꝙ ars scōm philosophū est circa difficillima.

scꝫ actiua moralis phia acq̄rere
Altera cognoscit quicquid mos prendere possit
vocata
Quare moralis est dicta scientia talis

Nam vel perfecte docet vllum viuere recte
triplex valuerit ꝯgnita
Esse tripertita tibi que poterit fore scita
disponitur familia regitur
Uel dispensatur per eam domus et moderatur
cōem ppl'm
Aut inter ciues proprios per eam bene viues
ethicoꝝ yconomicā politiā
Ethis habet primam. domus altera. sed polis unam
p̄dicta cōpilata
Omnia prefata libris sunt condecorata
aristotel' sapiētis instructoris laudati
Nostri cordati monitoris in arte probati

¶ Hic dicit autor ꝙ altera ps ipius practice sciētie. s. actiua tractat de regimine ꝛ virtutib⁹ moralib⁹ hoīm. ideo dicta est moralis philosophia. Ista aūt moralis philosophia diuidit in tres ptes. s. i ethicā/ yconomicā/ ꝛ politicā. Uñ ethica docet de regimine vni⁹ hoīs scōm se. ꝛ iō illi⁹ subiectū ponit homo felicitabil'. Sed yconomica docet de dispēsatōe seu gubernatōe domus ꝛ familie. Politica vero docet de gubernatiōe multitudinis seu ciuitatis. ič dr a polis qd̄ est pluralitas: et ycos sciētia. quasi scia tractans de regimine pluriū.

ꝯgnoscitur inuenitur
Per talem scitur quo felix quis repetitur
dicere modica diligere
De quo tractare nunc pauca videbor amare
sciūtur cupere
Entis cuncta bonum noscuntur gliscere donum

scientiis vtitur
In disciplinis fruitur cum nomine finis
finis inuestigatur habeatur
Qui si queratur: vt propter se teneatur
alicui⁹ alteri⁹
Et non vllius ob causam finis alius
vltimus beat⁹ esse
Ipse supremus erit quo felix quis fore querit
nouissima ex̄ns felicitas
Ultima mortalis ens prosperitas animalis
.s.carnis beatitudinē
Esse voluptatem predictam felicitatem
ph̄i retulerūt veraciter
Quidam dixere. quod falsum dicito vere
ꝑ q̄ꝛ nichil
Nancꝫ voluptatis nil humane probitatis
hō plane aīaliū brutoꝝ
Uir sapit expresse. sed et hoc pecudum dicit esse

Dictus vero status homini manet appropriatus
¶ Hic dicit ꝙ ꝑ ph̄iam mortalis homo efficit̄ beatus: de quo autor in p̄nti libello paꝝ intēdit tractare. Docet eñ ethica ꝙ oīa bonū appetūt. Et hoc ꝓbat īductiue in disciplinis ꝛ sciētiis. q̄ sunt gratia alicui⁹ finis. sed finis ꝛ bonū coincidūt. Et est duplex finis. s. finis ꝓpter se nō in aliū ordinatus. vt felicitas. Et alius est finis in aliū ordinatus. sicut sedere ad q̄etē aīal'. ꝛ quies aīal' ad fortificationē viriū naturaliū. et ꝑ illū finē null⁹ p̄t fieri beat⁹. sꝫ ꝑ p̄mū finē (q̄ nōē alteri⁹ gratia) hō reddit̄ felix ꝛ ideo ille est vltim⁹ finis. Tūc ibi (Ultīa mortal') recitat quorūdā opinionē. q̄ dixerūt vltimā hoīs felicitatē ꝛ sūmū bonū esse voluptatē corpalē. Sed hoc reprobat dicēs: ꝙ felicitas est solū bonū ꝯueniēs creature ītellectuali. sꝫ voluptas corpal' ꝯueniēs est hoīb⁹ ꝛ brutis. ergo illa nō p̄t eē sūmū bonū. Et hec ꝓpterea nō noīat' scōm veritatē aliq̄ bonū hoīs. sed potius vitiū tollēs virtutem.

nitor
Nec dicetur honor. quod sic ostendere conor
honorās honorata hꝫ
Plus decorans floris decorata gestat honoris

 40

Sed bona summa dato cuicunqꝫ beatificato
foze felicitatē
Propter virtutem hanc dicimus esse salutem
vltimi
Quod summi boni non conueniet rationi
foze assero
Non tamen esse statum virtutem dico beatum
nichil qꝛ malū habere felicitatis
Nil quoniam triste comprehendere vult status iste
dicit virtutis
Tristis sepe status fertur nostre probitatis

¶ Hic dicit autoꝛ qꝛ sūmū bonū nō ꝯsistit in honoꝛib⁹. Cui⁹ prima est illa rō. qꝛ felicitas dꝫ esse in illo cui⁹ est tāqꝫ accidēs in subiecto. sꝫ honoꝛ nō est in honoꝛato: sed in honoꝛāte: ergo sūmū bonū nō ꝯsistit in honoꝛib⁹. Scđa rō quā ponit ibi (Propter virtutē) est ista: qꝛ sūmū bonū ex quo est vltim⁹ finis q̄rit ꝓpt se: sed honoꝛ nō est ꝓpt se. imo scđꝫ boetiū est gr̄a v̄tutis. ergo nō est sūmū bonū. Tertiā rationē ponit ibi (Nō tñ statū) qꝛ status felicitatis debet esse sine tristitia. ex quo felicitas est stat⁹ oīm bonoꝝ aggregatōe ꝑfect⁹. sed cū honoꝛib⁹ sunt mixte multe tristitie. ergo in illo nō ꝯsistit hoīs felicitas. qđ ad longū declarat Boetius in tertio de consolatione.

vltimi ꝑstat denarii
Nec finis summi foꝛmam dat gratia nummi
accessus multotiēs
Ipsius aduentus quia sepius est violentus
violētia supꝛeme domo
Vlisqꝫ caret sede summe bonitatis in ede

¶ Hic autoꝛ ꝓbat felicitatē nō cōsistere in diuitiis. cui⁹ talē assignat rōnē: qꝛ nulli⁹ pōt violēter fieri beat⁹. sꝫ aliq̄s pōt fieri diues violēter. Etiā sūmū bonū est quo quis adepto nichil vlteri⁹ desiderare queat. sed appetit⁹ habēdi diuitias in infinitū crescit Etiā adepta beatitudo amitti nō pōt. sed diuitie possunt finaliter amitti.

summū bonū illi⁹ pħi
Rerum summa dea nec erit platonis idea
esse oīm reꝝ
Que foꝛe cunctoꝛum ratio queat vna bonoꝛum

cognosci non valet
Nam ratio sciri nequit aut plene reperiri

Hic reprobat opinionē platonis dicēs. q summū bonū nō potest esse ydea boni cōis oibus bonis. sicut plato posuit. qz oim bonorū tāta est diuersitas q vnū cōe habere nō pñt. quā opinionē Aristo. multipliciter reprobat primo ethicorum.

supreme btitudinis
Actio virtutis summe dat dona salutis

Perfecta vita si manserit ipsa petita
tps vnale vna tribuit auis
Uer veluti mundo non vnica donat yrundo
manifeste valeat beatificare
Sic neqz te clare poterit breuis hora beare
dicatur duplicatur
Si bene scindatur virtus merito geminatur

Hic dicit q actiones virtutū sunt cā salutis. si pseuerauerint tales virtutē operādo vsqz ad finē vite hoīs. Nā vnius virtutis actus non facit hoīem virtuosum. sicut postqz vnica cōparuerit yrūdo nōdū est signū verū tpis vernalis. et sic breue tēpus virtuose operādi nō facit virtuosum. sed virtutes augmētant p cōtinuā virtutū opationē.

Est quis moralis virtus vel spiritualis
studio talis virtus
Sub pirgo moris prudentia culmen honoris
pollitia felicitate
Obseruat late ciuili prosperitate
superbientē
Summe prudentem quapropter dico tumentem
sapiētie
In regno mentis habitus regnat sapientis
speculatiua felicitate diua
Contemplatiua cur prosperitateqz diua
beat⁹ dicit principatur
Felix narratur sapientia cui dominatur
beat⁹ illa scia
Est felix socia cui constat philosophia

phia lucide
Que nos preclare nouit dijs assimilare

Artibus ornatum dic esse deo simulatum
cognosci
Hec se tota quia cerni dat philosophia

Hoc opus ergo pie speculari est philosophie
¶ Hic dicit autor noster q prudentia est virtus moralis et inter oēs illas tenet culmē honoris. hoc est q omniū moraliū virtutum princi palissima et conseruat prudentē in summa felicitate. Etiā ipsa sapien tia gubernās regnū aīe facit hominē felicē secundū vitā cōtēplatiuā in qua dñiū obtinet habitus sapīe cui⁹ socia fertur eē ipa phia q facit hoīem deo assimilari. vt inquit seneca ad lucillū dicēs hoc mihi phia promittit vt me parem deo faciat.
beatus ornatus
Felix iste status vult esse bonis decoratus
operatrix
Quorum fortuna dominatrix permanet vna
beatitudo desiderat
Ciuilis vere bona plurima querit habere
facta aperta
Uirtutum gesta per que fiunt manifesta
nisi pecuniosus hilaris abscōdit magnanim⁹
Ni sit nummosus. largus latet ac animosus
summus intellectus
Non erit absq bonis status excellens rationis

Per se natura studij nescit sua iura
cibo sanitate indiget vestitu
Corpore cum victu sano sed eget vel amictu
magis
Sed plus sub primo laudet q̄ sub lare diuo
perit
Turbine multorum marcescit namq bonorum
principibus
Terre siue maris dominis si non simularis

·s·vite tue felix
Non minus inde status poterit tuus esse beatus
supplemētū ·s·aristote· ·i·doctrina
Hoc complementum nostri scribe documentum
specialiter adeptū dicit ·s·aristotele cōplemētū
Precipue nactum fertur ab eoq̧ peractum

¶ Hic dicit ꝙ status felicitatis vult eē decorat⁹ talsb⁹ bonis·q̄ cadūt sub dn̄io ipius fortune· Et pcipue status felicitatis ciuilis reqrit talia bona·p quoꝝ bonoꝝ dispēsationē debitā act⁹ virtutū maifestāt·q: si nō hz nūmos nō pōt hēre vsū virtutis magnificētie: nec stat⁹ rōis ī cōtēplādo ꝛ gubernādo pōt eē pfect⁹ iñ istis bōis q̄ respiciūt hoīem vt ē cib⁹ ad sanitatē corpis necius·ꝛ ēt vestes quorū primū tñ ē magis necessariū·p quorū bonoꝝ amissionē honor hoīs marcessit q: nō ē simi tudinē gerēs cū pncipib⁹ dominātibus super mare ꝛ terrā ,pncias et dominia pōt tñ esse absq̧ illis status virtutū aīe secūdū quā qs contēplatur deū·in quo ē toti⁹ phie finale ɔplemētū

cōposuerat secreta ·s·aristoteles
Scripserat occulta tamen ipse volumina multa
secretis scientiis ·s·volumina
Artibus occultis fuerant que prestita multis
scia alchimistica ·i·ars diuinatoria
Sunt velut alchimia medicina scientia diua
·s·scie diuinādi
Diuinatores cuius sapiunt bene mores
scie astronomice fecit libros ·s·librorū
Artib⁹ astrorū dedit atq̧ volumina quorum
lectura nō ostēdit inuenitur
Copia subtrahitur nobis·quia non reperitur

¶ Hic dicit ꝙ Arist·scripsit multos libros ꝛ tractat⁹ q̄ nō venerūt ad nrām noticiā p trāslatores libroꝝ. Arist·sicut sūt quidā libri de occultis reb⁹ tractātes sicut de pstigiis ꝛ diuinatōib⁹·de medicīa·de theologia seu dīna scia cui⁹ imitatores ꝛ discipuli sūt bene ī talib⁹ expti·ꝛ etiā de astris edidit volumīa quoꝝ noticia apō latinos nō habet·

scia ·s·arist· splendere
Hec erat ars vere simul hunc virtute nitere
firmauit fundamentum
Fixit namq̧ viam totam per philosophiam

est inuētus plenus
Extat compertus omni virtute refertus
.s.aristoteles supreme
Comparat eterne qui dum viteq3 supreme
naturalē
Uitam nature proprie breuiter periture
fit firmus non formidans
Efficitur fortis non curans vincula mortis
ꝯsiderat diuersis
Cum videt in rebus varijs nec non speciebus
regulā capere
Justicie normam: talem vult prendere formam
.s.formā .s.hō
Per quam felici iustus queat omne dici
delitias estimat ineptias
Quando voluptates videt has putat improbitates
q̄re statim mūdus luxuriā supbiam
Cur mox sit castus luxus vitet quoq3 fastus
liberalis .s.bonū supremū
Et largus minimū negat esse bonum quoq3 summū
certe falsitatib9
Semper reuera falsis prefert. quia vera
est verax supremus
Extat veridicus q3 bonorum summus amicus
esse sapientē rectū
Et fore prudentem planum satis est sapientem
.s.virtuti
Uirtus moralis est omnis. cui socialis
sapiētis letū tale
Philosophi veri mors talis debet haberi
sapiens .s.phm visitauit
Philosophus si sit. quem non hec gratia visit
.i.plus q̄ dici pt assimilatur
Plus q̄3 dicatur homo monstro consimilatur
curius .s.monstro
Ordo nature solet esse cui male cure

doctor sicut scientiis
Iste magister vti super omnes artibus vti
plene supare potuit
Perfecte sciuit. omnes sic vincere quiuit
apice donātis
Culmine virtutis dantis bona cuncta salutis

¶ Hic autor dicit q sicut aristoteles habuit plēitudinē phisicaꝝ sciarū ac oīꝫ aliaꝝ artiū. q̄s in scriptis posteris suis reliq̄t. ita etiā habuit virtutū copiā. p q̄s cōparat vitā nature ad vitā eternā. qꝛ vita eterna in scl'a scl'oꝝ est duratura vita aūt nature momētanea. ꝛ si intēdū ad aliqd tps durat hoc tñ est in multis picul'. post q̄ tādē necessario deficit. qꝛ oē gñabile est corruptibile. qd ex deteriatōe potētie ad maximū tādē corrūpit'. ꝑpter cui⁹ vite meritū mors naturalis. nō est timēda qꝛ ī reb⁹ mutabilib⁹ ꝛ reꝝ specieb⁹ sub vsu hoīs cadētib⁹ ē ꝯphēdēda norma iusticie: p quā vnicuiq3 qd suū est reddit'. Uir eñ iustus voluptates tpales refutat sceleratas. q̄re carnis luxuriā vitat tanq̄ inimicā. Etiā larg⁹ qꝛ in dispēsando pecuniā nō credit in ea esse sūmi boni rōnē. Sꝫ p rōnē discreticis hō prudēs v̓a bona semp falsis p̄fert. hec aūt prudētia est oīꝫ moraliū v̓tutū p̄ncipalissima dirigēs oīꝫ aliaꝝ v̓tutū act⁹ et opatōes ī suos fines debitos. q̄ cuilibet pħo dr eē necessaria. qm̄ sine prudētia pħs mōstro ꝯparat' qd causat' ex eo qꝛ cadit extra nature frequētē ordinationē. Sꝫ qꝛ aristoteles hāc prudentiā cū ceteris v̓tutib⁹ habuit. ergo nō mōstro sꝫ deo poti⁹ ꝯparari debuit. qui notitiā recte viuēdi cū scriptis suis posteris tradidit pfecte. p quā eternā salutem adipisci valeant recte in spiritu ambulantes.

.s. aristotelis desideres videre
Cuius virtutum cupias si cernere scutum
respice documētū pctōꝝ optimā medelā
Conspice doctrinam scelerum summā medicinam
animus sine arte illius viri
Pectus alexandri magni fi. ie dote meandri
.s. dote muniuit alexandrum
Qua satis armauit. ipsum que sola beauit
dotibus .s. alexandri
Sicq3 bonis animus donis fuit eius opimus
scia virtutū .s. noīm
Ars simul et morum probitas sunt nomina. quorū

mētionē declarādo sua opera
Non faciam festa describendo sua gesta
nichil diligentiā dilexit
Nil quia curauit. studium tantum sed amauit
.s.aristotelis ꝯmoto
Ipsius toto studij cur ordine moto
fulget copia
Claret gestorum maiorum summa suorum
dicta
Sufficiant ista de vita eius repetita

¶ Hic autor ꝓbat qꝺ supꝰ dctm̄ est de Aristotele. scꝫ ꝙ alios docuit prudētiā. qꝛ docuit Alexādrū magnū ī tāta prudētia vt paucis ānis totū mūdū sibi subīceret. Ex q̄ īfert ꝙ aristotl'es fuit abudās ī sciētiis ⁊ v̄tutibꝰ ac moribus. De cuiꝰ gestis ce̅tis h̄ autor nichil dicit: qꝛ pauca (eo ꝙ studio vehemēter adhesit) fuerūt. q̄ de eiꝰ vita dicta sufficiāt.

post p̄dicta sint manifesta
Hinc de morte sua quedam fiant tibi scita
.s.aristoteles infirmitatis grauedine premi
Qui dum languoris cepisset mole grauari
mortis plagā nactus tristis
Unde fuit leti post vulnus adeptus amari
visitare accesserūt .s.aristotelē phi
Uisere venerunt ipsum cuncti sapientes
cognoscere sue īfirmitatis valde desiderātes
Scire sui morbi causam multum cupientes
.s.aristotelē macilētia pene
Quem nimis affectum macie pre mole doloris
tenentem inuenerūt .s.pomi
Pomum seruantem repererunt. cuius odoris
.s.aristoteli prebuit iuuamē sentire
Uirtus ei modicum tribuit releuamen habere
incepit phos accedētes cernere
Cepit vt hos ad se venientes ipse videre
.s.phis .s.aristotele instāter
His optata salus ab eo fuit immediate.
.s.phi cito dixerūt verba accepte
Talia qui subito retulerunt verbula grate

o aristoteles infirmatū
Vidimus o doctor postq̄ꝫ te debilitatum
noster anim⁹ tristitia ꝛ turbatum
Nostrum cor fuerat mestu multo cruciatum
videmus adeptū .s. pene tue
Sed ꝙ videmus nunc te nactum releuamen
magnū aīe nostre tribuit ꝯsolationē
Ingens spiritui nostro donat medicamen
.s. vba phs attenta intellexit cito
Hec vt aristoteles vigili bibit aure repente
retulit despate
Subridens dixit. vestra diffidite mente
gaudeā amore .s. tpalis
Qꝛ leter proprie nunc spe vite retinende
ꝑqꝛ leti violētia rapiar abhorrēde
Nam scio ꝙ mortis vi iam capiar metuende
retento in manu leuamē sentirē
Et nisi contento palma pomo releuarer
.i. ꝓculdubio mortis telis deuincerer
Semoto dubio leti iaculis superarer
gaudeo corpis pōdere priuabor
Letificor. sed ego ꝙ carnis mole carebo
.s. carne destructa .i. eterne vite impetrabo
Qua rupta dona vite melioris habebo

¶ Ista est ps vltīa. in qua autor deteriat de mō mortis magistri Aristotelis. dicēs ꝙ q̄dā manifestabo vobis de ei⁹ morte. qꝛ postq̄ꝫ arist. incepit īfirmari cecidit in letale vulnus. a quo ꝑ nullā medicinā curari potuit. Qō postq̄ꝫ phi ꝛ sapiētes audierūt. ad ipm Aristotelē accesserūt interrogātes eū de sui morbi origine. ꝑ quē ipse Aristoteles valde macer fact⁹ fuerat ex nimia ꝑenalitate ipsi⁹. Illis itaqꝫ phis accedētib⁹ Aristoteles habuit pomū in manu sua. cui⁹ odor mitigauit penā ipsi⁹ intātū ꝙ īcepit illoꝝ phoꝝ pn̄tiā ꝯsiderare. quos statim visos affectuose salutauit. Qui respōderūt Aristoteli dicentes se multū tristes eē ꝓpt̄ ei⁹ morbū (quē tn̄ cū viderint aliq̄lit̄ relaxatū) gauisi sunt Quib⁹ ita dixit Aristoteles. ꝙ vim mortis euadere nō possum q̄ꝫuis pena mea ꝑ pomū ī manu reseruatū ē mitigata. tn̄ pestifera mors sine dubio me appꝛhēdet. Sed hoc solamē michi supest. ꝙ aīa mea separa

bit ab illa corruptibili carne bestialiter ↄtra spiritū semp pugnante. q̄ corpore eruta melioris vite munera ⁊ donationes participabit.
.s.p̄dicta cui n̄ erat symon .i.ph̄oꝝ
Post hec vnus ei respondet sic sapientum
paratū oī tp̄e tua doctrina
Presto tuum semper fuerat nobis documentum
doce .s.discipulos sciam intelligamus
Instrue nos talem doctrinam q̄ capiamus
.s.doctrinā mortis non paueamus
Per quam morte tua leti vim non timeamus
ↄsolationē nostra aīa habebit
Per quod solamen nostrum cor grande tenebit
more ↄsueto dolebit
Atq; minus solito propria de morte tedebit
¶ Hic dicit q̄ vn⁹ de istis sapiētib⁹ ⁊ ph̄is cui nomē erat symon dixit ad Aristo. magistrū suū. ex quo doctrina tua semp fuit nobis parata. rogo des nobis doctrinā q̄ nō timeam⁹ mortē. vt mens nostra nō sit grauata dū violentiā mortis meditamur. que adeo grauis ⁊ amara ē: q̄ nūq; permittat hominē perfecte gaudere.
statim .s.ph̄o
Noster aristoteles mox sic responderat illi
ↄsolādo sodales corde amaro
Solando socios turbatos pectore tristi
istius parum leuamē sentiā fragore
Huius adhuc modicum pomi releuabor odore
instruam .i.cū magno conatu
Atq; docebo vos magno non absq; labore
fidē habetis in sup̄ma .s.ph̄i sapientia
Creditis in summa nunquid vos philosophia
multotiēs cognita est q̄si diuina
Sepe michi visa que res extat fere diua
.s.aīas .s.ph̄ia .i.ph̄oꝝ illustrare
Mentes que nouit sapientum clarificare
dono salubri .s.mentes .s.ph̄ia btificare
Munere felici quas dicitur ipsa beare
¶ Hic Aristoteles implet petitionē sui discipuli symonis ↄsolādo socios suos in mētis amaritudīe ↄstitutos dicēs. q̄ adhuc modicū mea

releuabit infirmitas ex odore huius pomi. vt possim vobis hãc manifestare doctrinã. Et est ista qꝫ phia que est rerũ diuinarũ humanarũqꝫ cognitio solet mẽtes hominũ illustrare ad intuẽdũ entis eterni extra celũ existẽtis cognitionẽ. a quo cũctis deriuatũ est esse viuere ꝛ intelligere. his quidẽ clarius his aũt obscurius. In cuius cognitione hoĩs summa cõsistit felicitas. Johãnis. xvii. Hec est vita eterna vt cognoscãt te deũ verũ ꝛ quẽ misisti iesum christũ. qua cognitione adepta nichil est vlterius quod quis adipisci valeat. Cuius boni excellẽtissimi natura oĩm tẽporaliũ sitim delet. faciensqꝫ cupere dissolui ꝛ esse cum christo. quod nobis cõcedat deus in secula benedictus.

¶ Concludo ergo finaliter ꝛ cũ veritate dico qꝫ Aristoteles ꝑ dei misericordiã quã ex ĩtimo cordis affectu implorauit dicẽs. O ens entiũ miserere mei sua sancta ac ꝓciosa morte potitus: translatꝰ ad eterne beatitudinis soliũ. Quis enĩ sane mẽtis de huius rei veritate ãbigare possit. cũ Aristoteles habuit dei oĩpotentis notitiã. qꝫ etiã deũ sũmorũ bonoꝝ cõmunicatorẽ nõ diligeret. cũ dicat primo libro de celo et mũdo. qꝫ extra celũ est ens a quo cũctis deriuatũ est esse. scꝫ tã naturale qꝫ gratuitũ. Qui quidẽ Aristoteles ita necessarius fuit ante verbi dei incarnationẽ. sicut necessario collatio gratie presupponit ꝯditionẽ ipsius nature. q: Aristoteles legis nature maximꝰ doctor. ꝛ ꝯpilator subtilis. Ex quo pꝫ qꝫ Aristoteles fuit ꝓcursor christi ĩ naturalibꝰ. sicut Johãnes baptista fuit ꝓcursor christi ad ꝓparãdũ ipsi plebẽ ꝑfectã in gratuitis. Nec obstat Aristotelẽ fuisse in tẽpore ante legẽ gratie q: dicit Augustinꝰ. qꝫ aliqui erãt hoĩes veteris legis similiter ꝛ nature qui ꝑ gratiã ꝑsonalẽ fuerũt de noua lege. Et hoc est qḋ dicit Apl's ad Romanos. ii. Qñ gẽtes legẽ non habẽtes naturaliter agũt ea q̃ sunt legis. queãdmodũ noster Aristoteles fecit. vt pꝫ in sciẽti[illegible] traditis. Cõtra quẽ murmurãtes sunt generaliter oẽs begard[illegible] qui vidẽtes festucã in alterꝰ oculo. in ꝓpriis aũt oculis trabẽ [illegible] cõspiciũt. quibꝰ oĩbus silẽtiũ impono. q: ipsis ꝓprios status ꝛ conditiones bene cõsiderãtibus sentiẽt seipsos ꝛ status eoꝝ oĩno reprobatos: vt pꝫ in Clementina ad nostrã. de hereticis. cũ cõcor. vbi statũ ꝛ religionẽ ipsoꝝ intueri valent seipsos iudicaturi.

¶ Explicit liber de vita et morte Aristotelis.

Imprime pour Alexandre demourant a Paris au mont saincte Geneuiefue: deuant le college de la Marche. 1500. Le. iiii. iour Dapuril.

